

KAITSE KODU

№ 2

1937. A.

50 SENTI

„PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, LEVINUIIM JA LOETA-
VAIM PÄEVALEHT EESTIS, SUURIM
NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT

„LASTE RÕÕM“

— LOETAVAIM LASTEAJAKIRI

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

RAAMATU- JA KIRJUTUS- MATERJAALIDE KAUPLUSED

KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS

TÄIELISIM

GRAAFIKATÖÖSTUS

TRUKIKODA TSINKOGRAAFIA

LITOGRAAFIA KÕITEKODA

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS,

TALLINN, PIKK TÄN. 2, OMA TELEFONI KESKJAAM NR. 428-83

KAITSE KODU!

KODUTÜTARDE
5. AASTAPÄEVA
ERINUMBER

*Ar 937P
Kaitse*

Nr. 2 — 1937.

SISUKORD:

- Kindr. J. Orasmaa:* Tervituseks.
M. Raamot: Armsad kodutütred.
S. Pruuden: Kodutütarde viiendaks aastapäevaks.
E. Männik: Tervitusi ja tänu.
L. Kalling-Kant: Mida taotleme.
— Kodutütarde lipp.
M. Kull: Kodutütar ja laul.
S. Pruuden: Kodutütarde organisatsiooni asutamisest ja senisest arengust.
— Väandra polka.
L. Rand: Salga ja rühma tegevusest Tartumaal.
E. Räägo: Kodutütarde pidulikest koondusist.
S. Pruuden: Sütti, lõke!
J. Jürtaado: Tükike kodumaatundmist.
E.: Meid oli kuus.
— Noorema kodutütre 10 käsku.
L. Tarkpea. Kodutütarde suvilaagrid Pärnu rannas.
L. Rand: Kes on meie peavanem.
A. Perk: Võru kodutütred riigi juhtivaid tegelasi austamas.
E. Männik: Naiskodukaitse 1937. a. töökavast.
Kdt. R. Saluri: Saime oma lipu.
Kdt. O. Tamm: Petseri kodutütarde suvised.
— Kust leiame jõululapse?
Kdt. V. Koik: Tüdrukud lõunat valmistamas.
Kdt. M. Hanvere: Orajõe suvepäevad.
H. N.: Kuidas hangime tulusid.
L. Root: Kodutütarde 15 ringkonda.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide.
Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Kaarli 8
Telef. 451-89.

Käesoleva erinumbri toimetanud: mag. L. Kalling-Kant.

KINDR.-MAJOR J. ORASMAA, KAITSELIIDU ÜLEM

*Kodutütreid tervitan ja õnnitlen. Tänan juhte ja tütreid
endid hoole ja armastuse eest.*

*Ma palun Teid, tegutsege sama innuga edasi; teadke, et
sellega valmistate alati suurt rõõmu kõigile.*

*Olgu Teie edaspidisel tööl ja kõigil Teie ettevõtteil ikka
edu!*

Jaauaris 1937.

J. ORASMAA
*kindralmajor,
Kaitseliidu ülem.*

M. Raamot, end. kauaaegne NKK esinaine

Armsad Kodutütred!

Kui ruttu on need aastad möödunud! See oleks nagu alles hiljuti olnud, kui selle organisatsiooni asutamine tekitas vaidlusi ja pikki arutusi, millal, kas ja kuidas see tütarlaste koondus ellu kutsuda.

Mäletan, kuidas sündis org-i nimi — Kodutütred. Oli Noorte Kotkaste suvilaager Jänedal. Sõitsin Noorte Kotkaste peavanema minister Eenpaluga seltsis laagrit külastama. Meiega kaasas oli veel 2 noortmeest ajalehtede toimetustest. Kogu tee keerles jutt noorte organiseerimise ümber. Muuseas kerkis päevakorrale ka tulevase tütarlaste koonduse nime küsimus. Üks arvas Linda, teine Salme, kolmas Tuvi ja Tibu jne. Minul oli aga kindel otsus, et nimel peab olema sarnasus oma emaorganisatsiooniga — Naiskodukaitsega. Välkkiiresti tuli mul mõte,

kas mitte Kodutütar? Tahame ju ometi piskesest kodutütrest kasvatada suure kodumaa-tütret, kes on alati isamaa auks valmis, misuguse lause me ka pärast võtsime kodutütarde organisatsiooni põhilauseks. Minu reisikaaslastele meeldis see nimi.

Pärast tuli nimeküsimus arutusele kodukaitse esinaste koosolekul ja see nimi leidis üksmeelset poolehoidu. Esinaised võtsid kodutütarde organiseerimise endi asjaks ja lubasid kõigest südamest küll aineliselt, veel rohkem aga moraalselt ettevõtet toetada. Nii sündis Kodutütarde organisatsioon viie aasta eest.

Kodutütardel on olnud õnne. Leidus osavaid juhte nii Kodukaitse kui ka väljaspool, õpetajaskonnas. Leidus toetajaid, leidus ka lastevanemaid, kes oma tütrekestel ei keelnud kodutütred saamast.

Seisnud kodutütarde organisatsiooni hälli juures, kaasa töötanud org-i loomisele ja kujunemisele ta algaastail, praegu kõrvaltvaatajana võin Teile kinnitada, armsad kodutütred, et Teie rõõmud ja mured on kogu aeg ka minu rõõmud ja mured.

Tervitan Teid viiendal aastapäeval. Soovin Teile ja Teie juhtidele kõigest südamest jõudu ja tervist samas suunas ja sama energiaga edasi töötada! Teie olete vaba rahva lapsed, kasvate vabal kodumaal, õpite omas keeles ja kasvate isamaalises vaimus — kõik eeldused on olemas, et Teist kasvavad tulevikule aatelised eesti naised.

Teie emalik sõber

MARI RAAMOT

S. PRUUDEN, KODUTÜTARDE PEAVANEM

Kodutütarde viiendaks aastapäevaks

Esimese viieaastase tegevusperioodi lõppedes tervitan kõiki, kes kuuluvad Kodutütarde perre. Südamlik tervitus Teile, kallid kodutütred, suured ja väikesed tüdrukud üle terve kodumaa. Südamlikem käepigistus Teile, armsad töökaaslased, rühma- ja ringkonnavanemad. Palju tänu senise tehtud töö eest eriti Teile, õpetajad, kelle töökoormat hästi tunnen ja kelle tööd kodutütarde hulgas seepärast eriti hindan. Palju tänu kõigile, nii suurtele kui ka väikestele! Head töötahet ja parimat edu tulevikus! Ikka rõõmsal meelel ja naervail huulil, nagu käseb Kodutütarde seadus, ei kunagi noruspäi.

Ühiselt tervitagem oma organisatsiooni loojat ja südamlikku hooldajat, esimest Naiskodukaitse esinaist Mari Raamotit. Ühiselt hüüame talle kooris: suur, suur aitäh ilusa alguse eest!

Tehes kokkuvõtteid senise töö tulemustest tänan kõiki, kes selleks on kaasa aidanud, eriti koolijuhatajaid ja lastevanemaid, senise sooja suhtumise ja usalduse eest.

Suurimaks toeks Kodutütardele on olnud emaorganisatsioon Naiskodukaitse. Töö juures kokku puutudes olen NKK liikmete suust sageli kuulnud: „Seda teeme lastele“, „selle hoiame lastele“. Mäletan üht lauset, öeldud liigutusega pärast nädalapikkust pingutavat tööd, kui tuhandepäine noorte pere oli valgunud laiali: „Kahju, et neid enam ei ole“. Selle eest meie laste ja noorte pere, väikeste ja suurte rõõmsate tüdrukute, ühine suur aitäh eesotsas NKK peasekretäri Erika Männiku ja ringkondade esinaistega kogu suurele Naiskodukaitse perele.

Kodutütarde organisatsioon on võinud kiiresti kasvada ja arendada mitmekesist tegevust tänu oma kuuluvusele suure ja tunnustatud Kaitseliidu perre. Viimane on loonud Kodutütardele majanduslikud alused ja oma kaasabiga kindlustanud kõik suuremad ettevõtted. Avaldades selle eest tõsist tänu Kaitseliidu ülemale kindral J. Orasmaale kinnitame ühtlasi oma alatist valmisolekut töötada oma kodu ja isamaa õnneks ja hüvanguks, pühendades selleks küll veel väikese ja noore, kuid järjest kasvava jõu.

Tartus, näärakuus 1937. a.

*SALME PRUUDEN,
Kodutütarde peavanem.*

Tervitusi ja tänu!

Lubatagu minul siinkohal NKK kui emaorganisatsiooni nimel tuua kodutütardele parimaid tervitusi nende viiendaks aastapäevaks ja ütelda tänu kodutütarde juhtidele nende töö eest.

Kodutütred, kui astute ellu — tõestage oma elu ja tööga, et olete oma kodumaa väarikad tütrede. Sellega tasute juhtidele nende poolt Teile ülesnäidatud hoole ja armastuse, Teie juhtimisele kulutatud aja ja vaeva — siis olete rõõmuks oma emaorganisatsioonile Naiskodukaitsele, uhkuseks riigile ja rahvale.

*E. MÄNNIK,
NKK peasekretär.*

E. MÄNNIK, NKK peasekretär

MIDA TAOTLEME

Hea rahvuslikult meelestatud kodanik, kes armastab oma kodu; kõlbeline isik; oma ülesannete kõrgusel seisev naine ja ema — nii on kokku võttes Kodutütarde organisatsiooni eesmärk, mis on sõnastatud Kodutütarde põhimääruste I osas. Eesmärk on kõrge ja vaieldamatu. Küll aga võib tekkida küsimus — mõteldes neile tuhandeile tüdrukuile, kes kuuluvad kodutütarde perre — kas suudame, kuidas suudame org-i tegevuse piiratud raamidest saavutada suurt eesmärki. Seejuures ei peaks keegi kodutütarde vanemaist unustama, et me vaid ühe kasvatustegurina arvesse tuleme teiste tähtsamate kõrval. Tahame olla kaasatöötajad esijoonel kodule, siis koolile, sest meie kõigi eesmärgid on ühised. Tahame oma osa kohustusi kanda terve ja elujõulise ühiskonna alatises uuenemisprotsessis.

Kodutütar töötab oma lipu all: „Tahan olla korralik ja aus, armastada oma kodu ja isamaad, aidata ligimest ja jääda ustavaks Kodutütarde põhimõttele ja määrusile“. On tekkinud mõnelgi kahtlusi, kas on õige lapselt võtta vastu sellast suurt töötust. Kuid iga sugune kahtlus haihtub, kui näha särava ja pühaliku ilmega lapsenägusid, kuidas nad vaatavad üles oma lipule ja töötavad: T a h a n. Ei ole palju nõutud lapselt, et ta väljendaks töötuses oma parimat tahet ja püüdeid.

Kodutütar tahab olla kõlbeline. Kuidas saab organisatsioon olla tüdrukuile abiks hea tahte teostamisel? — Juhtides neid õigetele tegudele, käitumisele ja mõtlemisele, arendades ausust, enesevalitsemist, otsustamis- ja vastutamisevõimet, ettevõtlikkust, iseseisvust, vanemate austamist ja sõnakuulmist, tähelepanelikkust ja südamlikkust, äratades usulisi tundeid ja süvendades armastust looduse ja loomade vastu. Selleks kõigele tuleb tüdrukuile anda häid eeskujusid ja häid harjumusi.

Kodutütar tahab olla hea isamaalane. Et teda selles tahtes teoni viia, organisatsioon süvendab lapse armastust kodu ja kodumaa vastu. Tüdrukud õpivad tundma kodumaa, ta omapärasust, ta loodust ja ajalugu, kodumaa suuri inimesi. Eriliselt tahab kodutütarlus tüdrukuis arendada kodumaa omapärasuse hindamist ja selle edasikandmist rahva sekka. Seks omistatakse suurt tähelepanu rahvusliku kultuuri tundmaõppimisele. Kodutütar peab teadma eesti müüte ja kangelaslugusid minevi-

L. KALLING-KANT,
Kodutütarde peavanema abi

kust ja Vabadussõjast. Ta peab tundma paremaid eesti kirjanikke, maalikunstnikke, kuju-reid ja heliloojaid, samuti nende loomingut. Ta peab olema teadlik rahvakunsti iseärasustest ja mõistma vanu rahvuslikke kirju rakendada oma riiete ja tänapäeva kodu kaunistamisel. Õppida tundma ja armastama meie omapärasust, kandes oma võimeid ja vaimustust kodusesse ja lähemasse ümbrusse — nende ülesannete püstitamiselt on kodutütred ainulaadsed meie skautlike org-ide peres.

Et valmistuda naise ja ema kutsele, seks on kodutütarde järgukatsete kavades kaaluv koht tervishoiu, toidustamise ja kodu korrashoiu küsimustel. Kui 8—9-aastane tüdruk peab oskama triikida ninarätti, pühkida tolmu, heegeldada nukumütsi, — siis kaheksateist-aastane võib iseseisvalt toidustada peret või pidukülalisi, tunneb üldist maja korrashoidu ja

arvepidamist, õmbleb ja teeb käsitööd ja on ühtlasi teadlik kodu tervishoiust kui ka esmaabist.

Punase niidina peab läbima kogu Kodutütarde tegevust ühiskondliku inimese kasvatamine, sest tänapäeval vajab riik ja ühiskond ühiskondlikult meelestatud ja ühiskondlikke harjumusi omavat inimest. Koostöö, vastastikune abistamine, ühine tööülesannete lahendamine on vältimatuks nõudeks nüüdisaja hoogsale elurütmile ja tihedale kooselule. Parimaks kodanikuks ja heaks kaasinimeseks saab olla sotsiaalne inimene. Sellaseid tahab kasvatada kodutütartlus.

Kas ei ole jällegi liig palju nõutud? Kas tahetakse kodutütarde perest teha mingit erakordset valimikku? — Ei. Kodutütarde organisatsioon arvestab esijoones keskpäraste tüdrukutega. Sest õigupoolest on just keskpärasele inimesele võiduks elada ja kasvada ühiskonnas ja ühiskondlikuks. Õigupoolest keskpäraste inimeste eluseadus kirjutab ette koostöö, vastastikuse abistamise, üksteisega arvestamise. Ärgem otsigem erakordseid andeid ja suurusi. Arvestagem väikese argipäeva inimesega, sellasega, nagu neid on kõikjal, sellasega, nagu oleme oma suures enamuses meie ise.

Kuid ühiskondlik kasvatus printsiibina tahab igas üksikus päevavalgele tuua ja arendada isikupäraseid võimeid ja kalduvusi. Keskpärase inimese suursaavutus ongi, kui ta oskab ja suudab endast anda parima. Rääkimata elamuslikust seisukohast: kui inimene saab end näidata oma tugevaimast küljest, nii-ütelda end teostada, siis leiab ta hingelise tasakaalu, siis suhtub ta optimistlikult kogu maailmale ja on õnnelik. Elamuslikuks kasvatuks peab kujunema kodutütartlus, andes igale tüdrukule vaba võimaluse rõõmsaks endateostamiseks.

* * *

Pedagoogiliselt tunnustatud ja noorte endi poolt eelistatud koondumisvormiks on salk — jõuk. Kõikidel aegadel kasvavad noored on võimaluse korral liitunud endi eestvõttel salkadesse, kas või sõja pidamiseks naaberküla poistega või röövlimänguks, roigasküla ehitamiseks karjamaale või mõneks muuks „suurettevõtteks“. Nad on vaistlikult rakendanud parima ühiskondliku kasvatusvormi: salga — väikeühiskonna omaette. Pedagoogiline tunnustus salgasüsteemile on erakordselt tõsise kuju võtnud käesoleval sajandil, nii et reformisüsteemid kooligi alal tahavad isegi klassi purustada töösalgakesteks. Tänapäeva noorsoo org-id aga ei kujutlegi kasvatusööd teisiti kui salgasüs-

teemis. Ja nagu isehakanud jõugul alati leidub juht, nii on organiseeritud noorsoo salgal oma juht, omasugune, kes seda kohta väärib. Pealeselle aga annab suunda ja juhatust salga tegevusele täiskasvanu. Viimane tegur ongi erinevusmomendiks juhusliku noorte salga ja organiseeritud salga vahel. Kuid rakendust peavad leidma endiselt noorte energia ja harrastused.

Kodutütarde põhimäärustes on ära märgitud, et keskmiselt 6—8-liikmeline tüdrukute salk töötab ja mängib ühiselt järgukatsete kavade alusel. Salgad omavahel liituvad mitmekümneliikmelisteks rühmadeks. Keskmiselt 8-liikmeline salk kui vana äraproovitud „kuldloige“ noorte mängu, vallatuste ja tööõhina kindlustamiseks on parimaks metoodiliseks võtteks, kuid ühtlasi otstarbeks endaks: Laps, kes suudab olla vastuvõetav salga kaaslane ja salga ettevõttele intensiivselt kaasa elada, on elujõuline ja heast materjalist. Kuid täiskasvanugi, kes meelsasti rühmitub, kes vajab mõtte- ja teokaaslasi, on ühiskondlikult positiivne nähtus. Võiakse ütelda: suured vaimud, erandinimesed käivad sageli ükski, isegi opositsioonis kogu maailmaga, ja pärivad siiski lõpuks surematuse. — Kuigi suurvaim iseenesest on inimkonnale väärtuslik, pole kujuteldav, et kogu ühiskond koosneks lausa erisugustest geeniustest.

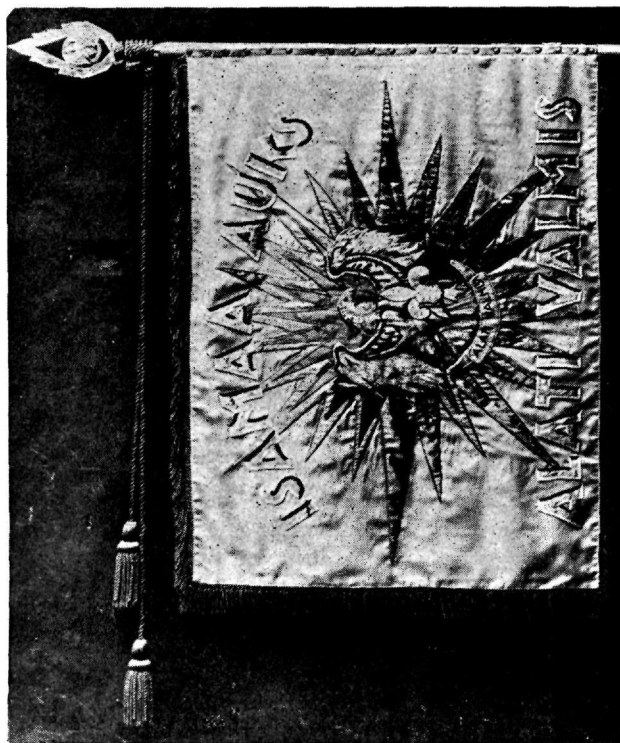
Hinnakem väikest inimest, keskpärast inimest. Samuti kui valitseb komme austada tundmata sõduri mälestust kuulsate väejuhtide oma kõrval, samuti pidagem lugu väikesest inimesest ta argipäevaelus ja pisihuvides. Ja astugem veel samm edasi: nagu võiakse leida igas suurvaimus nii mõndki väiklast ja väiritut, niisama võiakse, vastupidi, igas tavalises massinimeses leida midagi päris head. Kodutütarde järgukatsete kava üheks ülesandeks on, et iga kodutütar „teab ühe naise eluloo, kes on võimalikult ta oma ligemast ümbrusest ja isiklikult tuntud“. Antud nõude põhjenduseks on mõte, et noor tüdruk õpiks ka ligemas erilise kuulsusega inimeses nägema head ja väärtuslikku.

* * *

Me rajame oma tegevuse noorte tüdrukute heale tahtele ja loomulikule tegevusrõõmule, kusjuures suuna näitamine ja noorte juhtimine jääb vanemate hooleks. Kes on vanem? Mida nõuame temalt? Mida nõuavad tüdrukud temalt? — Ta ei tohi olla ülemuslik õpetaja. Ta peab tüdrukuid vaimustama oma eeskujuga, kuid selle juures peab ta olema tüdrukute sõber, peaaegu omataoline. Teoretiseerides eelväidet üle võiakse küsida, kuidas on sellane mitmepalgus võimalik? Vastus ja ainulihen-

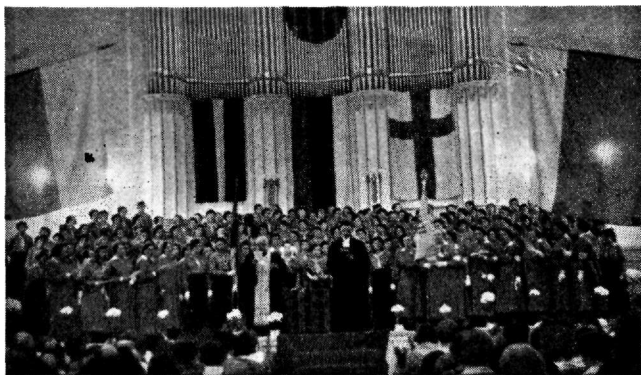
KODUTÜTARDE LIPP

Kodutütarde lipu küsimus tõsteti esmakordselt üles esinaste ja kodutütarde vanemate koosolekul 19. nov. 1933. a. Valgas, kus üles seati põhimõte, mille järgi kõigi ringkondade lipu üks külg on ühine kodutütarde üldlipuga, teine külg aga erinev vastavalt iga ringkonna nime ja embleemiga. Kavandite saamiseks kuulutati 1934. a. sügisel kodutütarde vahel välja võistlus. Väljakuulutatud tähtpäevaks saabus 64 kodutütrelt üle maa 72 kavandit. Neist valis hindamiskoostöö, kuhu kuulusid NKK esinaine M. Raamot, Tartu ringkonna esinaine E. Saral ja Kodutütarde peavanem S. Pruuden, välja 3 kavandit, tunnistades neist 2 esimese ja 1 teise auhinna vääriliseks. Ümbrike avamisel osutusid esimese auhinna saajaks Helga Nigol — Tartumaa ringkonnast ja Salme Vachmann — Järva ringkonnast ning teise auhinna saajaks Erna Antik — Tartumaa ringkonnast. Helga Nigoli kavandi järgi valmistati Kodutütarde üldlipp, mille õnnistamine ja üleandmine toimus Tallinnas Estonia kontsertsaalis 21. juunil 1935. a. Lipp kujutab NKK värvi helesinisel taustal kuldkollast päikest, mille keskel on hõbehall kotkamärk. Päikese kiirte vahel hõbehallist tekst: *Isamaa auks alati valmis*. See külg on ühine kõigile Kodutütarde lippudele.

Kodutütarde üldlipp

dus leitakse tegelikus töös: vanem peab ise rõõmu tundma salga ja rühma tegevusest. — Eeltoodu on suurim nõue ja ühtlasi raskeim küsimus kodutütarluses, sest niipea kui vanem

Pidulik koondus Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis 1935. a. suvel, mil Naiskodukaitse annetas Kodutütardele üldlipu

töötab oma tüdrukute salgaga kohustuse, moe või välise surve mõjul, ei suuda ta olla hea juht noortele, parimal juhul on ta ainult rahuldav. Alles siis, kui ta südamega kaasa elab oma tööle, võib ta tüdrukute suure poolehoidu ja saavutada häid töötulemusi. Mitte „mina“ ja „teie, lapsed“ ei pea piiritlema salga vahekordi, vaid üksainus „meie“.

Kodutütarde esimese viie aasta peajõud kulus organisatsioonile. Meie organisatsioon kasvab üle ootuste hästi. Meie eesmärgid ja töö leidsid tunnustust avalikkuse poolt. Meie järgmine viisaastak nõuab meilt sisulist ülesehitamistööd. Mitte niivõrd uute üksuste loomine kui olemasolevate üha elujõulisemaks muutmine olgu meie lähimaks sihiks. Mida tööroõmsamad on kõik need sajad tüdrukute salgakesed üle kogu Eesti, seda kindlustatumad on kodutütarluse head töötulemused. Mida rohkem elamuslikku värvingut anname oma tegevusele, seda lähemale jõuame oma eesmärkidele.

KODUTÜTAR JA LAUL

Viljandi kodutütarde laulukoor esineb suvipäeval 1936

Laul on saatjaks ja kaaslaseks kodutütardele küll pühapäevsuses, küll argipäevsuses, küll pidulikel juhtumeil, küll töö juures — koondusis. Kodutütar ja laul — need on lahutamatud.

Kuna laul, lauluharrastus ja lauluõpetus, pole kodutütarde tegevuse otseseks ülesandeks ja seega ka mitte esimesel kohal, ei saa ette kirjutada laulule erilist õppeülesannet ega anda sellele mingisugust raamistikku. Hoolimata sellest on laul siiski aukohal ja väga armastatud nende noorte ridades. Ja seda ka arusaadavalt ja täiesti õigustatult.

Vastuvaidlemata tõsiasi on, et töö, töö tulemus, ei sõltu mitte üksi võimalusist ja oludest, ka mitte üksi jõust, energiast, vaid väga suurel määral just meeolust, ja nimelt heast, kaunist, rõõmsast meeolust.

Elujõu, elutahte allikaks on aga elurõõm, — jaatav elusuhtumine, „särasilm ja naerul suu“! Ja et laul tingib viimase — on samuti vastuvaidlematu. — Kurvas, rõhutatud meeolus on raske laulda. Kuulus greeka laulik, Orfeus, jättis laulmise, kuna ta oli lohutamatult kurb kaotanuna oma kalleima, oma elukaaslase. Samuti kuuleme ütlust: kuri, halb inimene ei armasta laulu, ei laula, küll on aga vabal, puhta südametunnistusega, hingestatud inimesel ka kaunis laul huulil ...

„Laula, laula, suukene —
ilutse, südamekene!“ (Eesti rahvalaul.)

Ja mis aitakski paremini kõike käsitleda, tõlgitseda, kui vastav ja kohane laul?! Sõnad ei küüni, ei ulatu sageli edasi andma seda, mis on ilusat su ümber või su hinges.

Näiteks oleme laagris, oleme varjatult tükikese sinitaeva all, piiratud kõrgete männilavade kaudu, oleme lõkketule juures. Missugused sõnad lausuksid selle ilu, räägiksid elamusist selle juures?! Küll räägiks sellest laul, näiteks M. Saare „Põhjavaim“:

„... kui liiguks õnneaim,
kui laulaks lõputa laulu
me kaitsja Põhjavaim!“

Siin saame oma ilutseva südame, meeolutseva hinge, oma tunded ja soovid veeretada viisidesse!

Või jälle pühapäevalisel hetkel, näit. töötuseandmisel, keset vaikust, keset sügavalt rääkivat küünalde valgust oleksid üleardused sõnad, kuna aga

laul — vaikne, palveline, püha — oleks kauniks tõlgitsuseks säärasele hetkele!

Ka argipäevsuses, töö koondustel mitmekesistugu lauluga — siin muidugi ühehääleline, tõlgitsuseks sõnadele. Mõtlen siin isamaaliste laulude õppimist, tõsiste laulude, töö-, kodu- jne. laulude analüüsi.

Üldse, igal juhul, kus kodutütred on hulgana, rühmadena koos, kostku laul kas või mõni minut. Hea tahtmise juures võimaldab seda tööjaotus alati.

Peale säärase laulu otsese hüvituse, s. o. koonduste ja kogunemiste mitmekesistamise, on laulul veel võrratu suur kaudne tähtsus, sest „suukese lauldes ja südamekese ilutsedes“ areneb ka nooruri armastus helilise ilu vastu — areneb esteetiline meel. Ja kuna lauldakse koos, lauldakse üht ja sama, ühesuguselt aru saades, ühesuguselt tõlgitsedes — sulavad ka südamed, kooskõlastuvad mõtted ja koonduvad püüdumised ning keskenduvad kõik ühiseks sihiks, üheks suureks ühistundeks, ühtekuuluvuse elamuseks.

Järelikult laul soodustab suure tänuliku vahendina nooruri ühistunde kasvamist. Viimase tähtsus on jällegi käegakatsutatavalt selge: read, kui arvukad nad ka ei oleks, pole ikkagi mitte võitluse- ega võiduvõimelised, tulemusriikka töö ja tegevusvõimelised, kui neid ei seo säärane side nagu seda on mingisugune elamus, hinge ja vaimu side. Sääraselt seotud ridu ei löhu, ei lõhesta ükski jõud ega ükski vägi!

Haapsalu-Uuemõisa õppepäevade orkester.

Kodutütarde üleriiklikud suvipäevad Tallinnas 1935

S. PRUUDEN

Kodutütarde organisatsiooni asutamisest ja senisest arengust

Varsti pärast seda, kui Kaitseliidus oli asunud Noorte Kotkaste põhimääruste koostamisele, algatas tollekordne Naiskodukaitse esinaine M. Raamot vastava noorte organisatsiooni asutamise mõtte Naiskodukaitse juures. Esmakordselt leiame selle küsimuse keskjuhatuses koosoleku päevakorras 4. aprillil 1930. a. Sama aasta sügiseks koostab keskjuhatus liige H. K a b e r „Naiskodukaitse noorte kodukorra“ kava. Mitmel korral täiendatakse ja parandatakse esitatud kava, paljundatakse ja saadetakse see paranduste tegemiseks ringkondadesse, kuni viimaks 1931. a. algul see lõplikult vastu võetakse ning KL ülema poolt kinnitatakse. Sellest kodukorrast kujunevad järgmise aasta jooksul uute täienduste ja paranduste tagajärjel Kodutütarde Põhimäärused, mis KL ülema kindral J. O r a s m a a poolt 19. jaan. 1932. a. kinnitatakse. Koos põhimäärustega võtab keskjuhatus vastu org-i märgina kotkamärgi, ühise Noorte Kotkastega. Samal ajal töötatakse välja ka vorm, mis mõne vähema muudatusega on püsinud tänaseni.

Seoses põhimäärustega arutatakse ka org-i nime küsimust. Kõne all on kaks nimetust: Naiskodukaitse noored ja Kodutütred, millest ükski ei leia küllaldaselt pooldamist. 13. nov. 1931. a. võetakse viimaks vastu M. Raamoti poolt esitatud Kodutütred, millise nime all Naiskodukaitse noored on töötanud nüüd juba 5 aastat.

Keskjuhatuses kandus noorte org-i asutamise mõte ringkondadesse ja juba 1931. a. kestes tekivad esimesed rühmad Sakala, Pärnumaa, Viru, Võru ja Lääne ringkondades. Mõnel pool töötatakse Noorte Kotkaste naisrühma, teisel Naiskodukaitse noorte nime all. Põhimääruste kinnitamise järele muutusid need rühmad automaatselt esimesteks Kodutütarde üksusteks.

Alguses puudus Kodutütardel oma keskorgan, selle ülesandeid täitis NKKK keskjuhatus. Viimase korraldusel toimusid 1931. a. oktoobri lõpul Tallinnas esimesed Kodutütarde juhtide õppepäevad, kus lektoreina esines nimekaid Tallinna koolitegelasi, eesotsas Pedagoogiumi direktori A. K u k s i g a.

Pärast põhimääruste kinnitamist asus esimesena organiseeritult tööle Tartu ringkond. Lühikese ajaga asutati 8 rühma ja 21 naisõpetajat alustas suure innuga tegevust. See asjaolu võimaldas tookordsel ringkonna vanemal, praegusel peavanemal, arendada õige intensiivset tegevust. Kevadeks suudeti kõigi määruste ja kavade kohaselt esimesed kodutütred ette valmistada töötuseandmiseks, ja 28. mail 1928. a. andis 96 kodutütart Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi saalis oma pühaliku töötuse, saades seega esimesteks täisõiguslikeks kodutütardeks üleriiklikus Naiskodukaitse noorte peres. Sellest pidulikust koondusest võttis osa ka NKK esinaine M. Raamot. Tartu rühmavanemad moodustasid kogu, mille sagedasil koosolekuil arutati kasvatusküsimusi ja töömetoode. Tartu ringkonna va-

Esimese keskkogu koosolek 19. märtsil 1935. a. Tartus

Naiskodukaitse esinaine ja Kodutütarde peavanem vestlemas pärast Tallinna suvipäevade viimast suurriivi

nema nimetamisega Kodutütarde üleriiklikuks nõuandjaks asusid Tartu rühmavanemad viimase algatusel töö juures saadud kogemuste põhjal põhimääruste parandamisele. Parandusettepanekud kanti ette NKK esinaiste ja Kodutütarde vanemate ühisel koosolekul 25. ja 26. veebr. 1933. a. Tartus, kus need leidsid üldist poolehoidu. Samaks koosolekuks olid kogutud ka esimesed tegevuse aruanded ringkondadest. Nende aruannete põhjal oli üle riigi 1820 kodutütart, kes töötasid 12 NKK ringkonnas.

NKK keskjuhatus, veendudes Kodutütarde org-i oma keskkorralduse vajaduses, täiendas põhimäärusi Kodutütarde peavanema instituudi loomisega, nimetades 9. nov. 1933. a. esimeseks peavanemaks senise Tartu ringkonna vanema ja üleriikliku nõuandja Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi juhataja abi S. P r u u d e n i. Viimane viis lõpule põhimääruste täiendamise, mis vastu võeti NKK esinaiste ja Kodutütarde vanemate ühisel koosolekul 19. nov. 1933. a. Valgas ja kinnitati KL ülema kindral Orasmaa poolt praegu maksvate põhimäärustena 5. veebruaril 1934. a. Põhimäärused paljudati trüki teel ja tehti kättesaadavaks kõigile.

Ühtlasi asuti kohe välja andma „Kodutütarde käsiraamatut“, mille toimetajana rakendus tööle Tartu ringkonna vanema abi, praegune peavanema abi L.

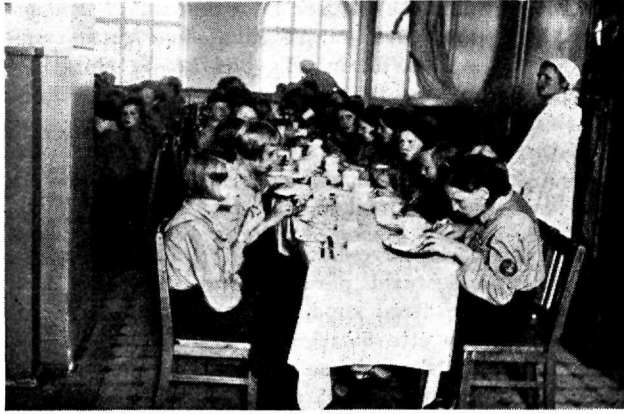
Kalling-Kant. Käsiraamatut hakati avaldama vihkude viisi, et seda teha osaliseltki võimalikult kiiresti kättesaadavaks, ja et ettetellimistega muretseda raha raamatu väljaandmiseks. Käsiraamat ilmus 248-lhk. 1000 eksemplaris lõplikult veebruaris 1935. a. ja läks maksma koos asjaajamise ja ekspedeerimise kuludega 1686 krooni 38 senti. Kuna käsiraamatu esimene trükk sama aasta sügiseks läbi müüdi, siis tuli otseteed asuda teise trüki toimetamisele. See ilmus 2000 eksemplaris 1936. a. kevadeks. Kuludest kaetakse üks osa eelmise trüki ülejäägiga, teine osa eelarve korras ja kolmas müügil laekuvate summadega. Raamatu realiseerimisel saadav tulu moodustab kirjastusfondi, mida kasutatakse uute trükiteoste väljaandmiseks, nagu see sündis eelmise trüki ülejäägiga teise trüki kasuks.

Kevadel, pärast koolitöö lõppu, 15.—17. juunini 1934. a. peeti esimesed üleriiklikud Kodutütarde õppepäevad ühenduses Naiskodukaitse õppepäevadega Tondil sõjakooli ruumes. Need õppepäevad olid määratud esijoonel täiskasvanud juhtidele. Vastavalt sellele oli koostatud ka töökava, mis sisaldas rea ettekandeid Kodutütarde organisatsiooni sisekorraldusest, juhtimisest ja töömehoodidest. Pealeselle oli kavas lõkkeõhtu ja pidulik koondus, ka korraldati ekskursioneerimiseks pealinnaga ja võeti koos Naiskodukaitsega osa pärja asetamisest 1. dets. langenute mälestussambale Tondil. Õppepäevadest võttis osa ligi 200 vanemat üle riigi ja 3 kodutütart igast ringkonnast. Toitlustamine ja ühiskorterite eest hoolitsemine lasus Naiskodukaitse õlul.

Neist vähestest õppepäevadest ei jatkunud kõigi nende teadmiste andmiseks, mis olid vajalised kodutütarde töö juhtimiseks. Peagi osutus vajaliseks eriliste instrktorite tööle rakendamine. Raskusi tekitas rahaküsimus, kuna Kaitseliidu 1934/35. a. eelarve järgi oli ette nähtud Kodutütarde toetust vaid 1000 kr., mis-sugusest summast suurem osa läks käsiraamatu toimetamiseks. Tuli appi ema-organisatsioon — Naiskodukaitse — ja määras omalt poolt kodutütardele toetust 300 krooni. Selle summaga seati ametisse kolm instrktorit, kes talve jooksul külastasid 13 ring-

Stseen helinäidendist „Isamaa auks“. Linda-ema vaim Vello ja Marju juures

Suvipäevadest osavõtjaid hommikueinel

konda, instrueerides ning organiseerides kodutütarde rühmi ja asutades juure uusi.

Ringkondade tegevuse laienedes rühmade arvu kasvamisega tuli suurendada ka instruktorite arvu. Tänu Kaitseliidult ja hiljem Haridusministeeriumilt saadud toetustele võimaldus 1936. a. sügisel rakendada ametisse 9 instruktorit. Enne tööle asumist korraldati neile kursused. Viimased toimuvad vähimalt 2 korda aastas, 1—2-näd. kestusega. Nende kursustega tahetakse instruktoreid varustada järjest uute teadmistega, ühtlustada nende tegevust ja võimaldada neil töötada kõige tihedamas kontaktis keskkorraldusega. Alates 1. augustist 1936. a. töötab peavanema juures Kodutütarde sekretär, kelle ülesandeks on kogu organisatsiooni juhtimisega seoses olev tehniline töö. Samal sügisel ilmusid trükist ka erikatsete kavad, hindamisüsteem ja noortemagistriks saamise kord, mis kõigile rühmadele kohe kätte saadeti.

Põhimääruste kinnitamisega, „Kodutütare Käsiraamatu“ ilmumise, instruktorite ja sek-

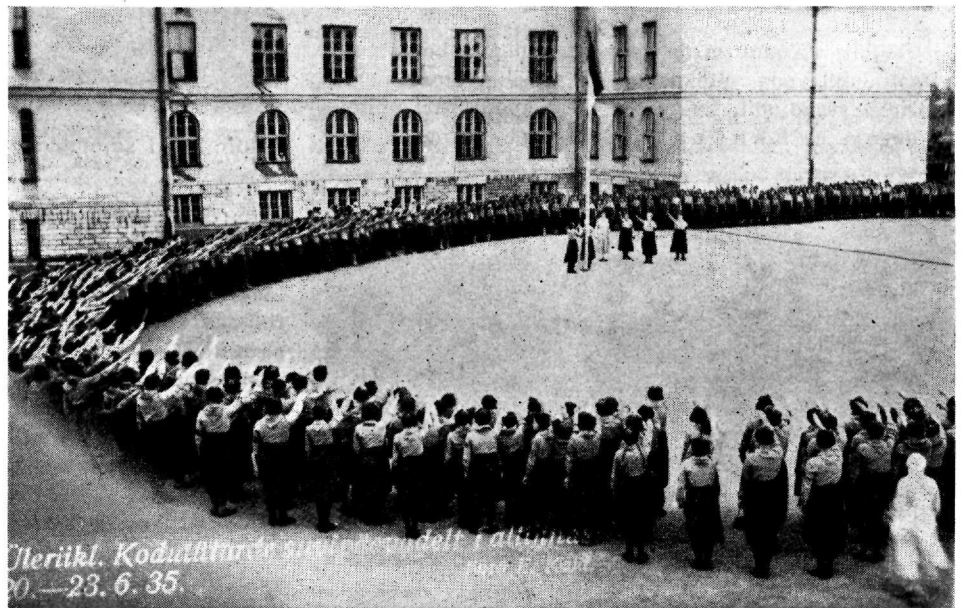
retäri ametisse rakendamisega olid loodud kõige vajalisemad eeltingimused edaspidiseks arenguks. 19. märtsil 1935. a. pidas ka oma esimese koosoleku Vanemate Keskkogu, millest osa võtsid kõik ringkonnavanemad, NKK esinaine ja Kodutütarde peavanem. Selle koosolekuga olid alustanud tegevust kõik Põhimäärustes ettenähtud orgaanid ja Kodutütarde organisatsioon võis lugeda end loomisajajärgust väljajõudnuks, et jatkata tegevust juba kindlakskujunenud aluseil.

Peale nende ettevõtete, mis on nimetatud seoses Kodutütarde organisatsiooni üldise arenguga, võiks peatuda veel esimestel üleriiklikel suvepäevadel, mis korraldati ühenduses Kaitseliidu pidustustega Tallinnas 19.—23. juunini 1935. a.

Neist suvepäevadest võttis osa 859 kodutütart ja 159 vanemat üle kogu maa. Koos toitlustajatega — NKK liikmetega — ulatus see arv 1100-ni. Ühiskorteri-riks olid Tallinna linna 21. algkooli ruumid.

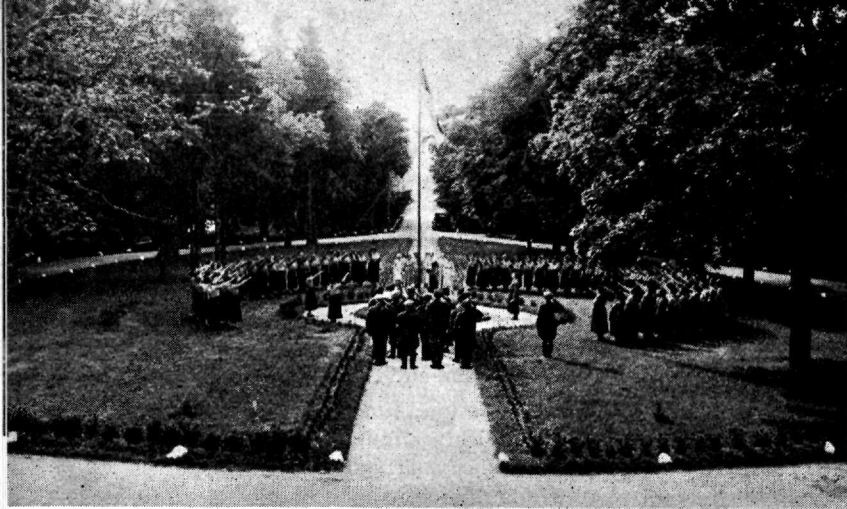
Nende esimeste suvepäevade puhul seati üles põhimõtted, mida tahetakse suvepäevade korraldamisel jälgida. Nende põhimõtete järgi on Kodutütarde suvepäevade eesmärgiks: 1) tutvuda selle kodumaa nurgaga, kus toimuvad suvepäevad; 2) süvendada kõigist kodumaa linnadest ja maakondadest kokkutulevates kodutütardes rahvusliku terviku ja riikliku teadvuse ning ühtekuuluvuse tunnet; 3) harjutada neid massilistel kogunemistel vajalisele distsipliinile. Vastavalt esimesele ülesandele oli kavast ette nähtud tutvumine Tallinna linnaga. Sissejuhatuses sellele oli korraldatud üks loeng Tallinna asendist ja välisest ilmast, teine Tallinna ajaloo kohta. Sellele järgnes linna vaatlemine väikestes salkades. Kodutütarde suur arv ja erakordselt kuumad ilmad ei võimaldanud kahjuks linnaga tutvumist läbi viia sellises ulatuses, nagu see oli kavatsatud. Ka nõudsid võimlemisharjutused rohkem aega, kui esialgu oli ette nähtud. Kõik see rikastas aga korraldajaid väga väärtuslike kogemustega tulevikuks.

Üle tuhandepäine suurriiv Kodutütarde üleriiklikel suvepäevadel Tallinnas 1935. a. suvel

Üleriikl. Kodutütarde suvepäevadel Tallinnas 19.—23. 6. 35.

Esmakordselt pääsis nii võimsalt mõjule kodutütarde komme koguneda ühiseks suurriiviks iga tööpäeva alul ja lõpul, et heisata või langetada lipp hümniga saatel

Lipuheiskamine Haapsalu-Uuemõisa õppepäevade avamisel 1936. a.

Peale Tallinna tutvusid kodutütred Pirita rannaga, külastades seal asuvat Noorte Kotkaste laagrit.

Ühtekuuluvustunnet arendasid elu ühiskorteris ühise kava ja korra järgi, igahommikused liputõstmised ja igaõhtused lipulangetamised. Kõige mõjuvamaks momendiks nii ühtekuuluvustunde kui rahvusliku meelsuse elustamises kujunes pidulik koondus „Estonia“ kontsertsaalis, kus õpetaja Steinbergi ja ülempreester Pätsi poolt toimus Kodutütarde lipu õnnistamine ja selle üleandmine NKK esinaine M. R a a m o t i poolt Kodutütarde peavanemale. Rahvusliku meelsuse süvendamise eesmärgiga oli suvepäevadega seoses korraldatud ka S. Pruudeni ja Ad. Virkhausi helinäidendi „I s a m a a a u k s“ ettekanne Draamateatri ruumes Tartu kodutütarde ja noorte kotkaste poolt. Kodutütarde kuuluvust ühisesse suure Kaitseliidu perre kinnitas nende teadvuses 23. juunil Vabadusplatsil korraldatud Kaitseliidu suurparaad, millest osa võtsid kõik Kaitseliidu eriorganisatsioonid, nende hulgas ka Kodutütred. Kolmandat ülesseatud eesmärki taoteldi suvepäevad kogu oma elukorralduste ja seesmise distsipliiniga.

Rööbiti Kodutütarde suvepäevadega korraldatud kaitseliidupäevade üldkavas oli veel võimlemispidu Kadrioru staadionil, kus esines 800 kodutütart võimlemisõpetaja A. R a u d k a t s i juhatusel. Viimase poolt

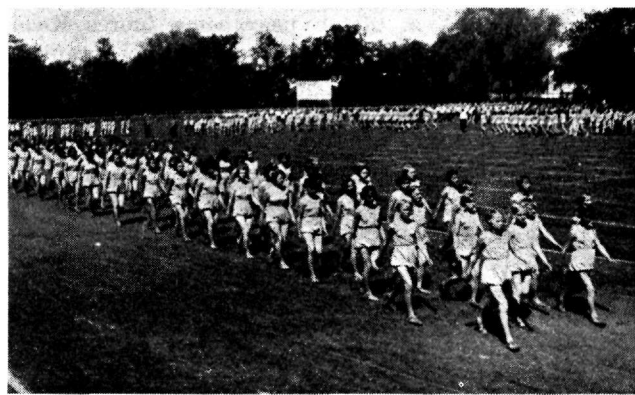

Kodutütred 1935. a. Kaitseliidupäeva suurparaadil

koostatud võimlemisharjutused koos muusikaga olid paljudatud ja juba märtsi algul rühmadele kätte saadetud. Nende kätteharrutamiseks olid kõigis ringkondades ajutiselt ametisse rakendatud võimlemisinstruktorid. Võimlemisharjutused võeti vastu suure huviga, eriti maa-alkgkoolides. Paljudes kohtades korraldati võimlemispidusid, mille kava oli koostatud kodutütarde ja noorte kotkaste võimlemisharjutustest.

Need esimesed suvepäevad, mis üldiselt korralt ja distsipliinilt õnnestusid paremini kui seda võis loota, näitasid, et kodutütred suudavad toime tulla juba õige suurte üleriiklike ettevõtetega. Siinjuures ei saa jätta tunnustamata Naiskodukaitse suurt abi suvepäevade tehnilises korraldamises. Eriti suure lugupidamisega hindavad kodutütred Naiskodukaitse liikmete-toitlustajate tööd, kes 5 päeva kestes toitlustasid iga päev 1100 inimest suure täpsuse ja korralikkusega. Sellane ülesanne oli Naiskodukaitsele lahendada esmakordselt ja pealegi õige rasketes oludes, massitoitlustamiseks mitte kohandatud ruumides — koolimajas.

Teise suurema ettevõtte tules nimetada vanemate õppepäevi, mis korraldati Haapsalu lähedal Uuemõisas 14.—17. aug. 1936. a. Osa võttis 150 kodutütarde vanemat, kuna ruumid ja töökorraldus ei lubanud seda arvu suurendada. Töö koosnes reast üldisest loenguist ja praktilistest töötundidest 5-es salgas, igaühes 10 töötundi. Viimsel päeval peeti üldine töökoos-

Võimlejad sammuvad kohale

olek, kus arutati mitmesuguseid kodutütardesse puutuvaid küsimusi.

Seoses õppepäevadega korraldati vanemate vahel kõnevõistlused, lõkkeõhtu ja pidulik koondus, millest võttis osa Kaitseliidu ülem kindral O r a s m a a. Pühapäev oli pühendatud tutvumisele Haapsalu linna ja ümbrusega. Ekskursioone tehti Vormsi, Noarootsi, Ridalasse ja Ungrusse. Samal päeval oli Haapsalu linnapea dr. A l v e r i poolt õppepäeva juhtkonnale ja ringkonnavanemaile korraldatud vastuvõtt rannahoones.

Õppepäevade kohapealseid eeltöid tegid Lääne ringkonna esinaine E. S e i m a r ja kodutütarde ringkonna vanem L. K a a l. Toitlustamine lasus täiel määral kohaliku Naiskodukaitse õul.

Lõppeks tuleb veel nimetada kodutütarde omapäraseimat ettevõtet — kingituse valmistamist Kodutütarde organisatsiooni asutajale, Naiskodukaitse esimesele esinaisele M. R a a m o t i l e. Sellena on ette nähtud seinavaip, mille valmistamisest võtab osa paarkümmend kodutütart igas ringkonnas, kuhu vaip kohale saadetakse. Selle üritusega on tahetud esiteks kodutütardele anda võimalust ühiselt rakendada üht oma tähtsaimaist põhimõtteist: kodutütar austab vanemaid; teiseks on sellega tahetud kodutütred üle kogu riigi liita ühe konkreetse ülesande teostamiseks. Töö, mis noortele rohkesti huvi pakub, valmib kodutütarde viiendaks aastapäevaks ja antakse siis endisele esinaisele üle.

Kodutütred koos vanematega moodustavad viienda tegevusaasta lõpul 15.000-liikmelise pere. Selle kiire kasvamise tähtsaimaks põhjustajaks on Haridusministeeriumi

Vaheajal janu kustutamas

riumi pooldav suhtumine skautlikele organisatsioonidele ja viimaste soovitamise koolidele, samuti koolivalitsuste ja koolijuhatajate heatahtlik suhtumine. Paljud koolid ja omavalitsused on kodutütarde üksustele määranud toetusi. Erilise tähtsuse aga evib kodutütarde kuulus üleriiklikult tunnustatud Naiskodukaitse ja Kaitseliidu perre. Viimaste kaudu arenes kodutütarde võrk kiiresti üle maa. Naiskodukaitse ja Kaitseliidu tehnilisel kaasabil on senini toimunud ka kõik kodutütarde suuremad ettevõtted, nii ringkondlikud kui ka üleriiklikud.

Kui nüüd küsida, missugused on Kodutütarde organisatsiooni senised kasvatuslikud tulemused, siis on meil endil väga raske vastata, sest 5 a. on selleks veel liiga lühike aeg, et tulemusi õigesti näha ja hinnata. Ka ei luba kasvatus tulemused endid nii kergesti valada konkreetsetesse arvudesse ja protsentidesse. Kuidas hindavad kõrvaltvaatajad meie töö tulemusi, selle kohta pakub väga väärtuslikku materjali J. G. Estami uurimus „Kooli osa Eesti ühiskondlikus arengus“ (ilmub käesoleva aasta jaanuaris „Kasvatuses“). Kooli kasvatuslike mõjutuste selgitamiseks katsetas J. E. ankeediga haridustegelastele, paludes neid hinnata meie ühiskond-

Kodutütar annetab lilli NKK esinaisele

liku arengu ulatust tähtsamatel kultuurialadel kui ka kooli osa selles. Hinnanguile tuli juure lisada seletus: 1) missuguste vahenditega mõjutab kool seda arengut ja 2) missugused välistegurid soodustavad seda arengut ja kuidas.

Ankeet, mis saadeti Haridusministeeriumi kaudu piiratud hulgal kirikuõpetajale, koolinõunikele, maarstidele ja koolijuhatajale, sisaldas 55 küsimust meie ühiskonna erinevatelt arengualadelt. 26 ala juures nimetavad vastajad skautlike organisatsioonide tähtsust. Enamik vastajaist nimetab eriti kodutütred ja noori kotkaid. Kõigi nimetatud 26 ala loetlemine viiks liiga pikale, seepärast olgu siinkohal toodud vaid mõned näited neilt aladelt, mille arengus kodutütred ja noored kotkad on kaasa mõjunud. Sellastena võib nimetada isiklikku ja ühiskondlikku tervishoidu, ratsionaalset toitlustamist, turismi kodumaal, looduse- ja loomakaitset, praktiliste oskuste levikut rahvastikus, elamukultuuri, noorema generatsiooni lugupidavat suhtumist vanemaile, rahvustunde tõusu, riigimeelsuse arengut, seaduste austamist, ühiskondlikku distsipliini, ühiskondlike varade kaitset ja korrashoidu. Need tunnustused, mis tulevad kõrvalseisvalt vaatlejalt, põhjustavad meid optimistlikult vaatama tulevikku. Kodutütarde senised töö tulemused on olnud vähimalt nii suured, et neid on märganud. See tunnustus on meile, vanemaile, tähtis veel sellelt seisukohalt, et ta meid aitab edaspidiste töökavade koostamisel ja täiendamisel kätte näidata neid alasid, kus kodutütarde tegevus võiks kujuneda kõige viljakamaks.

Sellane on kokku võttes Kodutütarde tegevus esimese viie aasta jooksul. Üldiselt iseloomustab seda saamine ja kujunemine, kuna selles ajajärgus kujunesid välja nii üldised alused kui ka ligemad töökavad, samuti vajalised orgaanid. See ei tähenda aga veel, et kujunemisel on lõpp. Töö ise esitab üha uusi küsimusi, mis nõuavad lahendust. Pearõhk langeb siin õigete tööviiside ja kavade otsimisele ja leidmisele selleks, et väärikalt täita neid ülesandeid, mis Kodutütarde organisatsioon on võtnud enesele tulevase generatsiooni kasvatamisel.

Vändra polka

Rahvaviis

Sõnad — Vändra kodutütred
Tantsu koostanud A. Šiffrin

Suured metsad ja karu-laaned, laiad rabad ja soo-saared, palju merd ja

palju päikesi, see me kodu Pärnumaas. Siin saab juua, siin saab süüa,

siin saab tihki Vändra polkat lüüa, siin saab juua, siin saab süüa, tihki Vändra polkat lüüa.

Salga ja rühma tegevusest Tartumaal

Tartumaa kodutütarde tööd on juhtinud al-
gusest peale järgmised põhitööd:

- 1) ringkonnavanem peab olema teadlik tee-
juht;
- 2) rühmavanemaid tuleb instrueerida rüh-
matöö juhtimiseks;
- 3) sisuline töö tuleb koordineerida;
- 4) tuleb täiel määral läbi viia salgasüsteem,
kõige kindlam alus tüdrukute isetegevuses;
- 5) töö organiseerimisel ei tohi kitsarinnal-
iselt kinni pidada kirjatahest, vaid tuleb anda
võimalust vabale tegevustahetele.

Nii algaski töö.

Ringkonnavanema õpetajaks sai isik, põh-
jalike teadmistega Noorte Kotkaste organisee-
rimise alal, ja kooliks oma kodutütarde rühm.
Tänu tublile õpetajale ja rühma heale koossei-
sule on ringkonnavanem kodutütarde organi-
seerimise alal võinud läbi teha põhjaliku kooli.
Paljud algatused, plaanitsused ja ideed kui te-
geliku töö utoopilised elemendid on katserühma
surnud, kuid palju plaane ja ideid on katserüh-
mast katsetamise järele üle Tartumaa laiali
valgunud ja on saanud inspireerivaiks tegureiks
ja toeks rühmavanemaile.

Rühmavanemast oleneb rühma töö edu-
kus ja rahuldav tagajärg. Olgu tüdrukud kui
tahes agarad ja leidlikud, kui aga puudub rüh-
ma side — tööst huvitatud ja teadlik rühma-
vanem — pole töö edu. Tekivad lüngad ja
kõrvalekaldumised. Töö on korrapäratu ja
igav. Laps ja noorur ei oska näha kaugele
ette ega oska tööd süstematiseerida. Seepärast

Kodutütarde instruktorigid, istuvad vasakult teine
L. Rand (ringk. vanem), L. Kalling-Kant (peavane-
ma abi), L. Root (kt. sekr.)

L. RAND,
Kdt. Tartumaa ringkonna
vanem, esinenud kordu-
valt ettekannetega kodu-
tütarde ülemaalistel ko-
gumistel, juhatanud esi-
mest instruktorige kurr-
sust

ongi siin suurt rõhku pandud just rühmavane-
mate väljakoolitamisele. On antud juhatusi
koosolekuil, õppe- ja suvepäevadel. On saade-
tud laiali juhtnööre igasuguseiks ettevõtteks,
nagu: lihtsate koonduste, pidulike koonduste,
mitmesuguste õhtute, suviste ja talviste ette-
võtete kavu. On antud näitlikke koondusi ja
tegevuskavu rühma töökava koostamiseks. On
antud juhtnööre asjaajamise kohta. Iga „Ma-
leva Teataja“ number toob midagi rühmavane-
maile.

Töö koordineerimisel on kõigepealt selgita-
tud kodutütarluse siht ja eesmärk. Siin on
aluseks kodutütre tootus. Tahan olla korralik
ja aus, armastada oma kodu ja isamaad, aidata
ligimest ja jääda ustavaks kodutütarde põhi-
mõttele ja määrusile. Pisitillukesest tüdru-
kust kuni täiskasvanud neiuni harjutakse teos-
tama oma suurt töotust kindlas suunas — algul
mängus, viimaks tõsisel tööl.

Salgasüsteem on rakendatud täiel määral.
Põhimõte — tüdruk juhtigu tüdrukut — on
siin läbi löönud. Salga koondusi peetakse — nii
kuidas aeg ja koolitöö seda võimaldab — 1—4
korda kuus. Rühma koondusi püütakse kor-
raldada kord kuus. Rühma koosolekuid pee-
takse aastas 1—2 korda. Iga koondust kan-
nab kindel siht, nagu: Isamaa, Kes on kodu-
tütar?, Eesti rahvakunst, Lõunalaud ja
lõunasöök, Imikuga käitumine jne.

Paremaks selgituseks olgu allpool toodud
mõningad peetud koonduste näited:

Lapsukeste salk, 7—9-aastased „murumunad“, ar-
vult üheksa, peab koondust. Koondust juhib salga-
juht, 13-aastane vanem kodutütar, ja abiks on V jär-
gu 10-aastane kodutütar. Koonduse siht — Kodu-
tütre vorm. Koondust jälgib rühmavanem. Liht-
sas ringis alustatakse koondus lauluga, muidugi
üheksal häälel: „Kodutütred oleme, hoolega me töö-
tame“. Algab piltide väljalõikamine. Lõigatakse välja
lambaid, lehma, karjuseid, mänguasju jne. (pildid aja-
kirjadest ja ajalehtedest). Töö viiakse läbi kas laua
ääres istudes või seistes või põrandal istudes, just nii
nagu väikese süda seda himustab. Ja mängitakse
paberist loomadega. Aetakse nendega juttu. Silita-
takse lehma — kallist piimaandjat, lammast — villase

Elva kodutütred siirduvad matkale

kinda kinkijat, kiisut — väikest kooremokka. Antakse juhatusi karjuseile. Vadin ja askeldus. Asjad korjatakse kokku ja pannakse ümbriksesse. Need võib ju koju kaasa võtta. Järgneb asjade peitmise mäng. Igaühe jaoks peidetakse maiuspala. Ja igaüks peab järgemööda plaksutamise või laulu tugevuse järgi selle välja otsima. Maiustusi süües peatatakse natuke kodutütre vormi juures. Elav vestlus.

Vormi kirjeldus on nii primitiivne kui vähegi võimalik. Kirjelduse juures kergib tuhat muudki küsimust väikeste peaaajudesse. Ühe öde pannud karja juure vormi selga — pidanud sealt kohe koondusele minema, niipea kui vend asemele tuleb, aega ei olnud palju. Aga kukkunud ja käristanud pluusi katki. „Nüüd saab sellest vanast pluusist minule pluus.“ Teise öde ei tulevat enam kodutütreks, saab rätiku enesele. Mõned olevat kodus kodutütart mänginud — ödede kollased rätikud ja ema kirjut rätikud olevat kaela seotud — aga see sidumine olnud raske. Keegi arvas, et mütsi saab jällegi vanemalt öelt, aga ema ütelnud, et see on nagu „välja pleekinud“, tuleb vist jõuluvanalt uus paluda. Vestluses jõutakse selleni, et vormi tuleb väga hoida — just täpselt nagu püha-päevakleit. Nüüd järgneb mäng, nagu eespool: salga juht ja ta abiline peidavad paberist nukud-kodutütred, millele saab vormi selga panna, mis on valmistatud eespool nimetatud 10-aastase kodutütre poolt. Kogu salk otsib — igavene sagimine. Viimaks on kõik oma nukud leidnud. Pannakse vorm selga. Aga, oh õnnetust, mütsid puuduvad! Selgub: aja puudusel jäänud need tegemata. Otsekohe võetakse ja tehakse mütsid suure kollase tutiga — ja kodutütar täies varustuses poeb loomade juure ümbriksesse. Järgneb lubadus, et igaüks valmistab järgmiseks koonduseks ise ühe nuku-kodutütre, ja kõige ilusamad, mis nad ise valivad, astuvad uhkesti tegevusraamatusse.

Õpitakse veel laulu: „Kodutütred oleme, koju meie läheme. Seal me isa, emake, ja me kiisu, koerake“. — Ruumi korraldamine. Jälle ringis koonduse lõpetamine õpitud laulu saatel. Veel juttu, ja läinud ongi väikesed värvukesed.

*

Töökoondus. III ja II järgu tüdrukud. Koonduse siht: eesti kirja rätide ja põlled õmblemine. Koondus toimub koonduse juhi kodus. Väljas sajab vihma, ulub tuul. Toas on soe ja mugav, lambivalgus aina hellitab. Laua ümber istudes algab koondus röömsa lauluga „Kodutütred oleme ja röömsalt ikka laulame“. Laual on igasuguseid naiste ajakirju, õpilasteleht, ei puudu huvitav juturaamatki. Lehitsetakse, arutellakse. Lüüakse lahti kõigepealt ikka moe- ja siis köögiosa. Veel vestlusi järgmise majapidamise

koonduse üle, ja juba koonduse juht annab seletust eelseisva töö kohta. Kirjad, mis eelmisel koondusel igaüks ise juba on valmis joonistanud, kantakse rii- dele — algab õmblemine jutulugemise saatel. Vahepeal tuuakse lauale koonduse juhi poolt valmistatud kuklid ja tee. Maitseb hea. Veel veidi tööd, korraldusi, ja lahkuvad tüdrukud lauluga: „*Taevast on sinine ja selge ja üleni tähti täis*“. Ehk küll väljas raputab sügisetuul ja krabistab vihm.

Koondused kodu ja majapidamise alalt on tüdrukute lemmikkoondusi. Ohetavad põsed, säravad silmad saavad supipada leel ja jälgivad pesu kuivamist nõõril. Millise suure huvi ja armastusega koheldakse nukki-imikut!

Rühmakoondusist olgu siin ka mõningad näited.

Mardiõhtu marditoitodega. Algab mardilauluga suure ringis. Kantakse ette vanu mardikombeid sõnas ja teos. Jutustatakse mardisandiskäimise seiklusi. Süüakse, lauldakse. Ja nüüd algab mardistamine. Koolimaja nurgad ja kolkad on täis salapäraseid asju ja tüdrukuid, samuti oma kooli noori kotkaid — poisse (kes ka kogu õhtu külalistena kaasa teevad), ja viivu pärast koolimaja suurim klass on täis mardisante — tundmatuid isikuid. Tants ja ehtne mardisantide mängimine. Mängu ja laulu. Tuju nii ülev, et on raske koju minna.

*

Siselõke. Laes on suur klassilamp, kaetud tulekarva paberiga. Hämar. Põrandal puuriit ja riidal paberist tulekeeli. Ilmub lõkkevana (koondus peetakse jälle koos noorte kotkastega), ilmuvad leegid — tütarlapsed punastes marlikeitides. Ühel neist on käes kuldkroon, teisel suur kepp. Need antakse lõkkevanale vastava tseremooniaga üle ja algab tulesüütamine, mida tehakse leekide vastava tantsu ja lauluga. Laulu viimsete sõnade ajal süttib tuleriidal elektrilamp punases tules. Ja nüüd järgnevad lõkkevana ilusasse muinasloosse põimitud ettekanded, mis tõmbavad ka pealtvaatajaid külalisi tegevusse üldlauluga, üldmänguga jne. Lõpeb samuti leekide laulu ja vastava kustutamise tantsuga.

Ülal: Vädra kodutütred raamatukõitmise koondusel. All: Sama saik oma kodule raamaturiulit valmistamas

Kodutütarde pidulikest koondusist

Pidulik koondus oma erilise tseremooniaga on üks haaravaim elamus kodutütre elus. See koondus mõjub pühalikult ja pidulikult. Vanema rühma kodutütar vastava katse sooritamise järele annab pidulikult koondusel pühaliku töötuse ja saab sellega organisatsiooni täisõiguslikuks liikmeks.

Avar kooli saal, piduliku koonduse puhul kaunistatud ilupuudega. Kaleviga kaetud juhatuselaua küünlad, nende keskel laualipp. Laua tagasein drapeeritud riigilippudega. Laua ees suur vaip. Kutsutud külalised asuvad oma kohtadel, samuti kodutütred, kes töötust ei anna. Orkestri marsihelide saatel marsivad kodutütred paariviisi saali. Nende nägudel peegeldub varjatud ärevus ja tõsidus. Täna sündmus on nende päralt. Paarid astuvad poolkaares laua ette. Kõlab tseremoonia juhi käsklus: „Valvel! Lipu tervituseks!“ Kodutütarde ja kodutütarde vanemate käed tõusevad lipu tervituseks. Kõik seisavad. Valitseb täieline vaikus. Aeglaselt ja tõsisel sammul kantakse lipp juhatuselaua kõrvale. Valgeis kindais kodutütred hoiavad lippu. Vaikuse katkestavad orkestri helid, mängides hümnit. Võimas „Mu isamaa...“ kõlab kõikide suust. Lipu sissetoomise tseremoonia mõjub ülevalt. Austades lippu väljendab kodutütar oma austust ja lugupidamist meie riigi vastu kui ka oma rahvuslikku meelsust. Juhatuselaua tagant, kus seisab ringkonna vanem kahe kodutütrega, kõlab ütlus: „Tuli valgustab! Tuli soojendab!“ Küünlad laual süüdatakse. Sõnadega „valitsegu soojus ja valgus meie keskel!“ avab ringkonna vanem piduliku koonduse. Avamärgiks tõmbab ta laualipu vardasse. Meeleoluliselt mõjub pärast avamise tseremooniat hästi valitud muusikapala või laul kodutütarde poolt. Ringkonna vanem pöördub lühikese kõnega töötuseandjate poole, peatudes töötuse mõttel ja tähtsuset. Järgneb töötuse vastuvõtmine. Kostavad vanema sõnad: „Siis anna pühalik töötus!“ Kodutütar, laskunud põlvele, käsi tõstetud lipu tervituseks ja pilk suunatud lipule, ütleb selge häälega: „Tahan olla korralik ja aus, armastada

Tartu Kodutütred oma lippu hoidmas

oma kodu ja isamaad, aidata ligimest ja jääda ustavaks kodutütarde põhimõtetele ja määrusele.“

Töötuse andmine on kodutütrele suureks elamuseks, mõjudes pühalikult ja ülevalt. Töötus antud, surub töötusevõtja tal kätt sõnadega: „Oled vastu võetud kodutütarde org-ni liikmeks. Töötamiseks selles soovin sulle õnne, jõudu ja edu!“ Kõik kodutütred hüüavad talle kooris rõõmsalt: „Õnne, jõudu, edu!“ Täisõigusliku liikmena kirjutab ta oma nime töötuselehele ja saab liikmekaardi.

Kui kõik on oma töötuse annud, peab ringkonna vanem üldise tervituskõne, millele vastavad kodutütred M. Härmala lauluga „Isamaa auks alati valmis“. Tseremoonia on läbi. Laualipp lastakse alla. Kõlab jälle käsklus: „Valvel! Lipu tervituseks!“ Seistakse püsti. Vaikus. Lipp kantakse välja. Teda saadab tervituseks tõstetud käte mets. Kõlab uus käsklus. Orkestri hoogsate marsi-

Esimesed Kodutütred annavad töotuse
Tartus 28. V 1932

helide saatel lahkuvad kodutütred. Sellane on kodutütarde piduliku koonduse üldpilt.

Meenub Kodutütarde Tartu ringkonna esimene pidulik töotuseandmise koondus kevadel 1932. a. Kooli nägus saal oli kaunistatud ilupuudega, aknad kaetud väga dekoratiivselt. Kodutütred seisis rivistatult saalis. Nende rivist sammusid mööda Naiskodukaitse esinaine M. Raamot, kes oli eriti seks puhuks Tartu sõitnud; Naiskodukaitse Tartu ringkonna esinaine, Kodutütarde ringkonna vanem, praegune Kodutütarde peavanem ja Noorte Kotkaste vanemad juhid. Meenub Naiskodukaitse esinaise tervitus Kodutütardele: ta võrdles neid esimeste noorte tammedega, kelledest aeglaselt, kuid visalt peab võrsuma suur ja tugev mets, mida ükski torm ei murra.

Kõikide tervitajate kõnedest peegeldus kindel usk, et Kodutütarde organisatsioon rajatakse kindlale alusele, ja soov, et noored täidaksid nende peale pandud lootused.

Viis aastat intensiivset tööd on näidanud, et Kodutütred on tõsiselt võtnud oma ülesandeid.

Siis oli kõik veel nii uus, nii võõras ja harjumatu. Siis loodi alles traditsioone. Kuid meeoleolu oli kõikidel ülev. Kodutütarde organisatsioonis tol ajal polnud veel täisõiguslikke kodutütred, kes oleksid võinud lippu hoida. Seepärast paluti vennasorganisatsioon — noored kotkad — lippu hoidma. Kui esimesed kodutütred olid töotuse annud, võtsid nad pidulikult noortelt kotkastelt lipu üle. Ei saa märkimata jätta seda meeoleolu, mis valitses kodutütarde, õpetajate ja lastevanemate seas, keda oli rohkel arvul koos. Algul peegeldus kõikide nägudel peaaegselt uudishimu. Kuid kui Kodutütarde ringkonnavanem oma kõnes piltlikult seletas kodutütrel 10 käsku, kodutütrel kohustusi oma ema, isa ja ligimese vastu, oma tillukese kodu ja oma suure kodu — oma isamaa — vastu, siis kadus pealtkuulajate nägudelt pealiskaudne uudishimu ja suure hardusega jälgiti, kui kodutütred sirgetes ridades marssisid lipu ette ja andsid oma töotuse. Need olid esimesed täisõiguslikud kodutütred Tartu ringkonnas ja olude tõttu ka esimesed üleriiklikus kodutütarde peres.

Teise erilise ilmega piduliku koondusena võib mainida Tartu ringk. 4. aastapäeva puhul korraldatud koondust, kus Naiskodukaitse Tartu ringkond kinkis ja andis Tartu kodutütardele üle väga nägusa lipu. Lipu õnnistamine vaimuliku poolt toimus külaliste ja kodutütarde juuresolekul. Peavanem andis lipu üle kodutütardele ja viimased, olles põlvili, töötasid hoida oma lippu aus. Esmakordselt võimaldus Tartu kodutütardele anda töotust oma lipule. Töotuseandjaid oli seekord üle saja.

SÜTTI, LÕKE!

*Esimese Kodutütarde üleriikliku kogunemise puhul korraldatud lõkke süütamisel 15. juunil 1934. a. Tondil. *)*

Sütti, lõke, sütti, valgus, sütti nende tulede mälestuseks, mis kord loitsid mäeharjadel märguandeks malevale, kui tuli vaenlane väravasse!

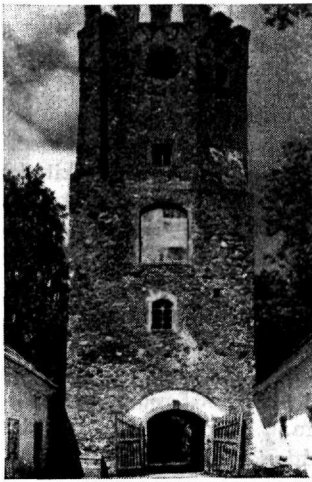
Sütti, lõke, sütti, valgus, sütti nende tulede mälestuseks, mis kord leegitsesid Harju küngastel, kutsudes mehi koonsuma, võõraste võimu minetama!

Sütti, lõke, sütti, valgus, sütti selle palangu mälestuseks, milles sirgus vaba rahvas, sündis Vaba Eesti Isamaa! Sütti kõigi sangarite mälestuseks, kes kunagi on ohverdanud kodu eest!

Sütti, lõke, sütti, valgus! Sütti südames ja sütti ajus. Sütti, välguna sähvata, puhasta ja hävita meis kõik, mis on võõras, vaenulik! Ühenda meid üheksainsaks suureks leegiks, üheks suureks palveks sinu eest, püha, kallid Eesti Isamaa!

S. Pruuden.

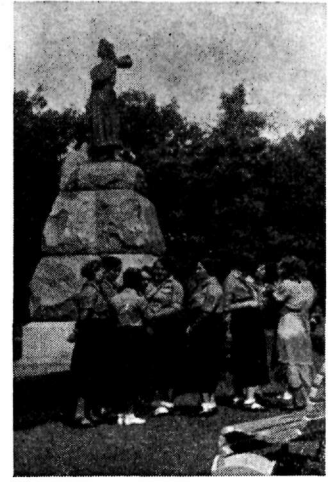
*) Samad lõkkesõnad esinevad näidendis „Isamaa auks“, kus helilooja Virkhaus on neile loonud muusika.

Porkuni vana lossi torn

Tükike kodumaatundmist

J. Jüriado

Tartu kodutütred Pärnus

Armastus kodumaa vastu areneb nooris pikka-mööda ja selle arengukäiku tuleb otstarbekalt juhtida. Millised oleksid vahendid kodumaa-armastuse arenda-miseks ja süvendamiseks kodutütreis, mis neid seoks kodukolde külge tugevate sidemetega?

Tähtsaimaks abinõuks on kodumaa tundmine, nen-de väärtuste õige hindamine, mida me kodumaaga oma-me. Peale matkade ja õppereiside saab rakendada kodumaatundmise teenistusse mitmesuguseid suvepäevi ja õppepäevi, tutvustades kodutütred nende arengule vastavalt meie kodumaa loodusliku ilu iseärasuste ning varadega, mis maamuld eneses peidab. Selleks ots-tarbens tuleks suvepäevade asukohaks vastavas ring-konnas valida looduslikult või ajalooliselt vaatamis-väärne koht. Seal tuleb kodutütred esmajoones tut-vustada selle koha ja ta ümbruse maapinna kihtide ning ladestustega. Vajalised on selle juures asjatund-likud seletused. Kodutütred peaksid oma märkmiikesse kirjutama seletused ja võimalikult tegema vastavad joonised. Tuleks juhtida tähelepanu sellele, et noo-red, keda küsimus eriliselt huvitab, püüaksid koguda esemeid, milledest ajajooksul võiksid kujuneda vää-

tuslikud kogud. Tutvudes vastavate maapinna kihitus-tega kodumaaal saavad kodutütred ettekujutuse sellest, missuguse arengu on emake-maa aastatuhandete ja -sadade jooksul võimsate loodusejõudude mõjul läbi tei-nud ja kuidas ta on saanud oma praeguse välimuse. Maapinna kihtides esiletulevate loomade kivistuste kaudu saavad kodutütred teada, missugused loomad on ürgajal meie kodumaaal elanud. Võrreldes neid kivis-tuste näol säilinud loomi praegustega võiakse saada ülevaade sellest, missugused arenemisastmed on meie kodumaa loomariik aegade jooksul läbi teinud.

Maateaduslikust seisukohast lähtudes on tähtis kodutütred tutvustada meie kodumaa põues leiduvate maavaradega, et nad teaksid, missuguseid väärtusi meie oma maa eneses peidab. Selleks otstarbens peaks külastatama maavarade hankimise kohti, kui seda on vähegi võimalik teostada. Ühenduses sellega peaks vaatamas käima neid kohti, kus toimub toorainete üm-bertöötamine, et need oleksid kõlvulised meie tarvete rahuldamiseks. Selleks tuleks külastada vabrikuid, tehaseid jne. Selle juures on vajalised selletused asja-tundliku isiku poolt. Vabrikuis ja kaevandusis käies

MEID OLI KUUS

Kuus oli meid, keda Tartu kodutütarde seast peeti vist kõige vastupidavamaks, et välja saata esimestena tunda-tusse tulle, mis kandis Reiu laagri nime. Loodeti isegi, et me sealt terveina tagasi tuleme. Meie teadvuses sisaldas sõna „laager“ vaid üksikuid salapäraseid mõisteid — telgid, lõkkeõhtud vaimudega, suurriivi, võistlused — kuid kõik oli ebamääraselt kollitav.

Vahvusega löime oma mahukad seljakotid kraami täis nimestiku järgi, mis ettenägelikud pärnakad olid meile saat-nud, laskime saata oma telgi ühes puude, kirveste, labidate ja nõõripundardega ette ja kogusime ise hilisel õhtutunnil 5. juulil 1936. a. Tartu jaama. Enne rongi astumist oli meid üle lugedes tõesti ikka kuus. Meie ainuke lootus ja toetus-punkt igas olukorras oli rühma vanem L., ja siis suuruse järgi mina, Linda (viimast hakkasime hüüdma Lööks, mis kõlaski peaaegu ta perekonnanimena), Viisi, teine Linda ja pisike Leida. Samas koosseisus jõudsimme õnnelikult Pärnu. Anti veel jõukogumiseks ja Pärnu linnaga tutvumiseks üks päev aega ja siis... olimegi laagrirahvas.

Teisel hommikul seati meid teistest kodumaa nurkadest samaks otstarbens kokkurutanud kodutütardega Pärnu kooli-maja ees paariviisi ritta, vimplid ja meie ringkonna minia-

tuurlipp löödi lehvima ja meie ees marssivate Harju tüdru-kute laulu saatel algasime teekonda tundmatusse. Varsti tõime välja omagi laulude tagavara. Ja kogu teekonnaks oli kindlustatud vahelduv orkester. Korraga seisime koleda sil-mapilgu ees — märkamatu olime mere ääre jõudnud ning kõlas vali ja järsk käsklus: Jalad lahti! Ehmusime... Kas tõesti asus laager mõnel salasaarel, kuhu ei pääsnud muidu kui merest läbi minnes? Kuid olime otsustanud kõik täita, mis meilt nõuti, ning järgnesime sõnakuulelikult teejuhi ees-kujule. See astus ettevaatlikult — meie ka, see tõstis jalgu kõrgemale — meie ka, see hakkas kergitama oma seeliku serva — meie ka. Ainult mõtlesin eneses, et kui ta hakkab vee alla vajuma, sinna mina vähimalt talle küll ei järgne. Ja siis, kui seelik oli tõusnud juba üle põlvede — ulatus vesi vaid niisutama varbaid. Saime meiegi — Emajõe rahvas — aru, miks mereäärsed elanikud sagedasti ei oska ujuda — vesi on madal. Järgnes vahelduv tee: luited ja vesi, vesi ja luited. Niipea kui tundsimme jälle maa jalge all olevat, löime uuesti laulu lahti, mida me ei jätnud nüüd enam vettegi astudes. Sellega sumbutasime nii mõnegi kil-jatuse nende poolt, kes ei jõudnud vaikides kannatada oma jalas merepõhjas leiduvate kalakisade torkeid. Nende vastu polnud minagi ette valmistatud.

Enne kui arugi saime, et 8 kilomeetrit on juba möödas, toodi meid merest jälle kuivale maale. Paar sammu metsa — ning avaneksi silme ees oodatud ja kardetud Reiu „suur-linn“. 27 telki pidi seal asuma. Nii palju esimesel silma-

Haapsalu — Uuemõisa õppepäeval loeng põlise tamme all

näevad kodutütred, missuguseid raskeid ja ohtlikke töid tuleb teha selleks, et viia oma maa kultuurilist arengut edasi, samuti ka arendada riigi heaolu ning rahvamajandus tõsta kõrgemale tasemele. Tutvudes tööstuste, kaevanduste ja tehastega õpib kodutütar tundma, missugused tulundusalad meie kodumaal on arenenud ja on üldse olemas. Vajalised on kodutütreile ka ekskursioonid põllu-kodumajanduslikule ja tööstuslikele näitusile, et näha, mida meil suudetakse valmistada. Seda kõike nähes kujuneb ka kodutütre tunne, et temagi on kutsutud kõike seda edasi viima.

Suvepäeval, matkadel jne, olles peaksid kodutütred tutvuma ka kodumaa taimkattega. Selleks tuleks vaadelda vabas looduses kasvavaid taimi, püüdes neid määrata vastavate juhiste järgi. Võimaluste piires oleksid vajalised, taimede elu uurimise ülesandel, eeskujulike aedade ja iluparkide külastamised,

pilgul küll ei näinud, kuna puud varjasid osa ning huvi tundsi vaid ühe — oma — vastu, mille asukoht loosiõnne tõttu oli kardetavalt nõupidamistule lähedal.

Algas laagri pinge, mis kestis katkestuseta viimase päevani. Asusime võidu suure õlekuhja juure oma magamiskotte täitma — oligi teisi enne meid seal, nii et õlekuhi sarnas suurele kihisevale sipelgapesale. Telgis kopsisime ja punusime voodipõhju ja nägime meeletut vaeva, et kotid — osalt lühikesed ja laiad, osalt kitsad ja pikad — üksteise kõrvale nii ritta seada, et saaks üheainsa ühetasase ja joondatud servadega magadisaseme mulje. Pingutustel oli tagajärge. Uhkusega vaatlesime, kui ühel joonel asusid kõik brodeeritud ja kotiriidest õlgkotid, isegi tekkide jooned olid ravis.

Üldse meie telkkonna korraarmastus arenes. Meie telgivanemal oli valus vaadata sedagi, kui hommikuste ülevaatusete ajal ravis seistes minu vöökoht oli teiste omast kõrgemal. Selle korra rikkumise eest ei leitud vähimalt põhjust olevat punkte vähendada.

Esimese suurriivi lõpul selgus, et laagris pidi suurimat lugupidamist avaldama — vilele: kogu kihavat metsaalust suurriiki juhiti keskusest pikkade ja lühikeste viledega. Seda seadust meeles pidada püüdes marssisime ravis tagasi telki, kus lubati meil oodata lõunasööki. Sel puhul näitasid meie tüdrukud, kui juurdunud oli neisse juhtsõna „alati valmis“: nüüpea kui oli kolanud söögivile, olid meie tüdrukud esimestena oma lauanõudega — pange ja pesukausiga — kõõgis ning jooksid siis võidurõõmsatena värsket kapsa- ja karusmarjasuppidega tagasi, mis tükkisid isüaratavalt üle serva loksuma.

Siin tegime esimest sõprust ka oma naabertelgi elanikega — petserlastega — kellega korraldasime ühist toidustamist. Tegutsesime siin vana Kungla rahva laulu järgi ja istusime kõik maha ümber supinõude sööma, kõigil oma kodust kaasa

kui neid läheduses leidub. Kõige ilusa ja eeskujuliku vaatlemine arendab kodutütardes ilutunnet ja meelt ning peenendab nende tundeid. Ühes sellega tekib ka lugupidamine taimede ja üldse looduse vastu, mis meile nii palju rõõmu valmistavad. Ühtlasi muutub kodutütar taimede sõbraks, mis oma iluga temast nukruse eemale peletavad. Ma usun, et iga kodutütar, olles vahest rõhutatud meeleolus mõne ebaõnnestumise pärast, saab kohe elurõõmsaks, nähes oma kodu aias või põllul mõnd õitsvat lille, mille iga värviküllane õis avab naeratades sinava taeva poole oma õiekrooni, mis päikesekullas paistab imeilusana. Taimede elu uurides tuleks ka seletusi anda loodusekaitsest ja selle tähtsusest.

Taimede kõrval ei saa kodutütar unustada ka loomariiki meie kodumaal. Et sellele maailmaga tutvuda, selleks aitab kaasa zooloogia-muuseumide ja mitmesuguste loomade kasvanduste külastamine. Viimaseis võib kodutütar jälgida ja tähele panna loomade elu jagevust ning ühtlasi ka nende eest hoolitsemist ja ka nende kohtlemist. Siin võiksid meil arvesse tulla kalade, lindude jne. asulad-kasvandused. Unustada ei tohiks loomakaitsetki. Kodutütred tuleks viia nendesse kohtadesse, kus võib näha loomakaitse teostamist. Siin võiks arvesse tulla Vilsandi lindueriigi külastamine. Loomade eluga lähemalt tutvudes saab kodutütar looma sõbraks ja ühes sellega ka ta hooldajaks. Kui tuleb kevad ja toob ilusad ning rõõmsad laululinnud tagasi, siis on kodutütar kindlasti see, kes kuldnokale asetab pesa jaoks kasti oma aias oleva puu otsa ja

võetud plekkaldrikud ja lusikad käes. Kuna kõik ei pääsnud supiallika ligemasse ligidusse, tuli neil iga taldriku tühjenemisel püsti tõusta ja teistest mööduda, kusjuures mõnegi taldrik oli ümberminekuhüdaohus ning söögimõud ja leivaviilud männiokkaid täis — arvatavasti metsaaluse söömise erilise maigu andjaina.

Pärastlõunasele tähelepanuvilele järgnes kohe vaikus, signaal, ja nagu kotid kukkusime kohe telgi ette laotatud tekkidele — voodesse ei julenud magama minna, see oleks meie asemel „fassongist“ välja viinud.

Pärast puhkust asusime tööle telgi korrastamise ja kaunistamise alal. Osa tegi valgest liivast ja männikäbidest piiri ümber mõlema telgi, osa tegi ette ühise värava, osa jälle asus söögilauda valmistama: ei meeldinud neile nähtavasti see männiokste erimaik supis.

Läksime Lõoga kahekesi ligidalolevasse metsa roikaid otsima, kuna tuli valmistada seljakottidele „varn“ ja lauagi jaoks oli puid tarvis. Sõdurlikus seisakus küsisime laagri pealikut luba laagri piiridest lahkumiseks ning sammusime vahvalt, kirved õlal, metsa. Nii umbes teadsime, kuidas kirvega tuleb lüüa — võimlemistunnis oli puulõhkumise-harjutusi ikka tehtud — aga kuidas sa lööd kirvega okslikele roigastele pihta nii, et hoop parajasse paika satub? Näitasime aga kohanemisvõimet igas olukorras ja võidukaina pöördusime laagrisse tagasi seljateie ehitusmaterjaliga. Kui hiljem juhtusime jälle metsa minema ja Lindagi kaasas oli, nägime, et see kirvetöö vist siiski pisut teissugune pidi olema, vähimalt tema juures — nagu vilunud metsatöeline jagas ta asjatundlikke hoople.

Varsti olid seljakottide kui ka jalatsite panid valmis ja söögilaua ehitusmaterjal telgi kõrval. Sai nüüvõrd korda majja lüüa, et vile peale — selle võimsaima hääle järgi — võidurõõmsalt lauldes ravis merre jooksime. Sealgi ei julenud me esialgu muidu kui vaid ravis üksteise järele ujuda,

talvel pakasega riputab toitu linnukestele, kes vahest peavad nälga tundma.

Kultuuriloolisest seisukohast lähtudes on vajaline, et kodutütred tutvuksid tähtsamate isikute elukohtadega ning ka nende loominguga. Kui suvepäevade asukohta või oma kodu läheduses on mõne väärika inimese elukoht, siis tuleks seda kindlasti külastada. Kohal võiakse esineda mõne ettekandega, mis käsitleks ta elulugu ning loomingut ning tegureid, mis temale on mõju avaldanud. Teine võimalus tähtsate isikutega tutvumiseks oleks see, et kui läheduses mõne isiku loomingust on midagi kättesaadaval, kas maalinguna, kujuna või hauamonumendina, siis tuleks kodutütreil neid vaadelda, kusjuures juht annaks vastavaid seletusi. On ju mõni tähtis isik maetud lähedasse surnuaeda või mõne nimeka kunstniku poolt on kellelegi valmistatud hauamonument, mõnes majas on olemas populaarse maalikunstniku töö — sellaseid võimalusi peaks ära kasutatama kodumaa tundmiseks.

Lõpuks tuleks suve- ja õppepäevadel kodutütreid tutvustada ka kodumaa eelajaloolise ja ajaloolise ajaga. See ala pakub väga laialdasi võimalusi. Kõigest sellest, mis meie kodumaa on minevikus läbi elanud, võib kujuka pildi kodutütarde silme ette tuua mitmesuguste mälestusesemete ja ajalooliste kohtade, kui mineviku sündmuste tunnistajate, lähem vaatlemine. Sellased mälestusmärgid oleksid hiied, pühad tammed, kalmed, muinaslinnad, ohvrikivid, lossid, kirikud, kloostrid jne. Alata tuleks eelajaloolisse aega kuuluvate ese-mälestuste vaatlemisega. Sellased ese-mälestused oleksid: sõled, sõrmused, keed, savipotid, kirved, mõõ-

gad, odad jne. Ese-mälestuste vaatlemisel on vajalised seletused ese-mälestuste päritolu ja vanuse suhtes. Vanade kalmete vaatlemisel tuleks seletada vanade eestlaste matmisviise seoses usundi ja kommetega, kalalasiid. Ohvrikivide vaatlemisel rääkida vanade eestlaste usundist ja sellega seoses olevaist kombeist. Kalmeid, ohvrikive jne. leidub kaunis sageli ja neid peaksid kodutütred vaatama. Kodutütred, leides mingisuguseid ese-mälestusi, ei tohi neid ära visata, vaid peaksid need alles hoidma ning nende kohta enestele muretsema seletusi. Nende ese-mälestuste kaudu pääsme lähedale oma esivanemate kultuurile, mispärast tulebki neid ese-mälestusi kalliks pidada. Seejuures peaksid juhid rääkima muinsuskaitsest ja selle tähtsust eriti alla kriipsutama. Kodutütred pidagu kalliks muinsusesemeid kui mälestusi esivanemalt. Meil leidub ka küllaldasel määral ajaloolisi ese-mälestusi ja mälestusmärke, nagu linnused, lossid, kirikud, kloostrid, mitmesugused ehitused ja hooned, vanad raidkujud, puunikerdused, maalingud, dokumendid (kirjalikud tõendused sündmuste kohta), arhivaalid jne. Igal juhul, kui puututakse kokku sellaste mälestusmärkidega, tuleks nendega tutvuda.

* * *

Toon siin kohal lühikese kokkuvõtte Virumaa kaunimaa kohta — Porikuni — ajalooft, millega tutvufid Viru kodutütred 27.—30. juunini 1936. a. seal toimuvate Viru kodutütarde suvepäevade puhul.

Porikuni oma ümbrusega on ilusaimad Virumaa. La

ise üksteise jalgadest kinni hoides, et „jutt“ ei läheks kõverdi. Kui aga nägime, et teised sellest ei hoolinud, olime meiega vabalt.

Karastava supluse järele maitses söök suurepäraselt. Leivalõigud pesukausis, milles enne olime uhtunud oma nõusid ja kannud liiva ja käbisid, kohv veepanges ja heeringatükid teises pesukausis, isegi või oli pandud leiva kõrvale. Igauhele kindlaksmääratud või osa määrisime siis ühele leivakäärule ning aetasime selle oma silme ette, teised käarud söime kuival heeringaga ning maitsesime silmadega võid kõrvale. Sel ajal teatas meile telgivanem, et ta olevat meie telgi üles annud telkidevahelisele võistlusele. Ehmusime südames küll, kuid, vahvad nagu olime, mõtlesime, et viimnegi koht on lõpuks ikkagi koht.

Õhtul pärast suurriivi ja loendust asusime otsima lõkketule asukohta. Võtsime tekid ümber kui riffkabüülid — puudusid vaid mõõgad, kuigi väike Leida kandis oma pussi alati julgustuseks kaasa — ning asusime rivvi. Midagi hädaohtlikku aga teel ei juhtunud ning vaevata leidsime lõkkekohagi üles. Suurepärase pildi pakkus ümber leegitseva tule maas istuvate tuttpeade hulk. Lauldi ja hõisati, aga õiget tuju ei tahtnud sel päeval veel tulla. Arvatavasti mõlkus mõnelgi meeles poolelijäänud laua või pingi ehitamine, mis vaevas südant. Ja kui kuuldus kaugelt lokuhelisid, minidi vaikselt ja isegi rivitult „koju“ tagasi — igauks ametis oma mõtetega, kuidas hakata teenima uut ebajumalat — punkti.

Magama heites tegime selle „teenimisega“ algust. Meie telgivanemal olid kaasa võetud suuremad annused nelgiöli sääskede peletamiseks, keda pidi must tuhat metsa all elutsema. Kõigist pingutusist hoolimata ei juhtunud me aga ühtki nägema enne kui „üks sääsk, üks sääsk“ kuuldus telgi viimselt asemelt (telgivanema koht), „ulatage ruttu mulle mu nelgiölipudel!“ — Aga see juhtus just sel ajal, kui meie

„lohe“ — vahekohus, kes oli punktide andjaks ja võtjaks — seisis vargsi telgitaguses pimeduses ning kuulatas, kas kõik on määruste kohaselt vaikne. Iga algus on raske! Nägime end siis ka järgmisel päeval vienal kohal, kui hakkasime puu küljes olevalt lehelt oma nime otsima altpoolt peale. Siis aga töotasime eneses kõik oma võimed mängu panna, et meiega nimi tõuseks kõrgemale.

Suurimaks mureks oli meil nüüd söögilaud — kuid tänu Lõo ja Leida vaevale ning petserlaste tublike kaasabile seisiski laud järgmise päeva lõunaajal kahe pingiga kummalgi pool püsti. Muretsesime laagri poest valge laudlina (sulfiiti) ning aetasime lillevaasigi sellele — viimasele asjaolule pidin ohverdama mõnu juua omast kruusist ning laenasin söögi ajal iga söömu jaoks topsi üle laua istuvalt Leidalt. Ettevaatlikult, nagu alati uusi asju hoitakse, istusime ka oma pinkidele. Keegi aga väljaspoolsest lauaservast, kus istusid telgivanem, Viisi ja Linda, tundis end vist päris kodusena ning oli liiga mugavasti istunud, mille tagajärjel nad end leidsid korraga kõik maas istuvat. Ühistunnet arendas see juhtum tublisti — tõusime kõik korraga püsti, leidsime, et toit seedib paremini seistes.

Kui aga pink selle järele hoolega läbi klopti ning punuti, seisis ta nagu kalju ega nõrkenud säärestegi suuruste nagu peavanema istumisel. See laud aga tegi kõik sääsehammused ja olekrabistamised tasa ning meie prestiiž tõusis. Muide — selle sääse süü läbi kaotatud punkti saime hiljem veel kättegi. Nimelt tuli Linda toredale mõttele kuulutada kaotusest „Laagri Postimehes“ ja palus kaotatud punkti tagasi tuua. Kuidas julgeski „lohe“ seda enam enese käes pidada?

Teisel laagripäeval algas tegevust ka laagri puhkpillide orkester — kõlas suurepäraselt. Selle harjutustund kostis eemale nagu töötamine plekksepatöökojas, mingite salapärate tõrstatustega vahepeal. Paaegu kõik mängijad nägid

afub Walgejõe lähedal, kahe jõeharu vahelisel kungas-
saarel, järve kaldal. Mis puutub selle kohta ajaloolise
mineviku, siis peab ütleva, et materjale selle selgitami-
seks on töötlemissi vähe kätte saadaval. Katsun nende vä-
hete andmete põhjal siiski anda mingi ümarguse ülevaate
Porkuni minevikust. Porkuni ja ta ümbrus omasid täht-
suse juba kiviajal. Nimetamisväärne kiviaegsete mäles-
tuste seikohi on Uskamalla küla Porkuni lähedal. Sealt
on leitud mitmesuguseid kiviriistu põlvudekt. Rohkem
leide kuulub rauaajasse, eriti nooremasse. Sellesse aja-
järku paigutatakse ka suur kaln, mis asetseb Porkuni mõisa
põllul, umbes üks kilomeeter põhja-ida sihis, lõuna pool
Kullengale viivat teed. Kaln kujutab endast pae- ja
põllukivist varet tasasel põllul, veidi kõrgemal kohal. Kaln
on kallak põhja poole. Seevastes kasvavad pöösad ja
lehtpuud. Selles kalnus on proovitaevamisi ette võetud
dr. Friedenthali poolt 1919. a. Seda tõendab veel praegu
paar auku kalne kessel. Sealt on välja tulnud põleta-
tud ja põletamata liid. Surnuid on maetud põletatult ja
põletamata. Põletamise komme tuli Lääne-Euroopast
pronkhiist. On leitud vanu saksa rahu, mis on libemoodi
õhufesed ja kirjaga ühel küljel. On leitud kraavitaeva-
misel hõbedast rimmahteid. On leitud veel araabia rahu,
halvasti hõbedast sõjgraha, ripatseid. Leiukohtad pole täp-
selt teada. See oleks peajoontes kõik Porkuni eelajaloolise
aja kohta.

Ajaloolisest ajast on säilinud rohkem andmeid. Wa-
nin ja huvitavaim mälestusmärk on vareneis seisew aja-
looline Porkuni loss. See on ehitatud 1479. a. Tallinna
piiskopi Simon von der Borch'i (Borg) poolt. Tema

nime järgi nimetataksegi lossi — Borckholm saksa keeles ja
Porkuni eesti keeles. Loss on olnud Tallinna piiskopile
suvituskohaks. Lossi kuhu tol korral, kui ta veel terve
oli, on joonistatud Wigelbergi plaanil. See plaan on
pärit 1688. aastast. Selle plaani järgi on lossi kirik jaga-
nud lossi ühe kahte osa. Lossil on olnud 8 torni, üks
neist suur väravatorn, lõuna-läänepoolsel küljel, alt nelja-
ja ülalt kaheksanurkne. See torn on praeguseni säilinud.
Väravatorni küljes on olnud mälestuskivi piiskop Borch'i
perekonna vappidega. Lossi ümber on olnud kõrge müür
kaitsetornidega. Lossi välisõues, mis asetseb lossi ja vä-
lismüüri vahel, on olnud mitmesuguseid hooneid. Uhe
kõhikirja järgi on olnud lossi sees, portaalist paremal pool,
võlvitud palee, mida piiskopid on kasutanud vastuvõtu-
saalina. Sellest ruumist pole midagi säilinud. See loss
on olnud ühtlasi kindlustatud kohaks — linnuseks — ordu
ajal.

Porkuni lossi kannatuste aeg algab Wene-Viivi sõ-
jaga, mis kestis 1558.—1561. a., mille järele ordurüü-
langes. Sel ajal sai kogu Wirmmaa kannatada. Wene-
laste ilmasdes langesid suurema vastupanuta linnused:
Wassnarva, Rakvere, Toolse, Porkuni ja Kiltji. Ordu-
vennad olid sõjaks ette valmistamata ja põgenesid Tal-
linna warju. Nad on hiljem katset teinud Porkuni lossi
tagasi võtmiseks, kuid asjata. Hiljem võtsid rootslased Por-
kuni lossi üle (1561. a.). See pidigi kuuluma rootslas-
tele, kuna Harju-Wiru rüütelkond oli wabatahtlikult Rootsi
riigile alistunud. Hiljem läks kogu Wirmmaa Rootsi alla,
mille järele algas rahuuue. Tol ajal oli loss veel enam-
vähem terve. Rootsi kuningas Gustav II Adolf kinkis
Porkuni lossi 1628. a. kindral-major v. Tiefenhausenile,

neid pille — okariine, klapp- ja saatepille — esimest korda,
anti vaid kätte ja öeldi: mängige! Noh, otsisime siis mõne
otsa välja, mis näis sellasena, nagu võiks seda suhu panna,
ning mäng algas. Mõni arvas, et mängimine tähendab vaid
puhumist, ükskõik siis, kus näpud juhtuvad peal olema ja
millal heli tuleb. Lõpuks aga oskasid kõik kapellmeistri
kälöögi järele ühekorraga — peaaegu — alata, mis hiljem
juhtus, oli igauhe enda asi. Hüüni õppisime ikka peaaegu
selgeks, kui aga kord tuli „elagu“ mängimine, siis oli üks
rühm seda jõudnud juba kolm korda läbi mängida seni, kui
teine esimesega valmis sai; mõni otsis kohta, kus mängitakse,
ning üks pill tahtis vägisi veel oma osa alata, kui teised
juba vaikisid.

Suurepäraseks kujunes hommikune ärkamine. Orkestri
(seekord väljavalitud trio, mille suurimaks pilliks oli trumm)
helisid kuuldes pidime asemelt kargama otsejoonelt telgi
ette. Võis näha päikesepaistel värvilisi öösärke segunevat
juba võimlemisdressidesse riidetud kujudega — ning vile
käsutas mere ääre võimlema. Külma värinatega „hommikuses
värskuses“ jooksimise alati rivis, läbi mere võimlemisväljakule
— luitele, pärast võimlemist merre.

Päevad olid toredad ja päikesepaistelised. Vabas riie-
tuses marssisime ühest töötunnist teise, õppimise tundma es-
maabi, väliköögi ehitust, telgi püstitamist, orkestri pille ja
leppemärke (siin tehti selgeks, kuidas üks kokkuseotud ro-
huuust võib lagendikul suunata peidetud aarete poole) ning
huvitavaimat ala — signaliseerimist. Seda õppisid tüdrukud
innuga, sest nad kavatsesid kogutud tarkusi talvehooyal
koolis praktiliselt kasutada, kui klassis kõvasti etteütlemine
on keeldud.

Seni oli kestnud kibe töö ja „kodukaunistamine“. Esi-
mest korda tundisime end vabana laupäevaste spordivõistluste
ajaks. Oli kõik juba enam-vähem valmis: Tartu vapp
ilusasti telgi ees, kolmekordne nööridest punutud riul-laud

telgis ning üliriietegi jaoks olime leidnud oma kitsas telgis
ruumi. Saime esimest korda mahti silmitseda teistegi käte-
töid: nägime ihusilmaga esimest „Vändra karu“, mis oli
ketiga kinnitatud Pärnumaa telgi ette, et ta ei pääseks põ-
genema karulaantesse, nägime pilliroogudest valmistatud
aedu, mis tuletasid meele kaluriküla, õppisime tundma mit-
mesuguseid panisid sööginõude j. m. jaoks ja lõpuks saime
mahti ka naabertelkkondadega sõprust sobitada. Oli tunne,
nagu oleks juba ammu elatud sellases ümbruses, et on loo-
mulik söömine vabas looduses, rivis käimine ning alatine
laulmine.

Nagu me millestki tagasi ei kokkunud, nii andsime en-
did üles ka spordivõistlustest osavõtmiseks. Kuigi meile
kõigile see oli esmakordseks juhtumiks oma elus, ei tohti-
nud me jääda teistest maha. Tegime kõik, mis meie võimu-
ses: esimestena olime alati stardijoonel taga, esimestena olid
meil pallid käes, kuid vahekohtunik ei tahtnud meid tunnis-
tada esimesteks mängu lõpul. Linda pahandas küll, et ta
varbad pole plastikast õppinud — ta pidi jooksmas käbidega
varvaste vahel —, mina polnud ialgi käbisid söönud lusi-
kaga, seepärast ei tahtnud need ka jooksmise ajal seal pü-
sida, aga lõpuks jõudsime meiega alati mängu lõpetada ikka
kolmandaina. Uhe mängu ajal küll arvasime, et oleme kind-
lasti esimesed, aga keeruliste spordimäärustega nad surusid
meid — kolmandaiks. Tuju aga tõusis kaotustest hoolimata,
eriti veel siis, kui kuulda saime, et pühapäeval söögikaardil
seisab mustikasupp.

Sellases meeolus võtsime osa õhtusest suurlõkkest,
kus pealtvaatajate hulk ületas mitmekordselt kodutätarde
eneste arvu, mis ulatus 150-ni.

Seda kuulsime loenduse ajal, kui Narva ainuke esindaja
ette astudes raporteeris: „Narvast üks vanem, kõik kohal!“
Sama narvakaga sõlmisime sõprusliidu — Narva-Tartu-
Petseri — ning kandsime ühiselt ette esimese poolt õpeta-

Noorema kodutütre 10 käsku.

Äratrükk raamatukesest, mille saab iga väike tüdruk, kui ta on vastu võetud nooremaks kodutütteks.

1. Noorem kodutütar ei viibi hommikul kaua voodis, vaid tõuseb kohe pärast ärkamist.

2. Noorem kodutütar korraldab pühapäeviti ja suvevaheajal oma voodi ise ja ei oota, kuni teised seda teevad.

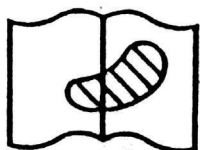
3. Noorem kodutütar peseb end hoolega ega unusta seejuures pesemata kõrva ja kaela ning puhastamata küüsi, samuti peseb ta oma jalad.

4. Noorem kodutütar puhastab oma hambad, sest ta teab, et hambad on kõhu sõbrad.

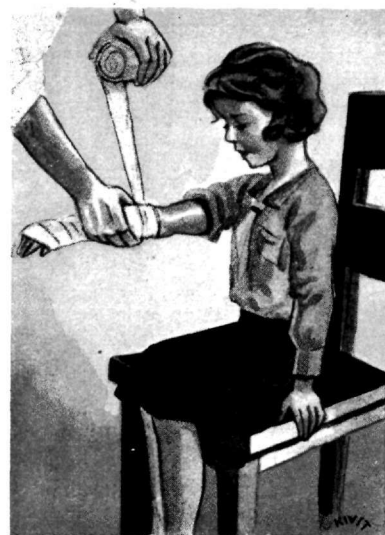
5. Noorem kodutütar seisab ja istub sirgesti, mitte aga küürus.

LISA

6. Noorem kodutütar viib alustatud töö alati lõpule.

7. Noorem kodutütar ei kaeba ega hädalda, kui tal on raske või valus.

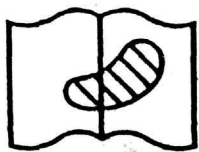
8. Noorem kodutütar on igäihe vastu lahke ja viisakas.

9. Noorem kodutütar püüab teha head oma ligimesile.

10. Noorem kodutütar on loomade ja looduse sõber ja nende kaitsja.

LISA

kes oli tol ajal Eestimaa võimikuts. Tema poeg on oit-
 nud mõisu juure ja ühendanud need Porkuniga. Porkuni
 lossi ja mõisa valitsejajaks on olnud mitmed suguvõsad.
 1869. a. kuulufid need Rennenkampffidele. Arvatakse, et
 loss on varemeis langenud 17. s. Praegu kuulub see
 Eesti Wabariigile. Loss allus kinnisminnastarana
 1925. a. peale minnustaitse seadustele. Mõisa lossis, mis
 on ehitatud 1870. a., asub riigi kurtummade kool. Mõisa
 maa-alal on asundustalud.

Porkuni kohta liigub rahwajutt rohkesti mitmesugu-
 seid jutte. Rahwajutu järgi olewat Porkuni mõisa lähe-
 dal asetsewast Rabelimäest üks Sinuua mees käinud kulda
 kaevamas ja oli sealt leidnud rohkesti kulda ning ühe
 kuldprossi. Porkuni saare lõunapoolisel küljel olewat ma-
 tusepaik, kuhu olewat maetud lossi asutaja. Porkuni mõi-
 sast üle kahe kilomeetri hommiku poole on kivihiuwik, mis
 arvatakse olewat endise wähitorni wäe. Ka on palju raha-
 augujutte Porkuni kohta. Porkuni lossi all olewat rahwa-
 jutu järgi wõlwitud maa-alused käigud. Need algawat
 Niltji lossist, minewat läbi Wao mõisa, Ebatvere mäe,
 Raama lubjaahju künka alt Porkuni lossi alla ja sealt
 edasi Rattvere lossini. Porkuni wõnaltimast wiivat maa-
 alune tee Nlumäele. Rahwajutt räägib ka Porkuni lossi
 tornist, mis olnud nii kõrge, et paistnud kaugele merele ja
 ehitatud oma tulega laewu, mille tõttu üks kumingas last-
 nud selle maha lõhkuda. 19. s. olewat üks mõisahärra selle
 uuesti lastud üles ehitada ja pannud selle külge suure
 kella, mille jäänuseid wõib näha weel praegugi. See on
 see suur wärawatorn, mil on kell küljes. 1792. a. on
 leitud Porkuni lossi wäremeist prahi seest suur sawikruus,
 mis on 9 tolli kõrge, läbimõõt alt 3 ja ülalt 2 tolli. Raa-

nul on aastarw 1592 ja tähed I. H. S. Sellaseid kannu
 on tarwitanud katoliku preestrid pidulikl jumalateenistusel.
 See asi on tõenduseks, et Porkunis on olnud kirik. On
 leitud weel 8-kandiline ristimiskivi, püha wee astja.

Porkuni läheduses on olemas ka Kalewi mälestusi.
 Need on Kalewipoja künkwaod. Üks algab Rattvere juu-
 rest ja ulatub Tõnnwereni, moodustades pika kitsa mäesel-
 jandiku. Teine on Laasila mõisa metsas, Radrinas. Pär-
 rast kändmist leitud Kalewipoeg puhkama. Sumbid tulnud
 hobuse kallale, kes põgenedes jätnud jäljed, mida on iga
 kahe wersta järele kats auku. Asjamalla soos saanud hum-
 did hobuse kätte ja murdnud ta ära. Sellest jäänud riis-
 med kumngaste näol. Soo ongi hobusekujuline ja punaka
 rohuga, mis meenutab werist nahka. Sadulast saanud
 Salumägi, makkast — Makkamägi, ohjadeist — Otinägi,
 rihmadest — Rihumägi, hammastest — Sabajamägi, jähwi-
 dest — Jõesuunmägi, kappjadedest — Rabelimägi, walgjastest
 — Waresmägi. Dr. Friedenthal peab neid hobuse jalajälgi
 söepõletamisaukudeks. Arvatakse ka, et need wõiksid olla
 sõjameeste pelgupaigad.

Porkuniga on seotud ka legend Porkuni preilist, mida
 Marie Under on tarwitanud oma samanimelise ballaadi
 aineks. Kohaliku rahwajutu järgi armunud üks Porkuni
 lossipreilidest oma kutsariisse. Karistuseks selle eest preili
 wõerd, lossi omanik, sundinud oma õde ja selle armastatud
 sõitma kõrgeist kaldaist alla järtwe. Weel praegu näida-
 takse kohta, kust õnnetud alla sõitnud, ja räägitakse tulu-
 kesest, mis õõjiti wilgub järtwe pinnal, kus hukkus kunagi
 noor lossipreili.

tud „Kiku-Mardi“ laulu lõkke ääres. Meeleolu oli suure-
 pärane: kuulsime „merkohinat“, vaatlesime võimlemisharju-
 tusi „kätel“ ettekantuna, ning toredaimaks numbriks kuju-
 nes pärnumaalaste poolt ettekantud Väandra polka. Toredat
 tantsu, toredat laulu, toredaid sõnu (eriti meeldis meile
 refrään: sää! saab süüa, sää! saab juua...). Tuju tõusis
 haripunktini. Kahju oli, kui korraga lokuhääl kutsus tagasi
 koju ja vaikse palvega lõppes päev. Ulimal määral rahul
 kõigea pöördusime vaikides tagasi oma telki. Enne veel
 saime luba kuulata päris ehtsat merkohinat ööpimeduses ja
 otsida silmadega kaugel tuletornis vilkuvat tuld. Millist
 mõju see avaldab „kuivamaa“ elanikule, seda peab igaiüks
 ise kord tundma! Kaua ei lasknud selle päewa muljed ma-
 gama jääda... Oligi kahju kõrvu sulgeda nii omaseks
 saanud merkohinale, sellega ühinevale mändide mühale, mil-
 lele lisas veel meeoleolu laagri nõupidamistule puna läbi ava-
 tud telgiukse.

Järgmine päev tõi meile esimese ning viimse suure laag-
 ripettumuse: mustikasupp jäi tulemata. Meile määratud
 mustad marjad olid sõitnud Pärnust Iklasse, sealt tagasi
 Pärnu, ja tõenäoliselt sõidavad nad veel praegugi Pärnu ja
 Ikla vahet. Sõime siis vaikselt oma sealihja ja magustoiduks
 laulsime „Kungla rahvast“.

Omaette hüilgenumbriks kujunes meile luuremäng nelja
 rühma vahel, kus kõike pidi kasutama, mis laagris oli õpi-
 tud: morse-tähestikku (kõik kirjad, mis teel andsid juhi-
 seid edasiotsimiseks, olid vaid selles kirjakeeles), signali-
 seerimist, leppemärke (rohutuuste ja kuivanud puukste
 märke) ja oma isikliku varustusena paari nägijaid silmi.
 Meie rühm, koosnedes harjulasist, järwakaist, osast pärnu-
 maalasist ja meie telgi rahvast, asus siis leppemärkide ning
 siniste lõngade kaudu saladuste lahendamisele: roomasime
 maas, kui tarwis oli, kaapisime ühe kadakpõõsa ümber 1
 meetri raadiuses kogu maakamara üles, kuni Viisi leidis

viimaks peidetud eseme — filcenõela — kadakaokste vahelt.
 Temale sai nõel, meile teistele esimestena tagasi jooksjatele
 — igale telgile 5 punkti. Sellase looga arenes meie punk-
 tide tõus.

Viimasel päeval saime esimest korda pisut vihma, aga
 kuna ei teadnud, kui kaua see võis kesta, mõtlesime raama-
 tust omandatud tarkusele, et telgi ümber peaks kaevama
 vihmakraavid. See pole sugugi nii lihtne, kui hiljem kraavi
 kinni lüües ei tohi ühtki märki jääda varem olnud sügavus-
 test. Seisime nõutult. Meie nägudelt võis selgeltnägija lu-
 geda ühe lause: „Nüüd oleme omadega läbi.“ Kuid korraga Viisi
 teatas nii endasmõistetava häälega: „Seda teen mina,“ et
 me aupaklikult talle labida ulatasime. Ja nagu vilunud
 kraavitööline käänis ta nelinurkseid murulahmakaid ümber,
 ilma et ükski oleks purunenud. Kraav tegi au kogu telgile.
 Laskime telginöörid vihmamääruste kohaselt lödvaks, nii et
 telk pidi peaaegu teisele poole ümber vajuma, ja kui kõik
 oli valmis kestvat vihmasedu vastu võtma — paistis hele
 päike.

Põnevusega kogunesime viimsele hommikusele suurrivile,
 kus pidi teatama telkidevahelises võistluses kohale tul-
 nute järjekord. Olime kõige vastu ette valmistatud, ainult
 mitte teate vastu: Tartu telk II koht. Laagridistsipliin oli
 niivõrd verre tunginud, et ükski meist sm võrragi kõrgemale
 õhku ei tõusnud — ainult silmadega tegime omavahel mor-
 set. Väandra karu oli vist küll pärnumaalasile suureks puu-
 giks või kratiks punktide kogumisel, sest nemad tulid I
 kohale.

Hüüti veel terve rida „elaguid“, kätesurumine sõprus-
 ringis, lipulangetamine — ning „Kiku-Mart“ viis meid tagasi
 Pärnu. Ja sel hetkel, kui Pärnu jaamas kõlas rongivile,
 olime instinktiivselt pingilt püsti karunud ning võtnud val-
 veisaku.

E.

Reiu laager supleb

L. TARKPEA

Kodutütarde suvilaagrid Pärnu rannas

Noored kotkad on korraldanud juba ammu mitmetüübilisi suvilaagreid. Need on olnud üldiselt hästi korraldatud ja on ka alati õnnestunud. Tütarlapsed hakkasid hiljem koonduma. Loomulikult kerkis ka kodutütardel ja nende juhtidel üles laagrite korraldamise küsimus.

See küsimus kiskus üles aga terve rea teisi küsimusi ja kahtlusi. Esiteks puudusid meil, tütarlaste juhtidel, vähimadki laagrikogemused. Olime ju küll külastanud noorte kotkaste laagreid, aga seda oli liig vähe. Teiseks kartsime, kas tütarlapsed on üldse suutlised end aitama „lageda taeva“ all talises laagri olukorras. Laager nõuab kõigepealt laagri ülesehitamist, s. o. kaunis häid pioneerioskusi, kirve ja sae käsitamist, ka füüsilist jõudu. Sellega saavad hakkama ju poisid, kes tegelevad maast-madalast mainitud tööriistadega. Aga tütarlapsed? Ja meie ise? Kõige rohkem aga kartsime tütarlapsi üldse metsa viia, kaugele kodust, ainult naispere valvel ja kaitsel. Aga mis siis, kui laagrisse tungib öösel joobnud mees, mõni halb külapoiss või koguni graadepoiste salk? Kes ajab nad minema? Laagri õppetegevus, majanduslik külg ja administratsioon ei teinud meile muret.

Reiu laagri Petseri ja Tartu telkkonnad ühises lõunalaus

Et meil, juhtidel kui ka lastel, siiski oli suur huvi laagri vastu ja et üleskerkinud küsimusi on võimalik lahendada vaid katseliselt, siis otsustas Kodutütarde Pärnu ringkond 1933. a. suvel korraldada katseks ühe väga ettevaatliku laagri. See korraldati Reiu vallas „Kubu“ talus, õigemini talu õues. Olime seal vana lahke peremehe ja perenaise kaitse all. Magasime talu lakas, suplesime jões, mängisime õues ja aasal. Ka lõke oli meil jõe kaldal. Üks telk oli meil kaasa võetud püstitamise oskuse arendamiseks, voodite tegemise ja telgi sisustamise harjutamiseks. Suuri nõudeid me oma esimesele laagri-le ei seadnud. Aga saavutatud tulemustega olime rahul. Järgmisel aastal korraldasime samasuguse laagri Uulu koolimajas.

Siis aga läksime juba julgemaks ja tahtsime proovida oma kui ka laste „laagri kandejõudu“ raskemates oludes. Nii korraldasime esimese kodutütarde laagri Reiu metsas, noorte kotkaste laagriplatsil. Aga ikka ettevaatlikult. Et meil pioneerilal veel kuigi nimetamisväärseid kogemusi polnud, siis kasutasime poiste püstitatud laagrit terves ulatuses. Asusime õigupoolest noorte kotkaste laagrisse, nende lähkudes sealt. Meie soovil koristasid poisid vaid telkide õuekaunistused. Need tuli tütarlastel enestel oma huvide ja võimete kohaselt üles ehitada. Ja peab ütleva, et nad sellega hästi toime tulid. Suvi oli aga väga vihmane, mille tõttu kannatas laagri tegevus. Kuid laste meeleolu oli siiski julgustav: ka tütarlaste meeleolu on kaunis vastupidav. Ja see oli meile kõigile tähtis teada.

Kodutütarde peavanem, kes kaks päeva meie laagris viibis, tunnistas avameelselt, et ta varem teatava kahtlusega oli suhtunud tüdrukute laagri küsimusele; kuid kaasa elades halbades ilmastikuoludes sellased tujuküllased laagripäevad oli ta saanud optimistiks.

Aga kuidas julgusime olla laagris öösel? Vaadake, meil elas laagris ühes telgis alatiselt ühe kodutütre isa. Tema abi polnud küll tegelikult vaja, sest mingit „kallaletungi“ ei juhtunud. Kuid see ei lahenda

Reiu laagri telgivanemad nõupidamise tule ümber

vast veel algul ülesseatud küsimust. Reiu rahvas on noorte laagritega juba harjunud: noored kotkad on seal oma laagreid korraldanud juba hulk aastaid.

*

1936. a. suvel oli meil juba laiema ulatusega õppe-laager Reiu rannal. Laager toimus Pärnu ringkonna korraldusel, kusjuures väljaspoolt oli esindatud 11 ringkonda, igäüks ühe telgiga. Seekord oli pioneeralagi rohkem kodutütarde eneste õlgadel. Paar tublit Pärnu noort kotkast abistasid telgilinna püstitamisel, aga „maatasa tegemine“ viidi läbi omade jõududega.

Pioneeralal oli kogu laagri õppetevuses tähtis koht. Ja peab tunnustama, et telgi püstitamine kogu

vajalise sisemusega kui ka muud ülesanded ei tundunud üle jõu käivaina.

Üldiselt peab möönma, et tüdrukuid oli vastupidavust, samuti julgust, ka öösel valvekorrall. Oldi leidlik telkide sisustamisel ja nende välisel kaunistamisel, eriti aga lõkke-ettekandeis.

Kodutütarde peavanem oma päevase laagriküllastamise kestes märkis tunnustavalt laagri distsipliini ja ühtlasi hoogust ja meeleolukat tegevust.

Samuti võisid laagri korraldajad ja juhtijad rahuldustundega tunnustada ettevõtte head kordaminekut. Võis tähele panna tüdrukute eneste head tuju ja teatavat uhkustunnetki oma saavutuse puhul. Oldi eriti vaimustatud, kui levis kuuldu herra Riigivanema võimalikust külaskäigust laagrisse. Kui see siiski ei toimunud ja järgneval päeval kogu laagripere oma tervitused herra Riigivanemale edasi andis Pärnus, tunti suurt headmeelt ja vaimustust herra Riigivanema poolt öeldud soojade ja tunnustavate sõnade puhul.

Viimase Reiu laagri kordamineku puhul jääb soovida, et ta oleks teatavaks ettevalmistavaks astmeks järgnevaile, veel paremaile, kodutütarde laagreile.

Vändra karu „oma rahva“ telgivanemaga

N. K. Ü.

«TÖÖKOOL»

Tallinn, Pärnu mnt. 17

pakub Teile suuremas valikus kõiki koolitarbeid ja õppevahendeid

KES ON MEIE PEAVANEM

Kes on kodutütarde peavanem? — Selle küsimuse esitavad suured ja väikesed tüdrukud kodutütarde peres, kes ei taha leppida ainult peavanema nime teadmisega. Alljärgnevate ridadega on katsutud mõnesugusel määral rahuldada küsijaid.

Sakalamaal Päri vallas, umbes 10 km Viljandist Pärnu maantee kaldal asetseb väike, aga nägus Männa talu. Talu on kõige pisemaid kogu vallas, kuid pere-mehe ja perenaise hoolikuse ja töökuse tõttu oli omal ajal eeskujulikemaid. Oma korralike ja nägusate ehitustega paelus ta juba paarikümne aasta eest iga möödamineja tähelepanu. Selles talus sündis meie peavanem **Salme Pruuden** 12. mail 1896. a.

Tema vanemad on omaaja lihtsad taluinimesed vallakooliharidusega. Nad olid korralikud, kokkuhoidlikud ja äärmiselt töökad. See oli põhjuseks, miks nad võisid, vaatamata talu väiksusele, anda oma lastele, pojale ja tütrele, hea hariduse, viimasele isegi ülikooli lõpetamise võimaluse.

Isa, Peeter, oli iseloomult vaikne, tagasihoidlik, seltskonnas sõnaaher, kuid suurte vaimsete huvidega inimene. Tal oli oma aja kohta korralik raamatukogu, aga ta luges palju ka kohalikust raamatukogust. Enne Eesti riiklikku iseseisvust käis talu „Postimees“, üks kohalik Viljandi ajaleht ja perekonnaleht „Linda“ selle ilmumise ajal. Lastele telliti aga „Lasteleht“. Ka muidu hoolitses isa laste silmaringi laiendamise eest. Suvel tegi ta mitmekümnekilomeetrilisi külaskäike kaugemate sugulaste juure, milleks ka lapsed ühes võeti. Läbisõidetud maa-alade, talude ja külade kohta andis ta neile palju huvitavaid seletusi. Ühel suvel heinateo ja rukkilõikuse vahel viis ta nad Tartu, kus siis külastati ülikooli, muuseumi ja „Vanemuiset“. Eriti hoolitses ta aga laste hariduse eest.

Hoolimata oma väliselt vaiksest iseloomust, armastas ta seltskondlikku tegevust. 18-st eluaastast alates mängis ta 50 a. kestes mitmes orkestris, millest loobus alles haiguse tõttu mõned aastad enne surma. Nooremas eas oli ta ka laulukooris. Kaemat aega oli ta kohaliku Karskuse Seltsi ja Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi juhatuse liige. Männa talu õues kaskede all ja hiljem suures põhuküünis on korraldatud enne Eesti riiklikku iseseisvust terve rida avalikke ettekannetega pidusid ja näitemüüke kohalike organisatsioonide poolt. Ja igal pool on tehniliseks läbiviijaks peremees ise. Siit ongi vist meie peavanem oma isa varajase kaaslasena pärinud huvi ja armastuse seltskonnatöö vastu. Juba lapsena organiseeris ta teiste omasuguste hulgas igasuguseid mängu. Gümnaasiumi lõppklassides ja üliõpilaspõlves suvevaheajal mängis ta kaasa Puiatu ja Heimtali näiterühmades.

Oma isa, kes meie rahvuslikule liikumisele möödunud sajandi viimase 30 a. ja käesoleva sajandi esimese 20 a. jooksul on intensiivselt kaasa elanud nii palju kui ta olukord seda võimaldas, mäletab S. P. suure ja sügava lugupidamisega.

Enne, Liisa on isale vastand — väga elav, jutukas ja seltskondlik, haruldase energiaga naine. Perenaise põli väikeses talus, kus pidi tegema üksi kõik kodused talitused ja selle juures leidma veelgi aega põllule ja heinamaale minekuks, ei ole kerge. Seda koormat kannab ta juba üle 40 aasta kuni tänaseni — nüüd, pärast mehe surma, poja perenaisena. Lapsed soovivad meeleldi, et 63-aastane ema jätaks kord väsitava rassimise ja jääks juba puhkusele, aga töö näib olevat veres ja ema askeldab ikkagi edasi. Kord aastas veedab ta mõne nädala Tartus tütre juures, kuid peagi tunneb ta igatsust töö järele ja ruttab kiiresti tagasi Männale oma perenaiselike askelduste juure. Peale igapäevase töö on tal parimateks sõpradeks raamatud, ajalehed ja ajakirjad. „Talupere-nainegi“ ei puudu Männa perenaise laualt. Ta on teadlik igasuguseist küsimusist ja temaga võib vestelda mitmel teemal.

Vanemate töökuse, korralikkuse, kokkuhoidlikkuse ja vaimsete huvide kõrval esines eriti ilmselt rahvuslik meelsus. Sellega tutvumiseks jälgime S. P. mälestuste katkendeid lapsepõlvest:

„Terves lähemas ümbruses, mida ulatasin nägema, samuti kõigi tuttavate ja sugulaste perekondade laste keskel, kellega puutusime kokku vanemate poolt kaasa-

S. Pruuden Tartu ringkonna vanemana oma salgaga matkamas

võetuina vastastikustele külaskäikudele, olime vennaga ainukesed, kes oma vanemaid hüüdsid „isaks“ ja „emaks“ tollal peaaegu ainumaksva „papa“ ja „mamma“ asemel. Et need, nüüd rahvusvaheliselt laste keeles esinevad vanemate nimetused, meile tulid sakslaste kaudu, siis ei soovinud mu isa neid oma perekonnas tarvitada. Mina aga seda ei mõistnud ja murdsin korduvalt pead selle üle, miks küll pidime meie olema niisuguseks erandiks. „Papa“ ja „mamma“ tundusid kuidagi peenekõlalisematena kui „isa“ ja „ema“, meelsasti oleksin oma vanemaid ka nõnda nimetanud. Kord kuskil külas olles ja teiste lastega mängides nimetasin ema seljataga „mammaks“. Vaevalt olin selle sõna lausunud, kui juba kahetsesin, kuidagi harjumata ja võõrana oli see sõna kõlanud mulle enesele, häbi oli millegi pärast. Kui ma hiljem ema juure läksin, siis ei julgenud ma temale otsa vaadata, oli tunne, nagu oleksin tema vastu kuidagi eksinud. Igatahes mõjus see nõnda, et ma teiste laste ees ega ka mujal kunagi enam katset ei teinud ema „mammaks“ nimetada, kuigi seda oleksin ihaldanud.

Olin kevadel saanud kaheksa-aastaseks, kui vanemad otsustasid mind kooli saata. See oli Heimtali koolimajas vana koolmeistri juhtimisel tegutsev suvekool, milles alustasin oma nii pikki aastaid kestnud õpinguid. Õppepäevi nädalas oli kolm: esmaspäev, kolmapäev ja reede. Õpilaskonna, mille arv ulatus vaevalt üle kümne, moodustasid teised talulapsed ja paar mõisa ametniku last, kes ei tarvitsenud suvel karjas käia. Sel tähtsal hommikul, mil esmakordselt pidin minema kooli, kutsus isa mind enese juure ja ütles: „Kui teised lapsed sind selle pärast peaksid pilkama, et ütled oma vanematele „isa“ ja „ema“, siis vasta neile: „Olen eestlaste laps ja kõnelen eesti keelt.“ Pea alati meeles: sina oled eestlaste laps.“ Nii lühike oligi see jutt. Jooksin tagasi ema juure ja me väljusime õueväravast. Pöördusime peagi tolmuselt maanteelt kõrvale ja läksime jalgrada kaudu läbi õitseva rukkivälja. Ema käis ees valge pearäti lehvides. Käisin tema kannul, seljas siniseruuduline püüpäevakleit, käes villasest riidest kirju tikandusega kaunistatud kott, milles tahvel, krihveld ja „Kodulaste raamat“, põues aga isesugune õnne ja uhkuse tunne, oleksin kogu maailmale tahtnud karjuda: „Olen eestlaste laps!“ Ükski hilisem teekond mu elus ega ükski uus algus ei ole olnud nii tähtis ega sööbinud nii sügavalt mällu kui see esimene koolitee.

Isa oli arvanud õigesti. Kaasõpilased hakkasid mind tõepoolest „isa“ ja „ema“ pärast kimbutama, kuid taganesid peagi, kui olin paaril korral uhkelt kuulutanud, et olen eestlaste laps.

Olen katsunud end hiljem korduvalt asetada tollesse ajastusse ja eneselt küsinud, mida küll ütles mulle sellal sõna „eestlane“. See sõna ei olnud mulle võõras, õige varastest aastatest olin harjunud seda kuulma oma kodus. Keegi ei olnud mulle selle tähendust seletanud. Ka ei olnud ma ise kunagi selle järele pärinud. See oli meile kõigile vist midagi päris iseenesest mõistetavat. Neil varaseil aastail teadsin ka, et karjamaa taga elasid kivilöövi isand ja

emand, kes olid sakslased ja kes rääkisid saksa keelt, millest mina aru ei saanud. Samuti teadsin, et maanteel kahe- või neljahobuse tõllas sõitvad ümbruskonna mõisnikud olid sakslased. Nende õueväravast mööda vurisedes kuulsin sageli vanemaid inimesi midagi põlastavat ja pilkavat ütlevat, sellest järeldasin peagi, et mõisasaksad ei ole meie sõbrad. Sama maanteed kaudu sõitsid postitõldades sageli toredad härrad tärnidega, läikivate nõopide ja pagunitega. Kuulsin, et need olid mitmesugused vene ametnikud. Kord, mäletan, üks neist härradest oli tulnud vankrist maha ja isaga mulle arusaamatus keeles tõrelnud. Pahanud oli vist, nagu ma uduselt mäletan, koerte pärast, kes tikkunud kimbutama teekäijaid, tundes erilist huvi posti- ja mõisatõldade vastu.

Need on kõik mu varasema lapsea teadmised rahvusküsimusest. Ja kui mu isa mind eestlaste lapsiks nimetas, siis vaevalt küll oleksin suutnud nende sõnade tähendust seletada. Küll aga tundsin, et need väljendasid midagi suurt ja väärtuslikku, mille pärast võis olla uhke.“

1905. a. sügisel läks S. P. Päre vallakooli, mis asetses umbes 10 km kaugusel kodust. Väikesel tüdrukul tuli jääda nädalaks ajaks kodust eemale ja elada koolimajas, mis koosnes ühest klassitoast, kahest imepisikesest magamisruumist, üks poistele ja teine tüdrukule, kahetoalisest õpetaja korterist, väikesest ühisest köögist ja sahvrist, kus leib talvel alati ära külmus. Pesemiseks oli soojemal ajal õu, külmemal ajal aga köök, pesunõudeks pisikesed kibud. Köögi porisel põrandal klaasita petrooleumilambi valgusel kiikitas igaüks oma kibu juures ja pesi omamoodi näolapikese puhtaks. Väga hea oli, kui sai kord tõmmata üle nina ja silmade jääsegases vees kangestuvate sõrmedega. Kammiti klassituppa viivas külmus esikus. Koolis oli õpilasi üle kahekümne, kes kõik elasid nädal aega koolis. Olgugi et kooliolud erinesid kodustest oludest tublisti, ei lasknud S. P. end sellest segada, säilitades sellest esimesest kooliaastast parimad mälestused. Ka sellesse ajajärku on põimitud sündmus, mis ta hinges rahvuslikku meelsust on tõstnud, näidates ühtlasi, mil määral ta suuremaile üritusile on omal viisil kaasa elanud. Jälgime jällegi mälestuste katkendit:

„Ühel laupäeval, see pidi küll olema novembri lõpus, kui koolist koju läksin, ütles ema, et isa oli sõitnud oma valla saadikuna Tartusse koosolekule, kuhu pidid tulema saadikud üle maa (27.—29. nov. 1905. a. Tartus peetud kuulsad aula ja Bürgermusse koosolekud). Rahutute aegade tõttu oli ema isa pärast mures. Kuigi elasin kaasa sellele murele, olin ometi südames uhke ja õnnelik, et minu isa oli valitud saadikuks. Esmaspäeva hommikul kooli minnes palusin ema, et ta isa paluks tulla kooli mind külastama nii pea kui ta koju jõuab. Nädala sees tuligi isa ratsa, rätis kauss ema küpsetatud pannkookidega. Viimased huvitasid mind aga tol korral vähe, hoopis tähtsam oli isa isik. Mäletan hästi, kuis seisime kahekesi väljas koolimaja nurga kõrval, sest sees ei olnud ruumi kahekesi vestlemiseks. Kõle tuul vingus ümber majanurga, kihutades harvu lumekübemeid üle mullale künatud nurme. Lasilapuu küljes kaapis noor kõrb, keda

VÕRU KODUTÜTRED RIIGI JUHTIVAID TEGELASI AUSTAMAS

26. oktoober 1936. a. oli Võru kodutütardele ja noortele kotkastele suurpäevaks. Nimelt pidi tol päeval külastama Võrut meie h-ra peaminister Ee-n-pa-lu ühes abikaasaga.

Juba varahommikul kogunesid kodutütred ja noored kotkad I algkooli õue, kus neile anti juht-nööre ja nad seati paaride viisi rivvi. Selle järele marsiti muusikahelide saatel linna piirini — külalistele vastu. Siin seati kodutütardest ja noortest kotkastest spaleerid üles, juhid asusid ette ja kõikide silmad vaatasid Kirumpää kantsi poole, kust poolt kõrged külalised pidid ilmuma.

Tuli oodata tükk aega, kui silmapiirile ilmus 3 autot, kiires tempos lähenedes linnale. Kui peaministri auto lähenes linna piirile, anti käsklus „valvel“ ja orkester mängis hümmi. Peaminister Ee-n-pa-lu ühes abikaasaga astus esimesena linna piirile. Siin tervitas neid linnapea h-ra Sui-t ja noorte kotkaste maleva vanem h-ra Mu-u-g-a ning pisike kodutütar ja noorkotkas annetasid neile lilli.

Külalised koos saatjatega sammusid läbi kodutütarde ja noorte kotkaste spaleeride ja sõitsid siis Kaitseliidu staapi.

Kaitseliidu staabi ustel olid kodutütred auvahtidena üles seatud. Maleva pealik Major Hel-ju-ste pidas tervituskõne, tutvustas kodutütarde juhte. Väikesed kodutütred annetasid siingi külalistele lilli. Üks osa kodutütardest jaoskonnavanema abi pr. Le-vo juhatusel oli valmistanud külalistele staabis kohvilaua, millest võtsid osa ka Võru seltskonnategelased, kodutütarde ja noorte kotkaste juhid. Külalised jäid lauaga väga rahule ja avaldasid aina kiitust, et kodutütred nii maitsvad supisted on osanud valmistada.

Kohvilauast mindi kodutütarde pidulikule koon-dusele, mis oli korraldatud ringkonna vanema abi pr. Va-ri-k'u juhatusel, II algkooli ruumes. Igal pool uste ja käänakute juures seisid valvesisakus väikesed auvahid — kodutütred, kes hoidsid kätt tervituseks. Saalis võeti külalised pidulikult vastu. Kanti ette koorilaule, kodutütarde rühmavanema abi prl.

Ossu-l'i juhatusel, deklamatsioone ja soololaule. Ise-äranis meeldis proua Ee-n-pa-lule kodutütrel Ilja soololaul „E-m-a-l-e“. Liigutuspisarad särasid tal silmis, kui ta koonduse lõpul väikese Ilja juure astus ja temaga paar sõna juttu ajas. Proua Ee-n-pa-lu pidas ka kodutütardele tervituskõne, milles ta rõhutas, et kodutütardest kasvavad kord head kodanikud, kes iialgi ei salga ära oma isamaad ja kelle juured on nii sügavasse Eestimaa mulda juurdunud, et neid ei suuda murda ükski torm. Temale vastuseks hüüdsid kodutütred kooris: I-s-a-m-a-a-u-k-s a-l-a-t-i val-m-i-s!

Külaliste lahkudes seisid auvahid jälle oma kohtadel ja proua Ee-n-pa-lu naeratas igale väikesele auvahile, nagu oleks ta tahtnud ütelda: „Te olete veel nii väikesed, pisikesed, aga teil on selged sihid ja te kasvate kord väga tugevateks ja suurteks“. Kodutütred soovisid talle: „Õnne, jõudu, tervist!“

Võru kodutütardele jäid kõige paremad muljed peaminister Ee-n-pa-lust ja ta abikaasast. Need muljed sunnivad ja õhutavad Võru kodutütreid püüdma kõrgema ja ilusama poole.

VÕRU rühma vanemaid. Keskel ringk. vanem A. Perk

isa alles õpetas ratsa sõitma. Mis isa rääkis ja kas ta Tartu koosolekust üldse rääkis, sellest kõigest ei mäleta ma midagi, ja vaevalt küll oleksingi siis asjade tõelist olukorda mõistnud. Küll aga mäletan, et silmitsesin isa endisest suurema aukartuse ja lugupidamisega.“

Kahe suve ja ühe talvega lõpetanud vallakooli, astus S. P. Kõpu kihelkonnakooli. Aasta pärast siirdus ta sealt Viljandisse Blossfeldi saksa kooli, et õpida linnakooli astumisel nõutavat saksa keelt, mida maakoolides ei õpetatud. Õppinud seal kuni jõuludeni,

siirdus ta Viljandi tütarlaste linnakooli, mis hiljem muudeti gümnaasiumiks ja mille kursuse ta lõpetas 1916. a. kevadel.

Koolis paistis ta silma oma andekusega. Õppeained üldiselt ei valmistanud talle raskusi, ta haaras kõike kiiresti suuremate pingutusteta. Erandi moodustas alguses kõigi keelte ortograafia, eriti vene keele oma. Nagu ta ise ütleb, ei olnud tal lihtsalt „meelt“ õigekirja jaoks. Jättes õiendamata vene keeles määratud järeleksami, oli ta sunnitud jääma teiseks aastaks gümnaasiumi II kl. (praeg. algk. IV kl.).

Kuna tal seal ainete alal palju teha ei olnud, siis hakkas ta raskemates ainetes töötama oma nõrgemate klassiõdedega, milleks ta tundis end klassivanemana kohustatud olevat. See komme, mida ta jatkas ka järgnevatel aastail, mõjus selleks kaasa, et ta ained ise hästi omandas, mille tõttu ta kuni gümnaasiumi lõpuni oli parimaid õpilasi klassis.

Gümnaasiumi-ajastust võiks mainida kaht suuremat silmapilku, mis selgeilmeliselt kujutavad rahvustunnet noore tüdruku olemuses.

See oli 1914. a., kui algas maailmasõda. Oli esimesi augusti-õid. Magades teisel korral asetsevas toas avatud akende all kuulis ta läbi une koera haukumist, hobuse sammude müdinat, hiljem aga isa ja võõra mehe hääli rõduukse juures. Võõras mees teatas, et Venemaa olevat Saksamaale sõja kuulutanud, algavat mobilisatsioon. Ühe hüppega oli ta voodist väljas ja aknal. Võõras jättis isaga jumalaga ja ratsutas minema. Isa läks tuppa, tema aga jäi aknale istuma ja mõtisklema, tundmata külma, kuni aovalgeni. Siis võttis ta paberi ja pliiatsi ning kirjutas ühe hooga kümme neljarealist värssi, mis koos mõningate teiste koolipõlve mälestustega on alal hoidunud. Need on abitud ja riimiga värssid, missuguseid paljud noored kirjutavad oma torni ja unistuste perioodidel. Selles luuletuses kirjutab ta öise ratsaniku ilmumist sõjasõnumiga, meeste koondumist ja lahkumist rõõmsaina võimalusest võidelda ajaloolise vaenlasega, et „... korraks arveid õiendada“. Luuletus lõpeb küsimusega: „Kas tõuseme või vaome?“, milles aga avaldub lootus uue eesti ajastu algusest. Selle juures olnud kirjutajal endal sellane vaimustus ja vahvusetunne, et ta oleks või ise relvad haaranud ja sadulasse hüpanud.

Samalaadset elamust näeme ka järgmise sündmuse juures: maailmasõja esimesel aastal valmistati koolis paberist liitriikide lipukesi, mida müüdi Punase Risti korjandustel ja lauldi nende riikide hümne koorilaulutundides. Kord tegi S. P. lauluõpetajale ettepaneku laulda ka Eesti hümnit. Selles ei olnud midagi erilist, sest oli ka vahetevahel lauldud eestikeelseid laule. Õpetaja nõustumisel pidi ta tooma järgmiseks laulutunniks „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ noodid. Juba järgmisel hommikul oli ta nootidega õpetaja toa ukse ees, oodates lauluõpetajat. Vahepeal olid aga asjad muutunud, õpetaja (kohalik sakslane) oli arvatavasti koolijuhatajaga nõu pidanud ja teatas kindlasti: „Eesti riiki ei ole, seepärast ei ole ka Eesti hümnit ja me ei saa seda laulda.“ — „Siis laulame seda ise,“ vastas S. P. sama värinaga hinges, millega oli kord lapsena ütelnud: „Olen eestlaste laps!“ Õpetaja kehtis õlgu ja tegi abitu liigutuse. Ta teadis, et tüdrukud laksid ja laulsid.

Pärast gümnaasiumi lõpetamist algasid üliõpilasaastad, kus ta innukalt rakendus õpinguisse ja organisatsiooni töösse, kuna ta organiseerus Eesti Naisüliõpilaste Seltsi. Kuid ta huvid ei piirdunud oma organisatsiooniga, vaid suundusid üliõpilaskondlikele üritustele ja ka seltskonnatööle. Okupatsiooni ajal lahkus ta, nagu enamuse meie eestimeelselt mõtlevaist üliõpilasist, ülikoolist. Sel ajal elas ta kodus vanemate

juures. Vabadussõja puhkedes asutas ta oma koduvallas „Ühistöö“ osakonna ja juhatas seda, missugust tööd hinnati „Ühistöö“-määrgiga.

Alates 1919. a. märtsikuust kuni sama aasta novembri lõpuni töötas ta Rakvere tütarlaste gümnaasiumis õpetajana. Tuli siis Tartusse, et jatkata katkestatud õpinguid nüüd juba Eesti Vabariigi ülikoolis, ja tegevust oma üliõpilasorganisatsioonis ja selle kaudu üliõpilaskonnas.

Kuna sel ajal oli puudus kõrgema haridusega õpetajast, siis tuli tal peagi asuda õpetaja kohuste täitmisele Tartu Kommerts- ja Õhtugümnaasiumis, millest aga aasta pärast loobub. 1923. aastal, ette valmistudes kodus ülikooli lõppeksameile, saab ta telegrammi, milles teda kutsutakse Tartu linna tütarlaste gümnaasiumi abijuhatajaks. Pärast tõsiseid kaalumisi võtab ta selle koha vastu ja töötab seal tänaseni.

Kuna koolitöö nõudis palju aega, siis pidi ülikooli lõpetamine paratamatult viibima. 1927. a. lõpetas ta ülikooli ajaloo alal, jäi aga edasi samasse teaduskonda, valides uuteks erialadeks filosoofia ja kasvatusteaduse. Teiskordselt lõpetas ta ülikooli 1930. aastal, omandades paar aastat hiljem magistri astme kasvatusteaduse alal. Praegu õpib ta õigusteaduskonnas.

Oma rohke töö kõrval on ta kirjutanud rea artikleid, milles ta käsitleb peaaesjaliselt kasvatusküsimusi. Sama küsimuste üle on ta sõna võtnud ka paljudel kongressidel.

1931. a. sügisel alustas NKK keskjuhatuse kodutütarde organiseerimist. NKK Tartu ringkonna esinaine E. Saral otsis sobivat isikut kodutütarde Tartu ringkonna vanema kohale. Ta pöördus vastava ettepanekuga Ela Treffneri poole, kes on tuntud oma tegevuse ja paljude kirjutustega koolieelse lastekasvatuse üle. E. Treffner oli esialgu nõus ja võttis Tallinnas osa mõnest nõupidamisest, pidi aga tervislikel põhjustel loobuma. Siis pöördus E. Saral E. Treffneri soovitusel praeguse peavanema poole. Viimane seisus tol ajal Naiskodukaitsest ja Kaitseliidust veel täiesti eemal. Esialgu oli talle Kodutütarde organisatsiooni asutamise mõte võõras ja isegi otstarbetu, kuna ta nägi selles paralleel-organisatsiooni gaidide omale. Korduvate ettepanekute ja kõneluste peale vaatamata jäi ta kuni jõuluni eitavale seisukohale. 1931. a. jõulu ja uue aasta vahel toimus Tartu tütarlaste gümnaasiumi ruumes Eesti Noorsoo Karskusliidu asemike kogu koosolek, kus organiseeritult täies vormis, hallides pluusides ja punastes kaelasidemetes, esinesid noorsotsialistid. Valuvalt oli lõiganud ta hinge viimaste halvustav sõnavõtt ja suhtumine rahvuslikkusele. See tunne oli tõukeandjaks, et ta veendus noorte organisatsiooni vajaduses, mille eesmärgiks on rahvuslik kasvatus. Võtnud ettepaneku vastu, asus ta tööle kodutütarde Tartu ringkonna vanemana. Tartu ringkonna innukas tegevus viis peagi ringkonna vanema ühendusse üleriikliku organisatsiooniga. Naiskodukaitse keskjuhatuse nimetas teda 1932. a. sügisel kodutütarde üleriiklikuks nõuandjaks ja 9. sept. 1933. a. esimeseks kodutütarde peavanemaks, põhimääruste järgi ette nähtult järgnevat kolmeks aastaks. 1936. a. nimetas esinaiste kogu ta edasi peavanemaks järgmiseks kolmeks aastaks.

Kodutütarde juha

NARVA ringk. vanem
O. Koern

TARTUMAA ringk. juhatus
Vasakult paremale: Ringk. v. abi Hilda Sepp, ringk.
vanem Lydia Rand ja sekretär Tooni Soopan

JARVA ringk. juhatus
Keskel ringk. vanem pr. Reitkam

PÄRNU ringk. juhatus
Vasakult paremale: Ringk. vanem L. Tarkpea,
sekr. H. Kiudorf ja ringk. v. abi J. Kornfeldt

VALGA rühma vanemaid
Keskel ringk. vanem A. Kangro

Kõrval: SAKALA rühma vanemaid
Paremalt teine ringk. vanem M. Koik

ringkondade tusi

SAARE ringk. juhatus
Vasakult paremale: Sekretär Amanda Liinev, ringk.
vanem Salme Kaal ja ringk. v. abi Selma Sepp

LÄÄNE ringk. juhatus
Vasakult paremale: Sekretär E. Särm, ringk. v. abi
A. Üksti ja ringk. vanem L. Kaal

TARTU ringk. juhatus
Vasakult paremale: Ringk. v. abi M. Marandi, ringk.
van. E. Räägo ja ringk. sekr. H. Masa

PETSERI ringk. juhatus
Vasakult paremale: Sekretär M. Kurg, ringk. vanem
G. Lohuaru, ringk. v. abi L. Varul

PÄRNUMAA ringk. juhatus
Vasakult paremale: Sekretär S. Elend, ringk. vanem
S. Undre, ringk. v. abi M. Riismandel

Kõrval: TALLINNA ringk. juhatus
Vasakult paremale: Juhatuselise liige L. Pullerits, sekr.
L. Talts, ringk. vanem H. Tekkel, ringk. v. abi S. Kass

Naiskodukaitse 1937. a. töökavast

Senini langes Naiskodukaitse tegevusaasta ühte majandusaastaga, s. o. algas 1. IV ja lõppes 31 märtsil. Käesolevast aastast alates läks NKK kui ka Kodutütred oma töökavade koostamisel üle Kaitseliidu poolt juba pikemat aega praktiseeritud tegevusaastale, nimelt 1. dets. kuni järgneva aasta 30. novembrini. Ka olid NKK töökavad senini koostatud kaunis üldlaadiliselt, kuna nad käesolevaks tegevusaastaks on fikseeritud juba üksikasjaliselt. Naiskodukaitse keskkorralduse tarvis võeti NKK esinaiste koosolekul 6. dets. 1936. a. vastu allpooltoodud töökava. Kava koostamisel on lähtutud järgmistest alustest: NKK töö on kujunenud väga laiaulatuslikuks tööks, milles olgu eriti mainitud toitlustus-, sanitaar-, varustus-, majandus-, kehakasvatus- ja rahvuskultuuriline ala. Kõik need alad on pikemaajalisel tegevusel niivõrd süvenenud, et nõuavad igaüks omaette vastutusvõimelisi teadlikke juhte. Sääraseid on vaja NKK keskkorralduse juure üksikute alade töö ja tegevuse ülemaalisel ulatusel koordineerijaiks, on vaja ringkondades samade alade korraldamiseks ringk. piirides ja jaoskondades nende alade intensiivsemaks tegevuseks arendamiseks. Jooksva tegevusaastal tuleb seal, kus seda veel ei ole tehtud, leida ülalnimetatud alade juhatajad ja nad ühistel alustel rakendada tööle. Keskkorralduse juures on selleks ette nähtud vastavate alade juhtide koosolekud. Tallinnas 1936. a. sügisel olid koos ringkonna toitlustus-, sanitaar- ja kehakasvatus-ala juhid ning koosolekud osutusid väga viljakaiks. Sama eesmärgiga — süvendada üksikute alade tööd, juhtida kätte üle maa ühiseid töömetoode — toimuvad 1937. a. kevadel traditsioonilised NKK õppepäevad.

Et NKK tegevus kohtadel võiks omada süsteemilise laadi ja tegevuskava jaoskondades võiks sisaldada NKK liikmete ettevalmistamist üksikuteks NKK tegevusaladeks, selleks on NKK keskkorralduse juures tuleval tegevusaastal ette nähtud üksikute ala-

Kdt. Harju ringkonna suvepäevadelt Keilas 1936. a.

de õpetajate-instruktorite ettevalmistamine sellekohaste kursuste kaudu. Säärased kursused on jooksva tegevusaastal ette nähtud varustusevalmistajatele, toitlustajatele, sekretärile ja laekureile. On ette nähtud, et osavõtjaid neist kursustest oleks igast malevkonnast 1. Sellega tuleks nendest kursustest osa võtma üle maa 85—90 NKK liiget. Osa võtta võivad ainult need liikmed, kes on suutelised kursustel omandatud teadmisi edasi õpetama jaoskondades korraldatavatel kursustel.

Teiseks tähtsaks tegevusalaks NKK keskkorraldusel on jooksva aastal NKK asjaajamise ja arvepidamise ühtlustamine. Ühtlase asjaajamise ja arvepidamise korra töötas möödunud aastal välja NKK majandusala juhataja prl. Tamm ja käsitas seda ka NKK 1936. a. Narva õppepäeval. Esinaiste päeval 6. dets. need korrad kiideti heaks ja võetakse üldisele kasutamisele. Et soetada õppetegevuse arendamiseks käsiraamatuid, on käesoleval aastal ette nähtud käsiraamatu „Esimene abi“ IV trüki avaldamine, mis sündiski juba enne jõulu. Märtsis või aprillis ilmub massitoitlustamise käsiraamat, veebruarikuu algul NKK laulude vihk II, sisaldades koorilaule, ühilaule, soololaule ja duette.

K. a. novembris saab NKK keskkorraldus kümneaastaseks. Selle tähistamiseks on käimas eeltööd NKK II kongressi kokkukutsumiseks, albumi väljaandmiseks ja ülevaatliku näituse korraldamiseks.

Areneva NKK elule ei ole enam vastavad NKK senise kodukorra kitsad raamid. On kasvanud juure tegevusalasid ja vajadus kodukorra täiendamiseks on äärmiselt suur. Kodukorra parandamine ja täiendamine ongi jooksva tegevusaastal võetud kavasse.

Möödunud aasta lõpul teostus ülemaalisel ulatusel NKK korjandus sanitaarvarustuse valmistamiseks. Korjandus andis häid tulemusi ja jooksva aastal tuleb valmistada sanitaarvarustust, korradada laod ning tutvuda eeltöödega sanit. töökava teostamiseks.

Endiste aastate eeskujul võtab NKK ülemaaliselt osa Vabariigi aastapäeva ja Võidupüha pühitsemisest, samuti on emadepäeva korraldamine ja kaastöö kodukaunistamise alal teistele seltskondlikele organisatsioonidele võetud NKK töökavva ja keskkorraldusel tuleb seda tööd ühtlustada ja juhtida.

Nimetatud NKK tegevuse alad oleksid tähtsaimad NKK 1937. a. tegevusaasta töökavas.

Lähtudes ülaltoodud NKK keskkorralduse töökavadele on NKK peasekretäri poolt koostatud ja saadetud kohtadele näitlikud töökavad ka NKK ringk. ja jsk. tegevuseks. Nimetatud kavad võivad olla aluseks tegelelikele töökavadele, nende koostamisele ringkondades ja jaoskondades.

Sõna on noortel endil

Saime oma lipu

Vagunirataste monotoonse muusika saatel vee-reme jaam-jaamalt lähemale sihtkohale — Paidele. Väike, mängueduri-taoline raudruun veab enda järel pika rea punaseid kaubavaguneid, milledes sõidab osa Järva noorust Paidesse — suupäevale. Ähkides ning õige ettevaatliku kiirusega liikudes lookleb ta kitsail raudroopail ussina läbi kauniste kodumaa metsasalude ja põldude ning aasade, saates aeg-ajalt õhku musti suitsupilvi

Rongi vagunid on täis rõõmsaid kodutütred, naiskodukaitsjaid ja kaitseliitlasi, kes hoolimata varaseist hommikutundidest, tunnevad endid värskena. Kostab siit-sealt vagunist lauluheliseid, lustlikke hüüdeid ja naeru. Mõned sõitjaist naudivad möödavilk-satavaid looduse ja maa elu-olu pildikesi vaguniaknast.

Saabume Paidesse hommikuhämaruses. Ilm on soe ja sumbne, mis töötab jääda kogu päevaks. Sammume Paide kodutütarde juhtimisel kohalikku algkoolimajja, kus on meil ees juba palju sõpru.

Varahommikul äratasid agarad Tapa kodutütred Naiskodukaitsese endise esinaine pr. Raamoti äratuslauluga „Mu meelen kuldne kodukotus“. Elatunud naiskodukaitsjat liigutas see väike meeletuletus südamepõhjani. Ta silmis läikisid rõõmupisarad ning vaimustushoos embas ta väikesi meeletuletajaid-austajaid.

Kell 9 toimus jumalateenistus Vallimäel kõigi kodutütarde, noorkotkaste, naiskodukaitsjate ja paljude Paide linna elanike osavõtul.

Pärast hommikueinet ja väikest puhkust saabus päeva toredaim silmapilk — lipu üleandmine kodutütreile.

Kogunesime paraadrongkäiguks koolimaja esisele teele, kust orkestrihelide saatel liikusime paraad-platsile. Pikk, võimas ja värviküllane noorte rivi — kodutütred, naiskodukaitsjad ja noorkotkad — liikus tolmusel teel läbi vana ajaloolise ja lipuehtes oleva Paide linna, teeääres seisvast rahvahulgast mööda, paraadiplatsi poole. Eriti meeldiva mulje rivis jätsid naiskodukaitsjad oma helesiniste vormikleitidega, liikudes hästikorrastatud ridadena hallil maanteel. Kodutütred ja noorkotkad oma kirevas vormirõivastuses jätsid noorusliku, rõõmsa ilme ja värviküllase vaatepildi.

Saabunud paraadiplatsile — avarale muruga kaetud tasasele lagendikule — rivistusime nelinurkselt ümber maa-ala, mille keskel seisis valge linaga kaetud laud. Platsile olid juba rivistunud kaitseliitlased.

Marsihelide saatel sammusid paraadplatsile pidupäeva aukülalised ja tähtsamad isikud mitmeist organisatsioonidest. Tallinnast oli kohale sõitnud kaitseliidu ülem kindral Orasmaa.

Pidupäeva tseremoonia algas vaimuliku avakõnega kohalikult kirikuõpetajalt, siis vabanes kattedest 3 vastset lippu — Järva ringkonna kodutütarde, noorkotkaste Paide maleva ja K. L. ratsaeskadroni oma. Järgnes lippude õnnistamine ja üleandmine vastavaile organisatsioonidele, kusjuures kõnelesid kind. Orasmaa, naiskodukaitsese esinaine pr. Eilart j. t. Pr. Eilart andis lipu Järva kodutütarde ringkonna vanemale, viimane andis, põlvitades lipu all, pühaliku töötuse kogu Järva kodutütarde nimel, et nad hoiavad lippu au sees. Meie, kodutütred, seistes valveseiskus, töotasime sama oma südames.

Haruldase sooja ilma tõttu istusime — kodutütred ja noorkotkad — maas murul, sest päikese-lõõmas püsti seistes oleksime vaevalt suutnud välja kannatada väsimust ja palavust. Istudes murul kerkis mõt-tesse ilus mälestus. Vaevalt paari aasta eest, olles Tapa noorkotkaste pidulikul lipuõnnistamisel, tekkis mu kõige salajamasse südamesoppi mõte, kuid ühtlasi ka hea lootus: kas ka kord kodutütred võivad oma lipu alla koguneda ja seda teenäitajaks pidada? Mispärast

võivad seda ainult poisid, Eestis on küllalt tublisid tüdrukuid, kes suudavad lippu au sees hoida ja väärivad seda? Tuli meele, missugune hea meel mul oli, kui kuuldus esimesi oletusi kodutütarde lipu kohta ja viimaks, kui üteldi: „Järva kodutütarde lipu õnnistamine toimub 14. juunil 1936. a. Paides“.

Kõigi kolme lipu õnnistamisele järgnesid tervitused ja naelte löömine lipuvardaisse. Vastse kodutütarde lipu vars kattus peaaegu pooleni läikivate naeltega, mis on ühtlasi tunnuseks, et kodutütarde organisatsioonil on pooldajaid, sõpru ja iga.

Orkestrihelide saatel kanti lipp läbi valvelisevate kodutütarde rea eest, kellede silmis läikis rõõm kauaigatsetud soovi täitumise üle. Esimeseks lipukandjaks oli lipukavandi I auhinna võitja ja ühtlasi ka lipukavandi autor — Türi kodutütar Hilja Nurm. Kodutütarde lipu ühel poolel on kotkas naiskodukaitse sinisel põhjal heledail valguskiirtel,

teisel pool keskel kaitseliidu Järva maleva embleem Järva maakonna värvidega kaitseliidu kollasel põhjal ja sõnad „Järva kodutütred“. Lipu valmistajateks olid agarad naiskodukaitsejad, kes lipu valmistamiseks maksid ka summasid.

Paraadplatsilt lahkusime sammudes oma lipu järel koolimajja, kus järgnes pesemine ja lõuna. Pärast lõunat andis Järva ringkonna vanem pr. M. Reitkam üle auhinnad neile kodutütardele, kes olid tulnud Järva maakonna vahelisel lipukavandi võistlusel esimestele kohtadele. Tujuküllaseks kujunes õhtul pidu Vallimäel. Esinesid kodutütred rahvantsudega; hästiõnnestunud laulumängudega ja võimlemisega.

Õhtul pidust osavõtjad sammusid jaama, et sõita tagasi igäuks oma koju, kus ootas töö ja talitused, sest ülevad ja kaunid silmapilgud ei kesta kunagi kaua.

R. SALURI,
kodutütar Järva ringkonnast.

Petseri kodutütarde suvisted

Näitas kord kalender esimest juunikuu päeva, seda kauaoodatud ja igatsetud kalendrikülge — suviste teist püha. Meile, kodutütardele, tundusid need pühad hoopis teissugustena kui kõik eelmised... Pidid ju toimuma kogu meie pere suvised pidustused.

Juba kaugelt üle nurmede võis näha meie tibatilukesi sõpru lauluga sammumas varajases hommikupunas linna poole. Tundsime oma oodatud külalisi kaugelt, üle nurmede, sest need olid ju kollased tutikesed mütsidel, mis meie tähelepanu kohe endile tõmbasid.

Nii võisime näha kodutütred valguvat igast ilma-kaarest, kus aga on külake, mille keskuseks on ka külakool, sest peaaegu igas koolis Petserimaal on Kodutütarde organisatsioon. See hellitas meis aimusi hästi külalisrohkest pidupäevast.

Keskhommikuks koondusime rohkearvulise kodutütarde perega spordiväljakule, et veel korrata ja harjutada kauaaegseid õpinguid nii võimlemises kui ka tantsudes, mida nüüd juba pea pidime ette kandma. Meie tillukesed külalised aga polnud veel uue olukorraga kohanenud, olid algul väga arglikud, aga kui saime peagi headeks sõpradeks, kadus neist argus. Nii täitsidki nad suure usinusega oma ülesandeid.

„Üks kaks kolm, kaks kaks kolm, kolm kaks kolm ja neli kaks kolm,“ duges meie võimlemisettekannete juht ringkonna vanem pr. Lohuru. See oli viimne harjutus, polnud vaja korrata... Läks hästi! Tantsisime veel vengerka läbi, aga ikka juhtusime vale paari juure! Pärastpoole alles märkasime, et õige paar on kaheksas, mitte kuues. Eksitusest üle — ja üks läinudki ladusasti! Seal aga juhtus see, mida kõige vähem oma üllas tujus võisime loota — tõusis

tuul ja isegi päike pugus peitu. Oi, oi, kui kurb! Kuid mis alatud, see viiakse ka lõpule. Nii ei takista ilmastik ka meie harjutusi. Külm peletati „kirbulöömisega“ ja oldi jälle rõõmus, kui päike nähtavale tuli.

Ka meie poisid — noored kotkad — näitasid oma võimeid huviküllase tegevusega. Nad tantsisid meiega seltsis vengerkat ja muid rahvatantse. Nende endi kavas oli isegi vehklemine. Orkester algas mängu „Hiir hüppas, kass kargas,“ millega seltsisid eesti neiud-peidud oma tujuküllases rahvatantsus.

Nii möödus päevasündmuste eelproov... Puhkeaja kasutasime kloostri käies ja igal tänaval „marroosinat“ süües. Mõnetunnise puhkuse järele sammus noorte rong juhtide ja vanematega eesotsas võimsas marsitaktis staadionile, kus juba varsti rühmade lipud tuules lehvisid.

Pidustuste tulipunktiks oli agaraimaile organisatsiooni juhtidele aumärkide annetamine. Selgus, et sellaseid agaraid tegelasi ja juhte leidub meie väikeses maakonnas ja linnakeses küllaltki. Kõik möödus nii mõnusalt ja kenalt nagu loodetud... Aga kas pidi just enne rahvatantse vihma kallama? See pani natuke rinnus pakitsema. Oleksime oma arust siiski tantsinud, aga rahvas pani muudkui koju putkama.

Nii algasid meie pidustused varajase hommikupunaga ja lõppesid ebameeldiva vihmavalanguga, et juba varakult külalistele-kodutütardele ja noortele kotkastele pidime soovima head nägemist. Aga ega see veel kodutütre head tuju riku ega takista ettevalmistuste tegemist uuteks suvisteks. Ootame, millal uuesti koguneme. Kül siis jälle „kõik hiired hüppame ja kassid kargame“.

O. TAMM, kodutütar Petseri ringkonnast.

Kust leiame jõululapse?

Kuu aega enne jõule pidasime rühmakoonduse, kus jagasime jõulukoonduse ettevalmistuse tööd. Edasi arutasime, mida peaksid kodutütred pühade puhul erilist tegema. Vähemad tüdrukud lubasid hoolitseda loomade ja lindude eest, suuremad haarasid kinni rühmavanema poolt avaldatud mõttest, et ta teadvat lähikonnas üht väikest jõululast. Mõte järgneb mõttele: otsustatakse valmistada kinke jõululapsele riietusesemete näol, et need siis ühiselt jõuluõhtul kätte viia. Ohinaga asutakse tööle. Iga vaba minut ohverdatakse jõululapsele. Pikaks kujuneb ootamine — jõuluõhtu ei saabu. Küsimused: kust leiame jõululapse? mis on ta nimi? kes ta on? — ei anna rahu. Rühmavanem teab, aga vaikib kui haud.

Lõpuks on käes jõuluõhtu. Täpselt kell pool neli on tüdrukud kohal. Pakitakse asjakesed jõulupaberisse ja asutakse rühmavanema poolt kaasaantud väikese kodutütre-teejuhi järele teele.

Alljärgnevas nimetatud kodutütar (Tartumaalt) kirjeldab, kuidas toimus teekond tundmatu jõululapse juure. Kirjeldus on muutmata kujul võetud Elva algkooli rühma „Nurmenukkude“ salga päevikust.

Jõululaps *)

Nii siis oli tol päeval kui oli rühmakoondus ja meie otsustasime jõululast otsima minna ja temale rõvaid valmistada. Käsitöö tundel ja kodus käis kibe töö. Suured tüdrukud muudkui kudusid, hegeldasid ja õmbleksid. Ise käisid nii rõõmsate nägudega ringi.

Valmistati jakikesi, mütsikesi ja kleidikesi. Kõik asjad, mis valmis viidi rühmavanema kätte õpetajate tupp.

Ja jõulu õhtul kui kirikukellad kutsusid rahvast pelvele, astus 7 tüdrukuline salk teele jõululast otsima. Kogu aeg ei teadnud, kes või kus ta asus. Mind määras rühmavanem teejuhiks — teised tüdrukud nimetasid mind jõulutäheks.

Kui olime süüdanud kolm küünalt kodutütre lubaduse pärast, milles on kolm osa, väi-

Valmis viidi rühmavanema kätte õpetajate tupp. Ja jõulu õhtul kui kirikukellad kutsusid rahvast pelvele astus 7 tüdrukuline salk teele jõululast otsima. Kogu aeg ei teadnud, kes või kus ta asus

Lehekülg „Nurmenukkude“ salga päevikust

kesel kuusel, laulsime ukse taga „Oh sa õnnistav“. Jõululapse ema avas ukse. Mina ütlesin: „Olge tervitatud jõuludega, tulime otsima jõululast.“ Teised tüdrukud panid oma kingitused kuuse alla igaüks ütles ühe soovi nagu saagu jõululaps ilusaks targaks rõõmsaks ja jne. Siis saime emalt teada, et jõululapse nimi on Viivi-Kärdi. See nimi ja laps ise meeldisid meile nii väga, väga — et ei tahtnudki tema juurest ära tulla oleks tema meeeldi kaasa võtnud. Aga ega ema anna. Ja jõululapse emal oli ka väga hea meel, et meie just väikese Viivi-Kärdi oleme valinud oma jõululapseks. Ta kinkis meile Viivi-Kärdi õnne peale hulga õunu.

Rühmavanem ootas meid väikese jõulupuuga ja suure prääningu kuhjaga mis jõulupu all oli. Temale jutustasime oma jõululapsest. Veel jutt rühmavanemalt ime küündlast veel laul „igal aastal jälle“. Ja õunad ja prääningud mindi koju Südamas suur, suur rõõm.

Minu meelest oli see jõuluõhtu jõululapsega keigest ilusam meie rühma pikkadest jõuludest.

*) kodutütre kirjaviis muutmata. Toim.

Kirjutas Inge.

Tüdrukud lõunat valmistamas

Keetmine ja küpsetamine on armastatuimaid töid kõigis Kodutütarde ringkondades. Linnades peetakse keedukoondusi kooliköörides või maleva staabi köögis vanema või erilise majapidamise õpetaja juhatusel. Maal ja aleveis, kus pole sobivaid õppekooke, koondutakse sageli kas rühmavanema või mõne tüdruku koju, kus keedukoondus võtab veelgi loomulikuma ilme kui mõnes kooliköögis.

Linnades toob iga tüdruk 10—25 senti, mille eest ostetakse toiduaineid. On ka rühmi, kus kodudest tuuakse kokku toiduained, ostes ainult mõnd li-saks. Maal on toiduainete toomine tavaline viis.

Valmistatud toidud söövad lapsed ise, õppides selle juures lauakatmist, lauakombeid ja serveerimist. Sageli on lauas ka kutsutud külalisi, nagu tüd-rukute vanemaid ja Naiskodukaitse tegelasi. Lisab hulga tööõõmu, kui 11—12-aastane tütar oma emale võib teatada: „Palun sind tulla homme õhtul kooli õhtusöögile; meil on keedukoondus.“

Alljärgnevas on toodud ühe vanema kodutütre kirjutus, milles ta jutus-tab, kuidas ta nooremaile korraldas keedukoonduse oma kodus.

... Üks sellane ühine keetmine oli meie salga suurimaks sihiks. Leppisime kokku, et tullakse ühel pühapäeval minu juure, kus valmistame lõunasöögi. Et IV järgu ka-vas on ette nähtud järgmised toidud: piima-supp, keedetud kartulid ja praetud liha ja et neid peab oskam valmistada iga IV järgu ko-dutütar, siis otsustasime valmistada samad toidud. Kuna aga keegi meist suur piimasupi-sõber pole, siis leidsime olevat parema, kui teeme veel midagi magusat pealesöömiseks. Selleks tahtsime teha tikerberivahtu.

Määratud pühapäeva hommikupoolel kogu-nes minu juure minu salga neli kõige tragi-mat tütarlast, põlled kaasas ja valmis kohe asuma perenaise kohuste täitmisele. Küüres korras toodi keldrist kartuleid ja porgandeid ja kohe oli köök täis tööindu ja rõõmsat su-minat. Eevi hooleks jäi vahukoore kloppi-mine. Daisy vibutas käes rasket lihanüa — tema oli karbonaadikloppi ja lihapraadija. Laine ei saanud muud kui pesi asju, mis teis-

tel olid mustaks saanud. Inge pandi kiiruga kartuleid koorima. Siin leidis laialdast kasu-tamist Eevi nuga, mis ta oli kaasa toonud, sest ähvardasin varem kõiki panna kartuleid koorima. Liha särises pannil, kolks-kolks tegi lihanüi Daisy käes, sorinal jooksis kraanist vesi, naeru ja nalja oli köök täis. Suurt poo-lehoidu leidsid porgandid, mis olid riivituna määratud salatiks liha kõrvale, mis aga riivi-matagi maitseid hästi väikestele perenaiste-le. Porgandiriivimine — see oli üks halvi-maid töid, sest sõrmed olid tagajärjena nii mõnelgi verised. Kasu seis is aga selles, et kui ma selja pöörsin, siis porgandikauss jäi jälle näputäie võrra tühjemaks. Kartulikoori-mine aga oli suurelt osalt minu teha. Vii-maks said kartulid keema, riis piima sisse, tikerberivaht sahvrissi jahtuma ja vaprud perenaised asusid lauda katma. Seda toime-tati küll eeskirjade kohaselt, nii et leivatald-rik oleks ikka vasemal ja noad-kahvbid õigel kohal. Lõpuks valmistasime kaste. Siin juh-tus väike üpardus — kaste kõrbes põhja, sest olime ägedas vaidluses, kas lisada kuuma vett või külma.

Suus asusime näljaseina lauda. Kõik oli õnnestunud võrdlemisi hästi, ainult porgandi-salatit oli napisti, kuna see rändas juba köö-gis tühja kõhtu. Aga liha maitse kõigile suurepäraselt, eriti seepärast, et see oli meie meelega järgi pruun ja krõbe. Ka magustoit oli maitsev.

Pärast sööki algas suur asjade pesemine ja köögi korraldamine. Mis oli see meie käes? Eevi küüris kastrulit nii, et vaid küünarnukk välkus, ja kõik olid tragilt ametis. Üks-kaks-kolm oli köök korras ja paari väikese män-guga lõpetasime oma huvitava ja lõbusa kee-dukoonduse.

Virgu Koik, kodutütar Viljandist.

Tartu väikesed kodutütred keedukoondusel

Orajõe suvepäevad

Õhtupoolik, veidi viluvõitu, keset heinaaega. Aeglaselt, roidunult ronib rong Riisseljast Iklasse. Ta kriuksuvaail rattail sõidab mitu sada päikesest pruuniks põlenud, tervet ja värsket maatudrukut. Need on Pärnumaa kodutütred, kes sõidavad Orajõe suvepäevadele.

Vaguni aknast vahib välja nii mitu säravat silmapaari, kuupalju lubab kitsas aken. Mööduvad rabad ja sood, kidurad metsad ja jälle rabad ja sood.

Vahelduvad jaamad; igas jaamas tormavad tüdrukud jaamaesisele, kust ärasõiduvile neid peagi tagasi kutsub. Iklas algavad vast juubeldused. Jaamas ootavale ringkonnavanemale lendab tervitusi mitmeidkümneid korruga. Tuju, oi milline!

Antakse käsklus rivistumiseks, tekib lärm ja tõuklemine. Peagi on kodutütred rivis ja matk laagripaigale võib alata. Minna on kilomeetrit kolm, neli. Tore on see matk, kena on ümbrus, milles matkame. Vasakul võimas laiutav meri, paremal tuulte aastate töö saadus — luited. Eemal merel puhkel olev purjek, rannale on kalamehed laotanud kuivama oma võrgud. Luiteil mändide all kalurite majakesed. Iga väravatulba juure on kogunenud salgake rannarahvast, nägudel lõbus-sõbralik naeratus.

Rivi eesotsas alatakse laulu. Seniks aga, kui see jõuab meieni, on esimesed ta lõpetanud. Aga ega sest midagi, alustame omakorda, ja ei millegi muuga kui „Vändra metsas Pärnumaal. . .“.

Jäävad seljataha kalurite majad, maapind kergib kõrgemaks, meie rongkäik jõuab männimetsavahelele teele, mille kummalgi pool jooksevad kitsad kanarbikust piiratud jalgrajad.

Veidi aja pärast märkame esimesi tervitajaid laagriplatsil, need on tuhmjaspunakate männitüvede vahelt helendavad telgid. Täis saabumiserõõmu lööme helama rõõmsa marsilaulu, mille saatel sammume käändudest valmistatud laagrivärvast laagriplatsile, „Metsapoole“ koolimaja ette. Juba varem kohal olevate kodutütarde seast eraldame kohe meie rühma vanema ja laagri pealiku. Tuttavad näod, kohe hubane tunne.

Peagi oleme kõik mahutatud koolimajja, kus endid mugavasti sisse seame. Pisut jääb aega puhkamisekski.

Pikk vile, millele järgneb rida lühikesi. Koguneme õue ümber lipuvarda sõprusringi. Surume üks-

Esimesena saabunud rühm Orajõe laagri värvatel

teisel käsi. Ringkonna vanem ütleb avasõna ja õppepäevad kuulutatakse alanuks.

Telke on seitse, igaüks neist mahutab kaheksa inimest. Kelledele naeratab õnn minna telki, need saavad alles tunda seda õiget laagrielu. Enamikul laagriperest on aga kodu avarais klassiruumes, mis üle kahesaja-liikmelisele hulgal tunduvad siiski kitsaina.

Noor männikualune kajab kirvehoopidest. Vee-takse hunnikute kaupa nõtkeid männiteibaid telkide juure. Seal töötatakse nad ümber voodeiks ja muiks tarvilisiks esemeiks. Telkide juures käib äge ehitustöö. Osavus, kiirus, leidlikkus ja muidugi ka jõud on siin omal kohal. Peame näitama, mida ja kui kiiresti me suudame teha, kui meil on kasutada ainult hädavajalised tööriistad.

Õhtuks oleme juba niikaugel, et võime magada esimese öö omatehtud voodeis. Heidame neisse nagu üks mees, külg külje vastu. Mere- ja männikohin sulavad ühiseks uinulauluks tüdrukuile, kes kaugel kodust ja omakseist tahavad veeta siin merekaldal männiku all oma esimese öö telgis. Põnev peaks see öö olema, siis täituksid kauased lootused. Ja põnev ta ongi. Kesk südaööd heidutab meil une äike. Vehivad välgud, kargatab kõu, vihma taob vastu telgi võnkuvat lage. Meri ja mets otse kisendavad. Õudne on, aga siiski tore.

Algul hakkab pisut hirm, rühma vanema rahustavad sõnad aga tõrjuvad selle tagasi. Ainult paigal olla, mitte telgi katust puudutada!

Aegamööda hääbub äike, vihmavalang muutub peeneks sabinaks, ja peagi kaob väsinud kodutütardel jälle teadvus.

Äratussignaal käinud, tormame oma „pesa“ ette ja korraldame kiiresti rivi. Nõupidamistule juures istub heledapäine tütarlaps ja mängib harmoonikal meile äratusmängu. Meil pole aga mahti mõnuda ja ilusat mängu kuulata. Tõmbame selga trikood ja kihutame mere ääre võimlema ja pesema. Suplemisest peame esialgu loobuma, sest ilmad on jahedad,

Poole tunni pärast istume hobuserauakujulise liivasse kaevatud söögilaua ümber, mis on kaetud õitsva kanarbikuga, ja sööme laagrisuppi, mida on meile keetnud kohalik alati lõbus Naiskodukaitse.

Töö on meil jaotatud ennelõunaseks ja pärastlõunaseks tegevuseks. Aeg, mis tegevusest üle jääb, kulub ära telgi juures. Seal kestab ehitamine ja kaunistamine kuni viimase päevani. Igaüks teeb kõik, mis ta võimuses, sest on ju välja kuulutatud telkide, samuti tubade vaheline võistlus.

Tegevustunde on õige mitmel alal. Üks rühm tüdrukuid õpib telkide püstitamist ja korrastamist, teine majapidamist, kolmas signaliseerimist, neljas rivi, viies muusikat ja laulmist jne. Paljud täiskasvanud juhivad suurt vaeva sellega, et anda lühikese kestusega õppepäevadest osavõtjatele kaasa ohtraid teadmisi ja kogemusi. Kõik need õppepäevad mööduvad jooksmise ja kiiruse tähe all. Ja miks siis mitte, on ju nad ainult üks kord aastas.

Selle kiire askelduse kõrval on meil ka midagi pidulikumat, midagi pühalikumat. Need on meie

igaõhtused lõkkeõhtud. Seks puhuks koguneme üle maantee kahe luuteseljaku vahele, kuhu on kogutud kõrge hunnik oksid lõkkeks. Mässime endid tekkidesse ja istume samblale. Laidetakse löke. Algab ettekannete rida. Meenub katkendeid meie esivanemate elust, nende tööst ja võitlusist. Isamaa-armastus lööb leegitsema võimsamalt kui kunagi varem. Tuli valgustab, tuli soojendab ja tuli sütitab.

Kutsub lokuhääl. Magama kutsutakse. Algab viimne öö laagris. Mõte sellele teeb meele veidi nukraks, kahju on lahkuda juba nii koduseks saanud paigast. Siin on olnud sekeldusi, muret ja rõõmu. Siin on olnud kõike, mis seob, mis köidab.

Seal aga tuleb uni, kaovad kõik mõtted, ei tunne enam kurbust ega rõõmu.

Järgmisel päeval käib kõva pakkimine. Teeme maatasa kõik, mis ise oleme ehitanud. Jääb vaid tallatud liiv ja mälestused. Rivistume nagu siia tulleski, võtame marsilauluks laagris kõige armsamaks saanud laulu „Kiku-Mart“ ja pöörame „Metsapoolle“ selja. Algab jällegi matk, nüüd aga juba tunduvalt teel.

Jõudnud Iklasse, pöördume sealt Lätisse. On ju selleks aega ja võimalust, ja miks mitte juhust kasutada? Pärast seda võime julgesti ütelda, et oleme käinud välismaal.

Paari tunni pärast istume juba rongis, mis aeglaselt liikudes kannab meid üha kaugemale jaamast. Veel viimne pilk Orajõeale. Raudtee ääres suurel kivil istuvad meie rühma vanem ja laagri pealik, hoides süles valget koera, ja lehvitavad meile jumalaga-jätuks käsi.

MALVE HANVERE,
kodutütar Pärnumaalt.

Kuidas õangime tulusid

H. N.

Oleme Lääne kodutütred. Meie maa ja rahvas on majanduslikult kehvemates oludes kui mõne teise maakonna elanikkond. Kuid ometi töötame meiegi hankides oma rühmale sissetulekuid, et meie töö muutuks hoogsamaks.

Kui asutasime rühma, siis oli meie suurimaks mureks rakendusraamatute hankimine. Eriti oli meil südamelilusa tegevusraamatu muretsemine, et sinna jäädvustada oma tegevus. Saabuski abi. Ühel koonduusel teatas rühmavanem, et kohalik NKK jaoskond on määranud meie rühmale toetust. Seda rõõmu siis! Lubasime neile tasuta vajaduse korral alati abiks olla, küll pidudel ettekannetega, küll toitlustamistel võileibade valmistamisega jne. Saimegi nüüd kaua-igatsitud tegevusraamatu. Isegi ilusa laualipu muretsetime. Ka ei unustanud meie teisi rühmale vajalisi rakendusraamatuid ega „kodutütre käsiraamatut“, sest olgugi et olime saanud ringkonnalt tasuta ühe eksemplaari nimetatud käsiraamatust, oli

meil siiski tarvidus teiste eksemplare järele. Järelejäänud raha lubasime hoida muudeks kuludeks.

Olles peagi näinud, mis tähendab rühma tegevusele raha, otsustasime kindlustada oma rühma kassa. Selleks määrasime kuumaksu. Kaalusime küll ka aastamaksu määramist, kuid leidsime siiski parema olevat kuumaksu. Iga kodutütar lubas tuua iga kuu 5 senti rühma kassasse. Ainult vaesemad kodutütred olid vabastatud sellest kohustusest. Kuid ega nemadki jäänud muretult meie kogumist pealt vaatama. Ka neil jäi üle mõnikord mõni sendike, mis annetati siis rühma kassasse. Toodud raha kandis rühmajuhi abi korralikult vihku ja krooni täis saamisel andis edasi rühmavanemale hoiule.

Nüüd hakkasime koostama oma kodukoha albumit, kuhu hakkasime kleepima ülesvõtteid ja kirjeldusi kodukoha ja selle ümbruse tähtsaimast kohadest. Ka legendid ja mõne koha tekkelood kirjutasime sinna kausta.

Sellaseid albumeid tahame valmistada mitu, et saata ühe neist ka Petseri kodutütardele sõprusidemeteloomiseks. Kogu aeg kestsid kõige muu kõrval ka koondused. Kõige huvitavamad olid siiski majapidamise koondused. Neid teeksimise kas või seitse korda nädalas. Olgugi et katsume tuua kõiki vajalisi aineid igaüks oma kodust, tuleb meil siiski teha ka oste poest. Nende katteks tõime igakord puuduva raha osa ise. Mõnikord katsime selle ka rühma summadest. Kuid egas me majapidamisega võinud jätta auku kassasse. Tahtsime seda ka majapidamisega täita. Kaalusime teeõhtu korraldamist, ent leidsime, et suudame seda teha hästi hiljem, millal meie pere on suurem ja oleme ka ise omandanud enam kogemusi. Ent väikese õhtu teelauaga korraldasime siiski oma kaasõpilasile. Seks puhuks valmistasime lihtsaid võileibu omatoodud ainetest, keetsime teed ja katsime laua. Isegi ettekandeid oli meelega hõlmatuseks. Sissepääsuks määrasime 10 senti, kuid mõne vaese õpilase lasksime ka tasuta sisse. Ka sel õhtul oli meil tore olla, sest saime ju hiljem üheskoos mängida.

Hakkas liginema kevad. Tahtsime anda oma töötuse. Kuid me kõik ei saanud muretseda enesele vorme, olgugi et seda kõik nii väga tahtsime. Siin tuli meile appi rühmavanem. Kuna rühma kassasse oli laekunud pidust, mille korraldasime koos noorte kotkastega, päris kena summa, siis saime sellest rahast kõik enesele vormid tingimusel, et sügisel tasume oma võla suvel teenitud rahaga.

(Vasakult paremale) NKK Lääne ringkonna esinaine E. Seimar ja ringk. sekretär S. Noor kodutütarde ustavad abillised Haapsalu-Uuemõisa õppepäevadel

Lääne ringkonna kodutütred oma organisatsiooni asutajale M. Raamot'ile kingitust valmistamas

Jõudis kätte tähtsaim päev meie kodutütrelust. Sellele päevale olime palunud ka oma vanemaid. Kui oli möödunud pühalik töötuseandmine, siis palusime oma vanemad lihtsasse teelauda, et ka nemad näeksid meie perenaiseosavust. Teelaua korraldamiseks olime saanud lisa rühma summadest, kuid seekord jäi sinna auk, sest oma vanematelt me tasu ei võtnud.

Kevade eel tekkis meil mõte hakata välja andma oma ajakirja. Tegimegi seda. Kirjutasime oma tööd suure oma õmmeldud kausta, tegime sellele ilusad kaaned ümber ja andsime seda siis kaasõpilasile lugeda. Suvenumbri tegime aga juba kõhukama, ja selle lugemine maksis 1 sent.

Suvel kavatsime hakata oma ajakirja välja andma paljundatult šapirograafil, et seda müütada ümbruskonna elanikele ja kaasõpilasile. Loomulikult ei tee me seda tulu pärast. Palju toredam on seda nimetada oma tööks, kuid selle kõrval pudeneb siiski ka mõni sendike kassasse.

Suvel muretsesime enesele ka esmaabikohvri. Ostsime pisikese käsikohvri, kleepisime punase risti sellele peale ja valmistasime paksemast papist sisujaotuse rohupudelitele ja muule vajalisele. Nii toimides saime pauna hästi odavasti.

Samuti hakkasime suvel koduste tööde kõrval valmistama mitmesuguseid käsitöid, et sügisel korraldada asjade loteriid. Saadud tulust tahame aga hankida enestele kapi, kuhu paigutame kõik oma rühma vara. Kapi teeme nii, et iga salk saaks ühe sahtli rühma üldosa kõrvale oma vara paigutamiseks.

Nii me töötamegi.

Kodutütarde

15 ringkonda

Kodutütarde ringkonnad on organisatsiooni loomise ajast 5-e aasta jooksul suutnud röömustavalt areneda. Esimesel aastal, 1932, töötas 12 ringkonda. Järgmise aasta jooksul tuli juure 3 ringkonda. Praegu töötatakse 15 ringkonnas.

Kodutütarde esimese aruande järgi 1933 oli kodutütred üle riigi 1820, 1936. a. 1. dets. aruande järgi oli üle riigi 13.712 kodutütart. (Vt. tabel nr. 1.)

Kodutütarde arvu suuruselt sammub esimeses reas Tartumaa. (Vt. tabel nr. nr. 2 ja 3.)

Suur ülekaal kodutütardest 1. dets. 1936. a. aruande järgi on pärit algkoolist — 79,88%, täienduskoolist on 1,44%, kutsekoolist 1,65%, keskkoolist 8,06%, gümnaasiumist 1,20%, väljastpoolt kooli 7,77%. (Vt. tabel nr. 4.)

Kodutütred-liikmekandidaate on 30,20%, VI järgu kodutütred 21,18%, V järgu — 19,89%, IV järgu — 20,58% III järgu — 6,93%, II järgu — 1,08%, I järgu — 0,14%. (Vt. tabel nr. 5.)

Suur enamus kodutütardest on pärit maalt — 75,84%, linnast on 25,16% kodutütred. (Vt. tabel nr. 6.)

Aasta jooksul väljalangenud kodutütred on 2249,

juure on tulnud aasta jooksul 3180 kodutütart. (Vt. tabel nr. 1.)

Väljalangemise põhjuseks on tavaliselt algkooli lõpetamine. Paljud siirduvad pärast kooli lõpetamist tegelikku ellu kutse alal tööle. Üheks väljalangemise põhjuseks on ka nõrk edasijõudmine koolis, sest põhimääruste järgi võivad kodutütred olla ainult hea ja rahuldava edasijõudmisega õpilased.

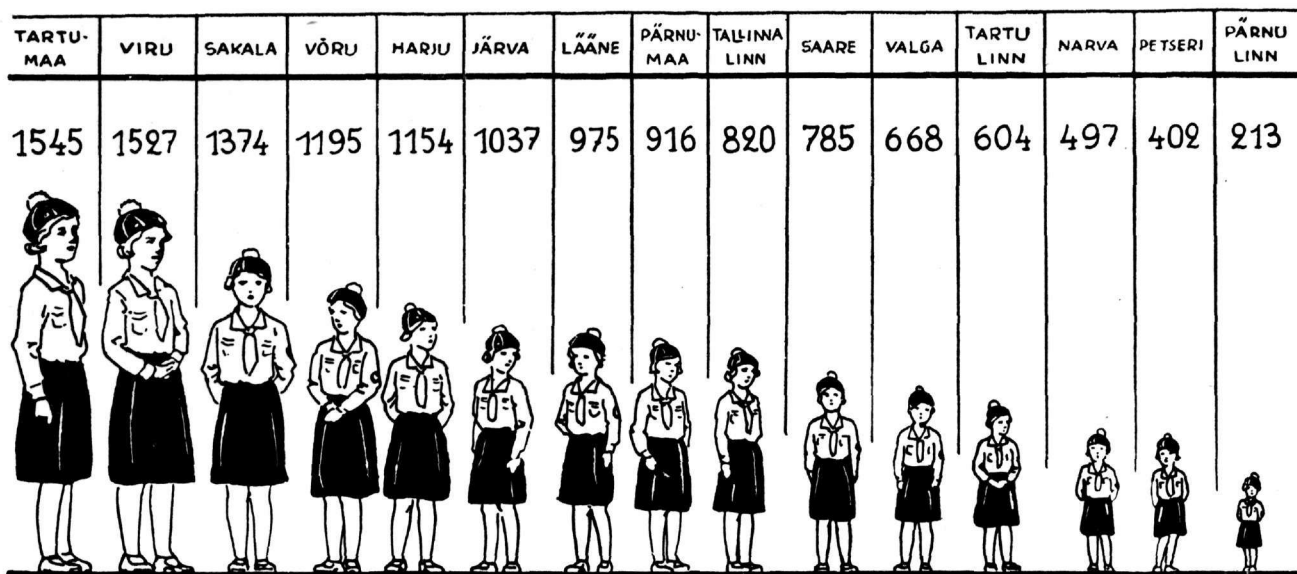
Kodutütarde vanemaid töötab arvult 924, nendest 84,42% pedagoogilise haridusega ja 15,58% pedagoogilise hariduseta. Sama aruande järgi tuleb keskmiselt iga vanema kohta 15 kodutütart. Kõige suurem arv, 21 kodutütart ühe vanema kohta, on Valga ringkonnas. Kõige paremas seisukorras on Harju ringkond, kus iga vanema kohta tuleb 11 kodutütart. (Vt. tabel nr. 7.)

1936. a. statistilised andmed õpilaste arvu kohta üle riigi puuduvad. Kui aga oletada, et 1936. a. algkooli õpilaste (tütarlaste) arv on enam-vähem sama mis eelmisel, 1935. aastal, kuna keskkooli ja gümnaasiumi õpilaste arvudes on suuremad kõikumised, siis kuulub Kodutütarde organisatsiooni algkooli tütarlastest 1. dets. 1936. a. 20,99%.

Vaadeldes üksikute ringkondade aruandeid selgub, et suurem osa tööst on kõigile ühine. Kõigis on erilist tähelepanu pühendatud rühmade arendamisele, asutami-

Järjek. nr.	Ringkonna nimi	Rühmade arv ringkonnades	Kodutütarde arv ringkonnas													Vanemate arv						
			Järgude järgi							Aasta jooksul juure tulnud	Aasta jooksul lahkunud	Koolitüübi järgi						Pedagoog. haridusega	Pedagoog. hariduseta	Kokku		
			VI	V	IV	III	II	I	Kokku			Algkool	Täiendus-kool	Kutsekool	Keskkool	Gümnaasium	Väljastpoolt kooli				Kokku	
1	Harju . . .	78	286	318	300	181	53	16	—	1154	198	166	890	22	30	32	8	172	1154	74	33	107
2	Järva . . .	51	158	235	329	242	68	4	1	1037	157	144	842	33	11	91	18	42	1037	56	11	67
3	Lääne . . .	53	305	215	196	211	47	1	—	975	188	167	810	1	—	68	11	85	975	60	15	75
4	Narva . . .	25	169	152	70	84	21	1	—	497	145	100	428	—	25	22	5	17	497	29	7	36
5	Petseri . . .	30	87	117	91	65	42	—	—	402	32	16	308	35	—	32	5	22	402	29	3	32
6	Pärnu linn . . .	7	56	44	46	46	16	5	—	213	84	79	126	1	17	59	4	6	213	8	3	11
7	Pärnumaa . . .	50	267	176	170	224	60	19	—	916	212	184	756	4	4	41	7	104	916	54	11	65
8	Saaremaa . . .	40	309	162	141	94	77	2	—	785	128	102	647	3	1	30	—	104	785	39	3	42
9	Sakalamaa . . .	66	536	247	221	321	46	3	—	1374	378	226	1190	18	2	75	5	84	1374	70	7	77
10	Tallinna linn . . .	25	285	251	171	93	16	4	—	820	198	111	581	18	21	178	16	6	820	47	—	47
11	Tartu linn . . .	11	133	45	110	175	99	32	10	604	173	119	348	—	20	198	37	1	604	40	1	41
12	Tartumaa . . .	88	480	225	267	381	167	24	1	1545	438	268	1356	10	3	42	—	134	1545	98	21	119
13	Valga . . .	26	286	133	59	149	37	3	1	668	202	119	465	12	66	84	29	12	668	28	4	32
14	Viru . . .	76	403	381	301	303	98	34	7	1527	368	212	1250	36	6	87	17	131	1527	83	8	91
15	Võru . . .	61	381	203	256	253	102	—	—	1195	279	196	958	4	21	67	5	140	1195	65	17	82
	Kokku . . .	687	4141	2904	2728	2822	949	148	20	13712	3180	2249	10955	197	227	1106	167	1060	13712	780	144	924

Tabel nr. 1. Kodutütarde arv 1. detsembril 1936. a. järkude ja koolitüübi järgi.

Tabel nr. 2. Kodutütarde arv ringkondade järgi 1. dets. 1936. a.

sele ja tegevusele. Asutatakse uusi rühmi. Pannakse rõhku järgukatsete ettevalmistamisele ning katsete sooritamisele. Selleks on korraldatud majapidamis-, käsitöö-, tervishoiu-, spordi- jne. koondusi. Koondusi on peetud peaaegu iga nädal 1½ tundi korraga. Suvel kasvatavad kodutütred ringkondades aiamaadel juurvilja, lilli jne.

Ringkondades on korraldatud suve- ja õppepäevi,

mitmed lühemaajalised laagrid. Suvevaheajal, millal koondusi ei peeta, on kogutud müüte ja andmeid ajalooliste mälestusmärkide kohta. Mitmed ringkonnad annavad välja oma ajakirja. Kodutütarde tööga tutvumiseks on korraldatud näitusi ja töö ergutamiseks mitmesuguseid võistlusi, nii lauakatmise, õppimise ja omavahelisi kirjandite võistlusi. On asutatud laulukoore, rahvatantsurühmi ja orkestreid. Oma kodu ümbruse

	1933. a.			1934. a.			1935. a.			1936. a.		
	400	800	1600	400	800	1600	400	800	1600	400	800	1600
TARTUMAA		244			343			1083			1545	
VIRU		258			402			1120			1527	
SAKALA		200			323			1150			1374	
VÖRU		152			366			724			1195	
HARJU		175			332			737			1154	
JÄRVA		74			178			849			1037	
LAANE		100			181			691			975	
PÄRNUMAA		90			162			526			916	
TALLINNA L.					63			652			820	
SAARE		28			98			430			785	
VALGA		30			181			388			668	
TARTU L.		343			510			630			604	
NARVA					177			455			497	
PETSERI		126			216			351			402	
PÄRNU L.					119			180			213	
KOKKU		1820			3651			9966			13712	

Tabel nr. 3. Kodutütarde arvu kasvamine aastate ja ringkondade järgi.

looduslikult ilusate ja ajalooliselt tähtsate kohtade tundmaõppimiseks on rühmad korraldanud lühemaid ja pikemaid matku.

Usuliste tunnete süvendamiseks on peetud jumalateenistusi. On valmistatud rahvuslippe oma kodu kui ka naabertalude jaoks. Ligimese teenimise alal on valmistatud jõulupuid ja kinke vaestele lastele ja vanadele.

Kodutütarde arvu kasvamise suureks tiivustajaks on olnud kodutütarde eneste armastus töö vastu ning vanemate vaimustus ja tööind. Nii noored kui ka vanad juhid on olnud südilt töö juures ja on saavutanud selles suurt edu, näidates tõusu distsipliinis, oma meeluses ja praktilisus oskuis.

Ringkondade vanemad on oma igapäevase teenistuse kõrval palju aega ja palju hoolt pühendanud kodutütarde tegevusele. Vastava kirjanduse ilmumisega ja instruktorete töösse rakendamiseks on palju vanemate tööd ja tegevust kergendatud. Samuti on kõik Naiskodukaitse ringkonnad heatahtlikult ja abivalminasuhetunud kodutütarde tegevusele.

Peale kõigile ühise töö on ettevõtteid, mida on korraldatud paljudes ringkondades, samuti neid, mida on vaid üksikutes ringkondades ette võetud. Üleriiklike ettevõtete puhul on kohapealne ettevalmistus ja toitlustamine lasunud kohaliku Naiskodukaitse õul.

Harju. Ringkonna vanemaks 1. okt. 1932. a. on H. J o h a n i. 1935. a. maist peale on Kodutütarde Harju ringkonna vanemaks J. P e t e r s o o. Tegevus on arenenud edukalt. On korraldatud õppe-laagereid. Üksikud rühmad on korraldanud 2—3-päevaseid laagreid, millest rõõmsal meelel on osa võetud. On võetud osa Kaitseliidu ettevõttest, üleriiklikest Kodutütarde ettevõttest. On korraldatud rühmavanemate õppepäevi.

Järva ringkond on töötanud juba 5 a. ringkonna vanema M. R e i t k a m i juhtimisel, saavutades märgatavat edu. Noorte ühistunde säilitamiseks on noored NKK ja KL pidustustest, võistlustest jne. osa võtnud. 1932/33. a. õppetööde võistlusel omandas

Ambla kodutütarde rühm 1932/33. a. kooliõppetööde võistlusel omandatud riigivanema rändauhinna.

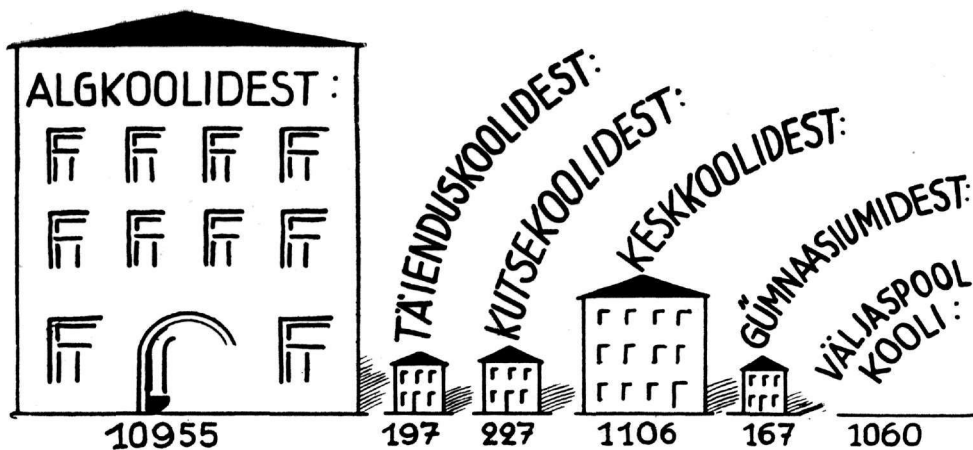
Pidulik töötuseandmine Narvas 1936. a.

A m b l a algkooli kodutütarde rühm esimese koha, saades härra r i i g i v a n e m a rändauhinna — hõbepiibli. 1933. a. väljakuulutatud üleriiklikust kodutütarde lipukavandite võistlusest osa võtnud T a p a linna algkooli kodutütar sai esimese auhinna. 1936. a. töötasid ringkonna kodutütred võistlusel oma ringkonna lipukavandi, mis samal aastal üle anti KL ja NKK 10. aastapäeva pidustustel. Paljud rühmad on valmistanud laualippe, ilustades nendega oma kodu kui ka ümbruskonda ja kinikes neid ka kaunistamiseks vallavalitsustele.

Järva kodutütred on muretsenud endale endi korraldatud peo sissetulekust okariiniorkestri, mis töötab edukalt. Naiskodukaitse tööst on kodutütred alati innuga osa võtnud, aidates teda sanitaaresemete valmistamisel, nagu pesuõmblemisel jne.

Lääne ringkonnas on selle algpäevist peale tööd juhtinud L. K a a l. Lääne kodutütarde arv on 5-e aasta jooksul tublisti tõusnud. Huvi kodutütarde keskel on pöördunud praktilistele aladele ning laulule ja mängule. On osa võetud härra riigivanema ja härra kindral Laidoneri austamisest. On oldud abiks kaitseliitlasile pidude korraldamisel, on Naiskodukaitset abistatud manöövreist osavõtjale samariitlaste käesidemete ja Punase Risti pauna valmistamisel. On ette kantud näidend „I s a m a a a u k s“. Suurt rõhku on pandud rühmade töö ühtlustamisele, sisulisele tööle. Tutvumiseks kodutütarde tööga on peetud näitusi. Rühmade aineliseks kindlustamiseks on peetud pidusid, loteriisid, korraldatud einelaudu. Kõik on õnnestunud hästi, nii sisult kui ka aineliselt.

Narva. Esimeseks ringkonna vanemaks oli O. N e i l a n d, hiljem L. K ü t t ja praegu on ringkonna vanemaks O. K o e r n. Ringkonnas areneb iseseisev töö peajaseliselt rühmades. Rühmavanemate juhtimisel on rühmad teostanud nii mõnegi iseseisva ürituse, korraldanud lühiajalisi laagreid ja matku. Üldiselt on ringkonna tegevuse järjekindlale arengule takistuseks ringkonna vanemate puudumine ja nende sagedane vahetamine. Ringkond on osa võtnud üleriiklikest kodutütarde ettevõttest, on esi-

Tabel nr. 4. Kodutütarde arv koolitüübi järgi.

nenud mitmesugustel tähtpäevadel ja tähtsamate külaliste vastuvõttudel. Kaitseliidu aastapäeva pühitsemisest on kodutütred osa võtnud.

Petseri. Kodutütarde esimeseks ringkonna vanemaks oli L. Varul, kelle käes organiseerimine edenes kiiresti. Tema juhtimisel toimus Petseri kodutütarde näitus, esimene üleriiklikus Kodutütarde organisatsioonis. 1935. a. peale on ringkonna vanemaks G. Lohuaru. Petseri ringkonnas on sisemise töö ühtlustamiseks korraldatud kursusi juhtidele, millest on rohkearvuliselt osa võetud. Petseri ringkond on esinenud riigitegelaste austamisel, on osa võtnud KL ja NKK poolt korraldatud peost Petseri vabastamise päeval. Rohkearvuliselt võtsid kodutütred osa Petserimaa algkoolide kevadpidustustest (1936. a.), samuti Kaitseliidu maleva aastapäeva-pidustustest.

Pärnu ringkond loodi 1. jaan. 1933. a. Pärnu ringkonda juhtis ringkonna vanem M. Timusk, 1936. a. sügisest peale on ringkonna vanemaks L. Tarkpea.

Pärnu ringkond oma juhiga eesotsas on eriliselt silma paistnud igasuvise laagri korraldamise tõttu. On

palju ära tehtud laagrite väljaarendamiseks, mida näitas hästiõnnestunud viimane Reiu laager (1936. a.), millest osa võtma olid palutud kõikide ringkondade esindajad. Samal ajal oli Pärnu ringkonna kodutütardele lipu üleandmine Pärnu ringkonna Naiskodukaitse poolt. Lydia Koidula mälestamisel pandi pärg ausambale ning käidi ka riigivanemat austamas. Pärnu ringkonna okariiniorkester on nimetamisvärne — esineb hoogsalt oma pidudel.

Suvine töö on suunatud peamiselt välja looduse. On korraldatud ujumiskursusi, matku kodulinna ümbrusse. Tööd tehakse ringkonnas suure armastuse ja innuga.

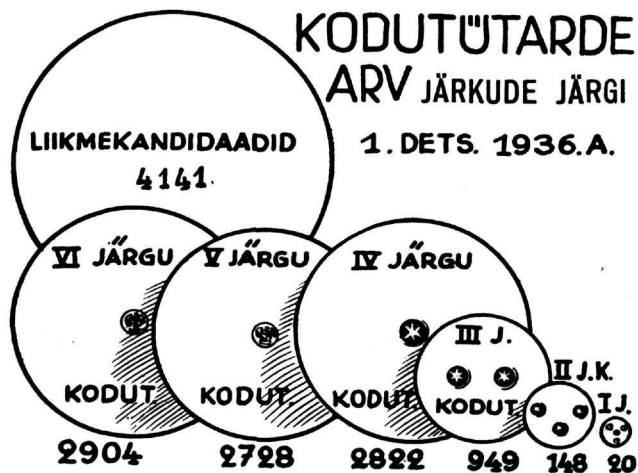
Pärnumaa ringkond on tegutsenud juba 1931. a. noorte rühmana Naiskodukaitse juures H. Johani juhtimisel. Esimeseks kodutütarde ringkonna vanemaks oli E. Attik (1932—1933), teiseks Elsa Lippmaa (1933—1934), kolmandaks Elf. Masing (1934—1936. a. maini). Siit alates on ringkonna vanemaks S. Undre.

Ringkonna tegevus on seisnud üksikute rühmade töö ühtlustamises ja asjaajamises ühiste põhialuste väljatöötamises.

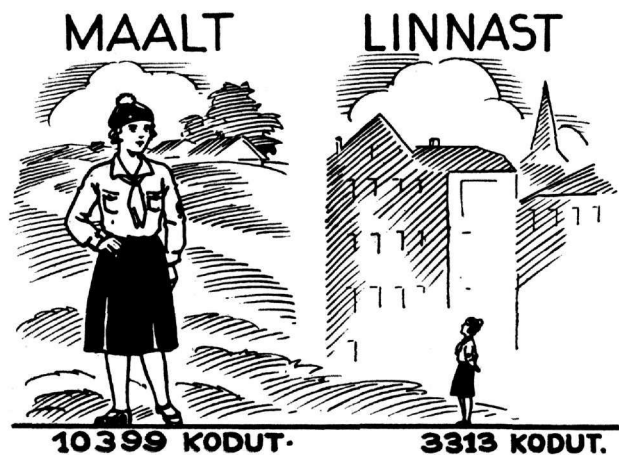
Maleva staabi vastutulelikkuse tõttu on suur osa jooksvat tööd ringkonna vanema õlult võetud ja kõik kodutütardesse puutuvad andmed on peensusteni korda seatud.

Energiliste rühmavanemate tõttu on nii mõnigi rühm saanud kuulsaks oma kodu asutamise ning kaunistamise tõttu.

Saaremaa ringkonna esimeseks Kodutütarde vanemaks oli E. Tilling. 1933. a. peale juhtis Saaremaa kodutütarde tegevust NKK ringkonna

Tabel nr. 5.

Tabel nr. 6.

esinaine L. Kalm. 1935. a. kevadel valiti ringkonna vanemaks Salmekaal.

Saaremaal algas noorte tütarlaste organiseerimine juba 1927. a. Naiskodukaitse juures, kes endid 1932. a. peale Kodutütarde põhimääruste kinnitamisega nimetasid kodutütardeks.

Viimaseil aastail on erilist rõhku pandud noorte organiseerimisele, on püütud kodutütarde tegevuse põhimõtteid ja ideid selgitada laialdasematele hulkadele. On rõhku pandud Saare kodutütarde ja noorte kotkaste koostöele. On korraldatud ühiseid ettevõtteid — laagreid, kursusi, matku, pidusid. Samuti on Saare kodutütred osa võtnud Kaitseliidu ja Naiskodukaitse ettevõtteist.

Tarviliste rakendusraamatute tutvustamisega ja vajalike juhtnõrde andmisega on süvenenud rühmade töö. Endisil aastail oli Saare ringkonna majanduslik seisukord väga halb, käesoleval aastal on see märksa paranenud, mille tõttu on suudetud enam organiseerimisse puutuvat materjali muretseda.

Sakala kodutütarde ringkonna esimese vanemana töötas E. Lillak 1932. a. peale, 1933. a. — Ilse Mägi, 1934. a. peale M. Koik.

Sakala ringkond on paralleelselt noorte kotkastega hakanud Naiskodukaitse juure organiseerima noori tütarlapsi. 1931. a. mais oli organiseeritud juba 60—70 noort tütarlast, kes endid 1932. a. KT põhimääruste kinnitamisega nimetasid kodutütardeks.

Sakala ringkonna kodutütarde tegevus on näidanud arvuliselt ja sisuliselt pidevat tõusu. On korraldatud kodutütarde juhtidele lühikursusi. Okt. 1933. a. peeti Viljandis Kodutütarde õppepäev, kus Kodutütarde peavanem S. Pruuden esines kõnega, selgitades, milleks ja kuidas organiseerida noori ning missugused põhimõtted rakendada Kodutütarde organisatsioonis.

Pidev kodutütarde arvu tõus näitab laste huvi asja vastu, samuti lastevanemate arusaamist ja hinnangut kodutütarde töö tähtsusele ja seltskonna ning koolivalitsuse heatahtlikku suhtumist.

Sakala kodutütred on kaasa aidanud üldseltskondlikes ettevõtteis, pidude ja aktuste korraldamisel. On korraldatud tähtsamate seltskonna- ja riigitegelaste auõhtuid. Aino Tamme 70. sünnipäeva puhul kinkisid ringkonna kodutütred juubilarile albumi oma luuletuste, kirjandite ja joonistega. On esinetud Naiskodu-

Kdt. Tallinna ringkonna juhtide kool sõlmi õppimas. Keskel instruktork H. Nigol.

kaitse ja Kaitseliidu pidudel tegelastena, korraldatud emadepäevi koos teiste organisatsioonidega ja iseseisvalt.

Sakalas on nimetamisväärne veel oma laulukoor ja orkester, mis töötavad edukalt. Võib loota, et Sakala kodutütarde töö edeneb tulevikuski samasuguse hooga, nagu see on edenenud ja kasvanud senini.

Tallinna kodutütarde organiseerimistöö algas 1933. a.

Aprillis 1934. a. kinnitati ringkonna vanemaks H. Tekkel, kes on rõhku pannud kodutütarde sisulise külje arendamisele. Tallinna kodutütred on osa võtnud emadepäeva korraldamisest ja teistest üldettevõtetest. Töötab kodutütarde laulukoor ja orkester.

Eriti viimast aastat tuleb tulemustelt pidada suuri maks. Rakendati tööle abijõududena vanemaile pedagoogiumi õpilased, kes on mitmes rühmas teinud tänuväärse töö. Rühmade töös tuleb alla kriipsutada noorte isetegevust kui kodutütarluse tähtsaimat ülesannet. Et saada oskuslikke ja teovõimsaid juhte noorte eneste hulgast, kes vääriliste juhtidena suudaksid olla abiks vanemaile nende töös, selleks rakendati tööle juhtide kool, kus käsitellakse mitmesuguseid töösse puutuvaid ja tööd edendavaid küsimusi.

Ringkonna viimase aja suurimaks sündmuseks oli näidendi „Isamaa auks“ lavastamine 3. jaanuaril 1937. a.

Sõprusvahetuse rühmade vahel on kodutütred ise algatanud, et kanda üksteisele edasi kodutütarlikku vaimu ja meelsust.

Järgmine „Kaitse Kodu!“ number ilmub laupäeval, 20. veebruaril s. a. Vabariigi aastapäeva kaksiknumbrina.

Tartu ringkond alustas tegevust 25. veebr. 1932. a. S. Pruuden oli esimeseks ringkonna vanemaks, asudes ühtlasi tegutsema noorte üldjuhina. Tegelikult juhtis ringkonna tööd juba siis E. Räägo, kes sel ajal oli ringkonna vanema abi ja praegu on ringkonna vanem.

Tartu ringkond on palju tegutsenud kodutütarde sisulise töö korraldamisel. Esimesel perioodil peetud rühmavanemate koosolekute iseloomustavaimaks jooneks on põhimääruste ja töökavade parandamine ja täiendamine. Koosolekuil on selgitatud tegelikku tööd rühmas, üksikute koonduste sisu, asjaajamise korda jne. Tegutsetakse katsekavade täiendamise ja parandamise alal. Tartu ringkond on pidulike koonduste traditsioonide väljakujundamisele palju kaasa aidanud.

Alates 1933. a. on Kodutütarde Tartu ringkonna vanemaks E. Räägo, kuna endine ringkonna vanem S. Pruuden asus Kodutütarde peavanema kohale.

Ringkonna juures töötab majapidamise õpetaja, kelle juhatusel korraldatakse majapidamise koondusi. On korraldatud ühissetevõtteid koos noorte kotkaste, skautide ja gaididega, nagu isamaalisi aktusi ja pidusid. On korraldatud austusaktusi meie riigitegelasile ja tuntud naistegelasele — M. Härma ja A. Haava 50. ja 60. sünnipäeva puhul. Tartu linna algkoolide näitustel on kodutütred esinenud väljapanekutega. Ühiselt noorte kotkastega kantakse ette näidend „Isamaa auks“.

Tartumaa ringkonna vanemaks on L. Rand selle ringkonna tegevuse algusest peale.

Esimeseks tähtsaimaks sündmuseks oli õppekoosoleku pidamine Tartus 1933. a., millest võtsid osa ka Tartu kodutütarde juhid. Koosolekul esines lektorina peavanem S. Pruuden ja Noorte Kotkaste tegelane K. Lipping. Anti esimene näitlik koondus, selgitati sisulist tööd ja salgasüsteemi.

Ringkonnas on peetud selle aja keskes palju koosolekuid, mis on olnud õppepäevadeks rühmavanemaile. Suurimaks ürituseks on olnud 1935. a. Kaitseliidu Tartumaa Maleva 10. aastapäeva pühitsemine, millest ka kodutütred osa võtsid. Samuti on kodutütred osa võtnud igast üleriiklikust kodutütarde üritusest. On korraldatud õppepäevi rühmavanemaile. Rühmi on külastatud küll ringkonna vanema, küll kodutütarde instruktori poolt. On püütud vähimalt kord aastas iga rühma külastada, andes juhiseid nii asjaajamises kui ka muus küsimusis.

Tänu energilisele ringkonna vanemale on Tartumaal väga palju ära tehtud just ringkonna ja rühmade asjaajamise väljaarendamisel, mida on eeskujuks võtnud ka teised ringkonnad. Ringkonna vanem on eriti asjatundlikult juhtinud algkoolide kodutütarde tööd, on kodutütarde rühma- ja salgatöö küsimustes olnud nõuandjaks teistele ringkondadele.

Valga ringkond asutati okt. 1932. a. Ringkonna vanemaks oli L. Neggo, 1934. a. lahkus Neggo ja andis ameti üle H. Kasakule, kes aga 1935. a. elukoha muutmise tõttu lahkus sellelt kohalt. Asemeele nimetati Ilse Mägi. 1936. a. aprillist peale täidab ringkonna vanema kohuseid A. Kangro.

Valga linna gümnaasiumi kodutütred olid esimesed selles ringkonnas. Aegapidi suurenes kodutütarde arv järjest ja tegevus muutus intensiivsemaks. Kodutütred võtavad osa üldseltskondlikest ettevõtetest, karbikorjan-

HARJU			11
PETSERI			13
LÄÄNE			13
TARTUMAA			13
NARVA			14
PÄRNUMAA			14
VÕRU			15
TARTU LINN			15
JÄRVA			15
TALLINNA L			17
VIRU			17
SAKALA			18
PÄRNU LINN			19
SAARE			19
VALGA			21

Tabel nr. 7. Kodutütarde arv ühe vanema kohta

Tartu kodutütarde käsitööde väljapanekuid koolidevahelisel näitusel Tartus kevadel 1935

dustest, emadepäevade pühitsemisest; peetakse tutvumisõhtuid noorte kotkastega. 1935. a. kuulutati välja rühmadevaheline muinasjutu-võistlus. Võeti osa KL aastapäeva pühitsemisest kodutütarde laulukooriga, samuti esineti Valga rahvuspäeva puhul.

Ringkonna suurimaks ürituseks on 1936. a. kodutütarde ja noorte kotkaste kevadepäevade pidustused Valga linnas, mis algasid kodutütarde ja noorte kotkaste maakondliku näituse avamisega. Samal ajal kanti ette S. Pruudeni näidend „I s a m a a u k s“.

Sügisel 1936. a. korraldati rühmavanemaile õppepäevad, mille järele oli märgata tööindu kodutütarde peres. Kogu tegevus muutus intensiivsemaks. Kodutütred on osa võtnud riigitegelaste austamisest, üleriiklikest ettevõttest, on korraldanud matku jne. Ringkonnas on asutatud raamatukogu ja okariiniorkester.

Viru ringkonna kodutütarde eelkäijaks olid noorte tüdrukute rühmad, mis asutati 1931. a. Naiskodukaitse juure. KT põhimääruste kinnitamisega muudeti need rühmad kodutütarde rühmadeks. Ringkonna tööjuhiks oli org.-i asutamisest peale J. Madise, kes esialgu töötas noortevanema nime all. 1934. a. sügisest peale külastas Viru ringk. instruktor, kes rühmade töösse tõi uut hoogu. 1936. a. aug. külastas üksikuid rühmi majapidamise instruktor, kes rühmades korraldas mõnepäevased keedukursused. 1935. a. peale õpitakse hoolega võimlemispeo harjutusi. See üleriiklik kokkutulek toob elevust Viru kodutütarde perre. Teiseks suursündmuseks kodutütardele oli Kaitseliidu aastapäeva pühitsemine Rakveres 1935. a. sügisel.

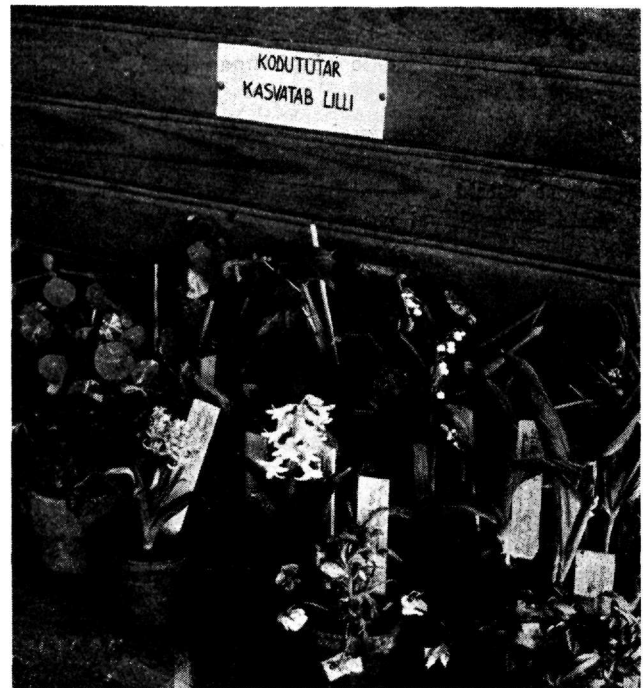
Suurimaks ringkonna ettevõtteks on 1936. a. juunis Porkunis korraldatud suvepäevad, kuhu kokku tuli rühmavanemaid ja kodutütred üle riigi. Rühmad on osa võtnud noorte kotkaste poolt korraldatud kooliõppetöö võistlustist. Nii tuli 1936. a. Haridus-sotsiaalm. rändauhind, „L õ ö g i v a l m i s“-kuju, Viru ringkonnale. Samuti ka piiskopi rändauhind — hõbepiibel.

1936. a. sügisel astus oma ametist tagasi kauaaegne ringkonna vanem J. Madise.

Võru. Ka Võru Naiskodukaitse organiseeris noori enne Kodutütarde org. algust. Noorte rühm nim. hiljem Kodutütarde rühmaks. Juba 1932. a. kutsus Võru ringkonna NKK esinaine A. Budkovsky kokku kodutütarde juhid, S. Pruudeni osavõtul selgitati organiseerimisküsimusi ja peeti näitlik rühma koondus. Esimeseks ringkonna vanemaks kutsuti I. Rimmel, abiks jäi Budkovsky.

1933. a. tähtsaimaks ürituseks oli kodutütarde ja noorte kotkaste õppekursus. Ka toimus kodutütarde piduliku töötuseandmine, mille vastu võttis peavanem S. Pruuden. Rimmeli elukoha muutmise tõttu paluti ringkonna vanemaks M. Kiiseman. Optimistlikus meeleolus korraldati 1935. a. Väimela põllutöökoolis kodutütarde ja noorte kotkaste suvepäev ühes piduliku töötuseandmisega. 1935. a. võimlemispeo ettevalmistuseks tehti hoogsalt tööd. 1936. a. ringkond võttis osa üleriikl. ettevõttest, ühtlasi korraldati kodutütarde vanemate õppepäev.

Uueks ringkonna vanemaks määrati A. Perk. Sama aasta suurimaks sündmuseks oli peaminister Eenpalu ja pr. Eenpalu külaskäik 27. sept., samuti Naiskodukaitse peasekretäri E. Oskari külaskäik 27. nov.

Tartu kodutütarde omakasvatatud lilli. Väljapanekuid samal näitusel

UNION → JALANÕUDE

OMADUSED ON:

VASTUPIDAVUS
HINNAVÄÄRSUS
S O B I V U S

NÕUDKE → **UNION** JALANÕUSID

PARIMATES JALANÕUDE KAUPLUSTES ÜLE MAA

Hiljuti avatud luksusvõõrastemaja

HOTELL „PALACE“

Tallinn, Vabaduseväljak 3, kodukeskjaam 477-70

Hotell on sisustatud ajakohaste ja moodsate mõnusustega: lift, igas toas telefon, jooksev soe ja külm vesi. Hotellis parima köögiga restoraan: hommiku-, lõuna- ja õhtueined. A la carte igal ajal.

Tubade hinnad ühes vanniga Kr. 3.— kuni 12.—.

Soodsaim ja mugavaim peatuskoht väljast sissesõitvaile kaitseliidu pere liikmeile.

Kawe

SOKOLAAD KOMPVEKID KAKAO